

موسسه آموزش عالی کار
واحد قزوین

موضوع: بانکداری نوین

استاد راهنما: جناب آقای نجفی

دانشجو: زهرا حیدری قلعه جوق

رشته:

اقتصاد کار و بهره‌وری

سال ۱۳۸۸

باشکر فراوان خدمت

جناب آقای عباس ترک جوکاری

و

جناب آقای نجفی

که این فرصت را در اختیار ما قرار داده و با حوصله سوالات ما را پاسخ گفتند. آرزو موفقیت و سربلندی

این دو کرامتدرا از خداوند متعال خواستاریم.

استقرار نظام مهر گستر را به

خانواده بانک کشاورزی تبریک می گوئیم

اولین همایش فناوری اطلاعات و بانکداری الکترونیکی

فصل اول.....	۱
جایگاه بانکداری در جامعه اطلاعاتی	۱
مقدمه	۲
انواع سازمانهای نوین هزاره سوم	۳
سازمانهای هزاره سوم.....	أ
جایگاه بانکداری الکترونیکی در جامعه اطلاعاتی	۴
تعریف جامعه اطلاعاتی.....	أ
جایگاه علم و دانش در اسلام	۷
واقعیت جهانی که در آن زندگی می کنیم!.....	۸
نقش فناوری در توسعه بانکداری.....	۸
تعریف نوآوری.....	۹
یک ایده در نوآوری.....	۹
مثال نوآوری.....	۹
بحران مالی جهانی و جایگاه فناوریهای نوین.....	۱۰
اوباما و فناوری اطلاعات و ارتباطات.....	۱۰
فاصله دیجیتالی!.....	۱۱
نتیجه گیری.....	۱۲
فصل دوم.....	۱۳
خدمات ریالی	۱۳
بخش اول.....	۱۴
۱.حساب قرض الحسنه پس انداز عادی:.....	۱۴

۱۴مراجعه متقاضی به شعبه
۱۵شرایط پرداخت وام قرض الحسنه ویژه:
۱۵ویژه گی خاص حساب قرض الحسنه پس انداز ویژه :
۱۶ویژگیهای خاص حساب قرض الحسنه پس انداز ویژه کشاورزی:
۱۷حد اقل مدت برای شرکت در قرعه کشی برای کلیه حسابهای پس انداز:
۱۷نحوه برداشت از حسابهای قرض الحسنه پس انداز (عادی-ویژه -ویژه کشاورزی):
۱۷ویژگیهای مشترک حسابهای قرض الحسنه پس انداز :
۱۸اهداف مشترک حسابهای قرض الحسنه پس انداز:
۱۸بخش دوم
۱۸حسابهای قرض الحسنه جاری وانواع آن:
۱۹انواع حساب قرض الحسنه جاری:
۱۹نحوه استفاده از حساب:
۲۰حساب قرض الحسنه جاری شرکتهای:
۲۰شرایط افتتاح حساب:
۲۰حساب قرض الحسنه جاری دولتی :
۲۲بخش سوم
۲۲حوالجات ،چکهای مسافرتی و بانکی
۲۴بخش چهار
۲۴سپردهای سرمایه گذاری مدت دار
۲۵ویژگیهای سپرده قابل انتقال :
۲۶هدف:
۲۶خدمات بانکداری الکترونیکی (مهر گستر)
۲۷خدمات بانکداری الکترونیکی (مهر گستر)

۲۷	تلفن بانک.....
۲۸	خدمات بانکداری.....
۳۱	انواع مهر کارت.....
۳۱	خدمات تلفنی و ارتباطات مردمی.....
۳۲	سامانه ارتباط مشتریان بانک کشاورزی.....
۳۲	خدمات اینترنت و وب.....
۳۳	فعالیت های مرتبط با بخش کشاورزی شامل.....
۳۵	تسهیلات ویژه فارغ التحصیلان کشاورزی جویای کار.....
۳۵	بیمه انواع محصولات کشاورزی و دامی.....
۳۶	پذیره نویسی سهام و شرکتها وموسسات.....
۳۷	خدمات صرافی مهر.....
۳۸	بورس کالای کشاورزی:.....
۳۸	اکیپ سیار وصول مطالبات.....
۳۹	ارائه خدمات ویژه و خارج از نوبت برای مشتریان خاص.....
۴۲	حسابهای قرض الحسنه پس انداز.....
۴۲	حوالجات، چکهای بانکی و مسافرتی.....
۱۴۵	فصل سوم.....
۱۴۵	پولشویی.....
۴۶	مقدمه:.....
۴۶	مفهوم پولشویی.....
۴۷	تاریخچه و جایگاه پولشویی در جهان.....
۴۸	ضرورت مقابله با پولشویی.....
۴۹	اقدامات و مستندات جهانی درباره پولشویی:.....

۵۱انواع پول:
۵۲تعاریف پولشویی:
۵۳تعریف بین المللی پولشویی:
۵۳انواع پولشویی:
۵۴ویژگیهای جرم پولشویی:
۵۴اهداف پولشویی:
۵۵مراحل تطهیر پول یا پولشویی:
۵۶آثار مخرب پولشویی:
۵۶آثار اقتصادی پولشویی:
۵۷وظایف موسسات مالی در زمینه جرم پولشویی:
۵۸شناسایی مشتری از دیدگاه گروه کاری اقدام مالی:
۵۹مشتری از دیدگاه کمیته بازل:
۶۰شناسایی مشتری:
۶۰نگهداری سوابق مشتریان:
۶۱تشخیص معاملات مشکوک:
۶۲گزارشدهی معاملات مشکوک:
۶۳مصونیت قضایی:
۶۳مشکلات بانکها برای شناسایی مشتریان:
۶۴پرهیز از برخوردهای سلیقه‌ای با مقوله پولشویی:
۶۵تجهیز منابع و رعایت حقوق مشتریان:
۶۸نتیجه گیری:
۶۹ فصل چهارم
۶۹بانک‌داری بین الملل.....

۷۰	مقدمه:
۷۰	ارز چیست؟
۷۱	منابع ارزی
۷۱	مصارف ارزی
۷۱	موازنه ارزی
۷۳	انواع ارزهای قابل معامله
۷۴	تعریف نرخ ارز Exchan&rate
۷۴	روش های تعیین نرخ ارز
۷۵	« انواع روشهای پرداخت بین المللی»
۷۷	تعریف اعتبار اسنادی:
۷۷	طرفین اعتبارات اسنادی:
۷۸	نمودار مراحل انجام کار در اعتبارات اسنادی:
۷۹	انواع اعتبارات اسنادی
۸۰	اسناد حمل و سایر اسناد تجاری:
۸۴	مقررات متحد الشكل اعتبارات اسنادی (U.C.P)
۸۵	شرایط قرارداد حمل (اینکوترمز - INCOTERMS)
۸۷	فصل ۵
۸۷	امضاء دیجیتال
۸۸	امضاء دیجیتال
۸۸	مقدمه:
۹۰	امضای الکترونیکی:
۹۳	مفهوم تجارت الکترونیکی:
۹۳	مفهوم امضای دیجیتالی:

مسائل علمی و فنی:	۹۴
مسائل حقوقی ناشی از امضای دیجیتالی:	۹۵
امضای دیجیتال راهکار امنیت مبادله اطلاعات در محیطهای اینترنتی:	۹۶
نحوه عملکرد یک امضای دیجیتال:	۹۸
۱- نحوه ایجاد و استفاده از کلیدها:	۹۹
۲- مفاهیم رمزنگاری متقارن و نامتقارن:	۱۰۰
ساختار و روند آغازین پایهگذاری یک ارتباط امن:	۱۰۳
مفهوم گواهینامه در پروتکل SSL:	۱۰۴
مراحل کلی برقراری و ایجاد ارتباط امن در وب:	۱۰۵
نکاتی درمورد گواهینامه:	۱۰۶
فصل ۶	۱۰۸
بانکداری اینترنتی و جایگاه بانک کشاورزی در تراکنشهای مالی بر خط	۱۰۸
مقدمه:	۱۰۹
تفاوت بانکداری الکترونیکی و بانکداری اینترنتی:	۱۰۹
تاریخچهی بانکداری اینترنتی در ایران:	۱۱۱
تفاوت وب سایت اطلاع رسانی بانکها و سایتهای بانکداری اینترنتی:	۱۱۲
خدمات قابل ارائه در بانکداری اینترنتی:	۱۱۳
نقاط مثبت بانکداری اینترنتی:	۱۱۳
نقاط ضعف بانکداری اینترنتی:	۱۱۴
جایگاه بانک کشاورزی در بانکداری اینترنتی و تراکنشهای مالی بر خط:	۱۱۴
اما آیا موارد فوق برای قرار گرفتن در باشگاه بانکهای اینترنتی کافی است؟	۱۱۵
نتیجهگیری:	۱۱۶
فصل ۷	۱۱۸

۱۱۸	تکنولوژی VOIP و IP Telephony
۱۱۸	و چگونگی بهره‌گیری از آنها در بانک
۱۱۹	چکیده
۱۱۹	VOIP چیست؟
۱۱۹	VOIP چگونه کار میکند؟
۱۲۰	مزایای VOIP :
۱۲۰	مشکلات VOIP:
۱۲۱	روشهای بهره‌گیری از VOIP:
۱۲۲	بستههای VOIP و چگونگی انتقال آنها:
۱۲۳	مقایسه دو شبکه مخابراتی سنتی (PSTN) و IP Based:
۱۲۴	دورنمای VOIP:
۱۲۵	IP Telephony:
۱۲۶	Voice Gateway:
۱۲۷	الف) سازمان بدون IP Telephony
۱۲۸	ب) سازمان مجهز به IP Telephony (دارای یک ساختمان):
۱۲۹	ج) سازمان مجهز به IP Telephony (دارای چندین ساختمان):
۱۲۹	تجهیزات سختافزاری و نرمافزاری موردنیاز:
۱۳۰	قابلیتها و مزایای طرح:
۱۳۲	ساختار فعلی شبکه گسترده بانک کشاورزی و چگونگی بکارگیری IP Telephony در آن:
۱۳۳	نتیجه‌گیری:
۱۳۴	کلمات کلیدی:
۱۳۵	منابع:

فصل اول

جایگاه بانکداری در جامعه اطلاعاتی

مقدمه:

انسان در طول تاریخ همواره تلاش کرده است تا با استفاده از فناوری، علم و دانایی روز، شرایط بهتری را برای محیط زندگی، وضعیت کاری و اوقات فراغت خود بوجود آورد. بنابراین انسان بصورت طبیعی مجبور به تغییر وضعیت گذشته خود به شرایط مورد نیاز زمان حیات خود بوده است.

بانکداری الکترونیکی نیاز جامعه اطلاعاتی هزاره سوم است که الزام به استفاده از آن حتی در ایران کاملاً محسوس شده است.

انواع سازمانهای نوین هزاره سوم

سازمان الکترونیکی (ارتباط الکترونیکی)،

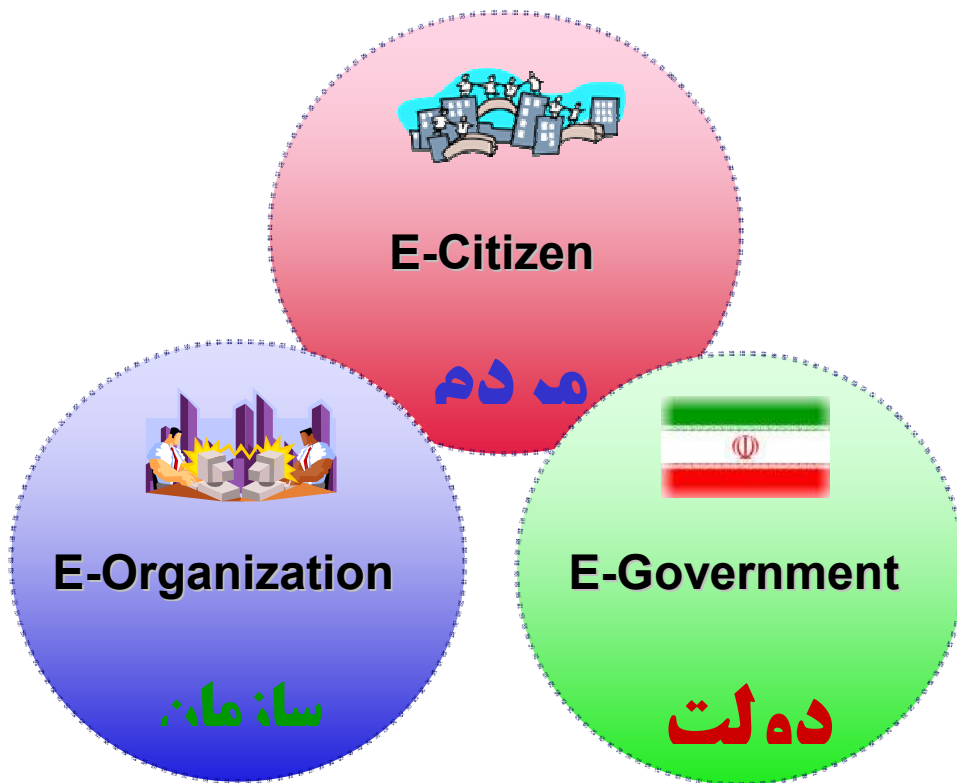
سازمان آنلاین (برخط وب)،

سازمان دیجیتال (محتوی)

سازمان سایبر

سازمان اینترنتی

سازمان مجازی (همه کار)

سازمانهای هزاره سوم

ویژگیهای سازمانهای آینده

ساختار تخت
مرزهای مبهم
همکاری
تمرکز بر روی
قابلیتهای اصلی
گروههای منعطف
مشارکت
اعتماد

اشکال سازمانهای آینده

سازمان بدون مرز
سازمان مبتنی بر اطلاعات
سازمان هوشمند
سازمان مجازی
سازمان یادگیرنده
سازمان الکترونیکی
سازمان شبدری

جایگاه بانکداری الکترونیکی در جامعه اطلاعاتی

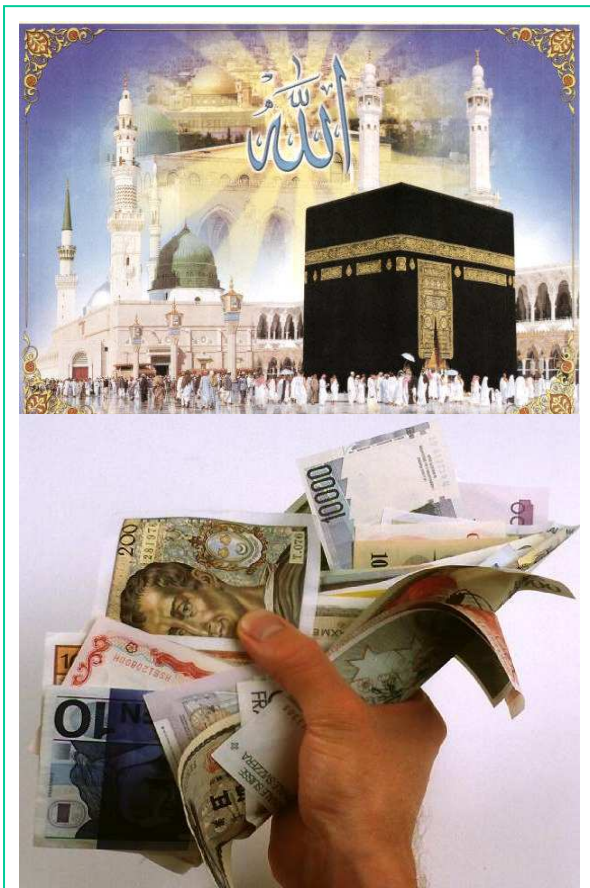
Definition?

Information Society is one where all persons without distinction are empowered freely to create, receive, share and utilise information and knowledge for their economic, social, cultural and political development.

تعریف:

جامعه اطلاعاتی جایی است که همه اشخاص بتوانند بدون تمایز و بصورت آزادانه توان خلق، دریافت، شریک کردن و بکارگیری اطلاعات و دانش برای اقتصاد، اجتماع، فرهنگ و توسعه سیاسی خود را داشته باشند.

پیامبر اکرم (ص)

فراگیری دانش

مفقا آن

نشر آن

بکار بستن آن

جایگاه علم و دانش در اسلام

مردی از انصار به خدمت پیامبر (ص) آمد و گفت: ای رسول خدا!

کدام یک از این دو نزد تو محبوب تر است:

حضور در تشییع جنازه

یا حضور در مجلس عالم

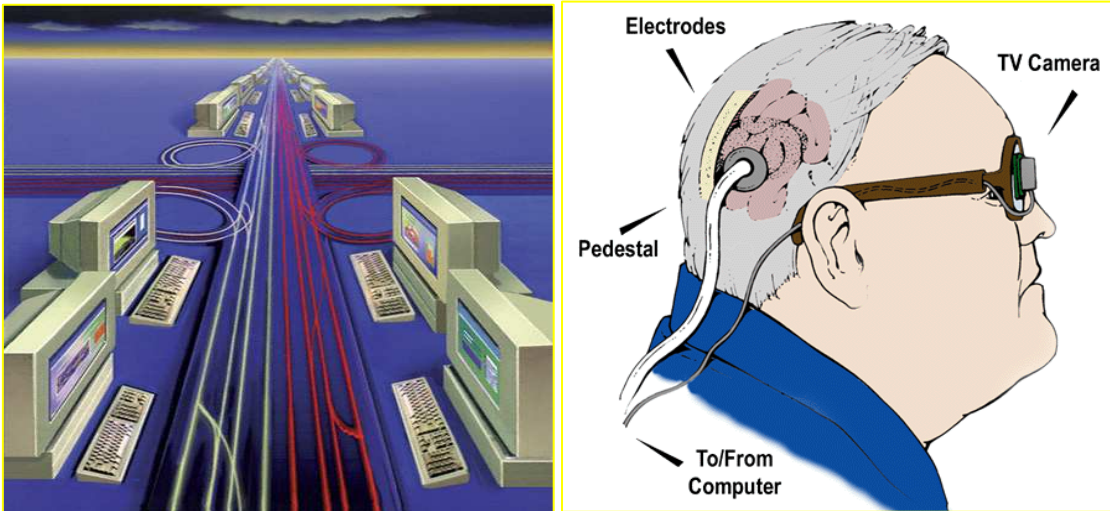

پیامبر فرمود: اگر برای تشییع جنازه کسانی حاضر باشند تا متوفی را به خاک بسپارند، حضور در مجلس یک عالم برتر است از حضور در هزار مراسم تشییع جنازه، عیادت هزار بیمار، هزار شب عبادت، هزار روز روزه، هزار درهم صدقه به فقرا و مساکین، هزار بار حج، هزار بار جنگ در راه خدا با مال و جان، باز هم اینها کجا و حضور در مجلس عالم کجا؟

آیا نمی دانی که خداوند را فقط با علم می توان اطاعت و عبادت کرد؟ خیر دنیا و آخرت در علم است و شرّ دنیا و آخرت در جهل!

واقعیت جهانی که در آن زندگی می کنیم!

جهان متصل نیازمند ابزار و نگاه جدید در آموزش دارد!

نقش فناوری در توسعه بانکداری

تعریف نوآوری

عبارت از توانایی نگاه جدید و متفاوت به یک موضوع و یا به ترکیب مواد موجود
فرایند شکستن و دوباره ساختن دانش درباره یک موضوع و یا ترکیب مواد موجود و به دست آوردن بینش
جدید نسبت به تغییر ماهیت آن موضوع یا مواد جدید

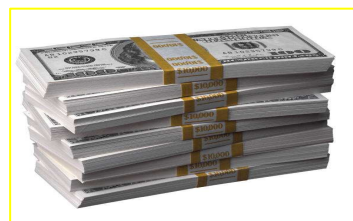
یک ایده در نوآوری

مثال نوآوری

بحران مالی جهانی و جایگاه فناوریهای نوین

پول کاغذی و بانک سنتی

پول دیجیتالی و بانک الکترونیکی

اوباما و فناوری اطلاعات و ارتباطات

اوباما اولین رئیس جمهور آمریکا است که تفکر جامعه اطلاعاتی دارد و مسلط به کاربردهای **ICT** است!

اوباما اخیراً اعلام کرد: با اینترنت پهن باند ۲/۵ میلیون حرفه می آفریند

او می خواهد بزرگ ترین سرمایه گذاری روی زیرساخت های آمریکا از دهه ۵۰ میلادی تا کنون را انجام دهد و با

تقویت و گسترش اینترنت پهن باند به عنوان بخشی از برنامه خود، ۲/۵ میلیون شغل جدید ایجاد کند.

اوباما از تیم اقتصادی خود خواسته است برنامه ای پیشنهاد کنند که طی آن ۲/۵ میلیون حرفه جدید تولید

شود و مشاغل پایدار به وجود بیاید، تا علاوه بر بازسازی زیرساخت های آمریکا، مدارس توسعه یابند و

وابستگی این کشور به نفت خارجی کاهش پیدا کند و به این ترتیب میلیاردها دلار در هزینه های آمریکا

صرفه جویی شود.

اوباما می گوید: برای اینکه فرزندان ما در اقتصاد قرن بیست و یکم قادر به عرض اندام باشند، باید در مدارس

قرن بیست و یکمی آموزش ببینند.

اوباما می‌افزاید: قرار گرفتن ایالات متحده در رده پانزدهم جدول کشورهای پیشرو در به کارگیری و گسترش اینترنت پهن‌بند در دنیا، غیر قابل قبول است.

اوبا ما می‌گوید: در کشوری که اینترنت در آنجا خلق شده است، هر کودک باید شانس دسترسی به اینترنت پرسرعت و پرضرفیت را داشته باشد و این اتفاق در دوران ریاست جمهوری من اتفاق خواهد افتاد، چون از این راه می‌توانیم نقش خود را در رقابت‌های جهانی تقویت کنیم. اوباما همچنین اعلام کرد که دولت او باید تمام بیمارستان‌های آمریکا را از طریق شبکه اینترنت به همدیگر متصل کند.

فاصله دیجیتالی!

جمع بندی

باید به بانکداری بصورت یک سیستم نگاه کرد تا امکان بهینه سازی آن وجود داشته باشد.

شکل جهان آینده را جامعه اطلاعاتی است. باید از ابزار نوین در سیستمهای بانکداری استفاده کنیم.

بانکداری در درون یک سیستم کسب و کار الکترونیکی که زندگی بشر را تحت تاثیر تحولات جدیدی قرار داده قرار دارد.

نتیجه گیری

مشتریان و شرایط فرهنگی، فضای کسب و کار کشور، قوانین و مقررات و تامین کنندگان خدمات فناوری اطلاعات به عنوان حوزه‌های تاثیرگذار با توجه به آمار و اطلاعات موجود تشریح و بررسی گردیدند. تهدیدها و فرصت‌های به ارمغان آمده از این تحلیل نیاز به برنامه‌ریزی راهبردی در توسعه بانکداری نوین را بیش از پیش ضروری می‌نماید.

فصل دوم

خدمات ریالی

بخش اول

حساب های قرض الحسنه پس انداز

تعریف پس انداز: پس انداز بخشی از درآمد اشخاص حقیقی یا حقوقی است که به مصرف جاری و زود گذر نمیرسد. یا به عبارت دیگر آن بخش از درآمد اشخاص حقیقی و حقوقی است که برای مصرف در آینده ذخیره میگردد.

۱. حساب قرض الحسنه پس انداز عادی:

حساب قرض الحسنه پس انداز عادی با هدف پس انداز منظور نیازهای آتی و برخورداری از اجر و پاداش اخروی و معنوی آن صورت می گیرد. وجوه سپرده شده به این حساب تحت عنوان قرضو فاقد سود است. لکن به منظور تشویق پس انداز کنندگان همه ساله جوایزی ارزنده به قید قرعه به دارندگان این حساب اعطا می شود. میزان جوایز حساب قرض الحسنه پس انداز عادی معادل دو درصد کل مانده میانگین روز شمار (جمع مانده حساب پایان هر روز طی یک سال تقسیم بر تعداد روز های سال این حساب) است. ضمناً به موجب دستورالعمل بانک مرکزی، حداقل به ۵۰ درصد سپرده گذاران مشمول جایزه، جوایزی به قید قرعه (قرعه کشی متمرکز در اداره مرکزی و یا غیر متمرکز در مراکز استانها) تعلیق خواهد گرفت.

شرایط افتتاح حساب: کلیه اشخاص حقیقی و حقیقی با داشتن شرایط زیر می توانند از امتیازات و مزایای

این حساب بهره مند شوند.

۱. حداقل سن: ۱۲ سال (افتتاح حساب برای اشخاص محجور و زیر ۱۲ سال توسط ولی قهری و یا قیم قانونی

آنها صورت می گیرد).

۲. مراجعه متقاضی به شعبه

حداقل مبلغ برای افتتاح حساب: حداقل مبلغ برای افتتاح حساب ده هزار ریال و برای شرکت در قرعه

کشی یکصد هزار ریال است.

ویژگیهای خاص حساب قرض الحسنه پس انداز عادی:

۱. افتتاح حساب در سن ۱۲ سالگی و برداشت در سن ۱۵ سالگی

۲. امکان افتتاح حساب برای فرزندان کمتر از ۱۲ سال توسط هر یک از والدین (پدر یا مادر)

نکته: در صورت افتتاح حساب توسط والدین حق برداشت پس از ۱۸ سالگی توسط والدین مجاز نمی باشد.

۳. حساب قرض الحسنه پس انداز ویژه: این حساب مخصوص افراد یر و نیکوکاری است که می خواهند

برابر مقررات این حساب قسمتی از پس اندازشان را به صورت وام یا قرض در اختیار افرادی قرار دهند که

توسط دارندگان این حساب معرفی میشوند. ماهیت این حساب نیز مشابه حساب قرض الحسنه پس انداز

عادی است. مانده این حساب نیز مشابه حساب قرض الحسنه پس انداز عادی است مانده این حساب در

قرعه کشی سراسری این بانک شرکت داده می شود. عمده ترین تفاوت این حساب با سایر حسابهای قرض

الحسنه این است که دارنده حساب می تواند افرادی را برای دریافت تسهیلات از محل حساب قرض الحسنه

خود به بانک معرفی نماید.

حداقل حساب برای افتتاح حساب: سیصد هزار ریال:

شرایط پرداخت وام قرض الحسنه ویژه:

۱. داشتن معرفی نامه از سوی دارنده حساب

۲. تضمین باز پرداخت وام قرض الحسنه مطابق مقررات داخلی بانک است

۳. وصول وام قرض الحسنه نیز به عهده بانک است و طبق مقررات داخلی بانک صورت می گیرد. لیکن این امر

برای بانک جنبه الزام ندارد به عبارت دیگر چنانچه بانک تلاشهای خود را برای وصول وام به عمل آورد (مانند

وصول تسهیلات بانک) ولی موفق به وصول این نگردد بانک هیچ مسئولیتی ندارد.

۴. کارمزد وام مانند کارمزد وام قرض الحسنه داخلی بانکهاست

۵. حداقل مبلغ وام یکصد هزار ریال است

۶. حداکثر مبلغ وام بستگی به میزان سپرده حساب و میزانی که دارنده حساب معرفی می کند دارد

ویژه گی خاص حساب قرض الحسنه پس انداز ویژه :

اعطا وام قرض الحسنه به افراد نیازمند بر اساس معرفی دارنده حساب

حساب قرض الحسنه پس انداز ویژه کشاورزی:

این حساب برای افراد علاقه مند به توسعه بخش کشاورزی است. به منظور ارج نهادن به سپرده گزاران این

حساب قرعه کشی جداگانه ای با جوایز ارزنده در نظر گرفته می شود

با انجام قرعه کشی واعلام اسامی برندگان دوره ایین حساب به پایان می رسد. ماهیت این حساب نیز مشابه

حساب قرض الحسنه پس انداز عادی است. با این تفاوت که دارندگان آن از جوایز بیشترینسبت به دارندگان

حساب پس انداز قرض الحسنه عادی برخوردار خواهند بود. میزان جوایز حساب پس انداز ویژه کشاورزی

معادل ۴٪ درصد (به نسبت مدت دوره حساب) مانده پایان دوره سپرده پذیری است. حداقل مبلغ برای افتتاح

حساب: یکصد هزار ریال.

نکته ۱: پس از قرعه کشی واعلام نتایج آن موضوع حساب خاتمه یافته تلقی می شود و دارنده حساب می تواند

وجه حساب خود را دریافت کند و یا به یکی از حساب های موجود خود در شعبه انتقال دهد.

نکته ۲: در صورت نداشتن حساب نزد شعبه مشتری می تواند تقاضای افتتاح حساب از شعبه نماید و سپس

نسبت به انتقال وجه اقدام نماید

نکته ۳: در صورت عدم اقدام مشتری در خصوص افتتاح حساب جدید در مهلت مقرر شعبه از طرف صاحب

حساب اقدام و افتتاح حساب پس انداز عادی نموده و وجه مورد نظر به این حساب واریز می گردد.

ویژگیهای خاص حساب قرض الحسنه پس انداز ویژه کشاورزی:

۱. قرعه کشی جداگانه برای دارندگان این حساب با برخورداری از امتیاز روزانه یک امتیاز به ازای هر پنجاه

هزار ریال

۲. محدود بودن دوره فعالیت این حساب (۴-۵ ماه)

۳. اعطای جوایز بر اساس ۴٪ مانده پایان دوره حساب

مدارک لازم برای افتتاح کلیه حسابهای قرض الحسنه پس انداز (عادی-ویژه ویژه کشاورزی):

الف: اشخاص حقیقی

۱. ارائه اصل شناسنامه و یکبرگ تصویر آن (صفحه اول و در صورت وجود توضیحات - ارائه تصاویر صفحه

آخر شناسنامه) و ارائه شماره ملی

۲. تکمیل فرم های مرد نیاز در شعبه

ب: اشخاص حقوقی :

۱. ارائه معرفی نامه در شرکت یا موسسه ذی ربط

۲. ارائه اصل شناسنامه (دارندگان حق امضا) به انضمام تصویر از صفحه اول آن و ارائه شماره ملی در خصوص

مجاز بودن شرکت یا موسسه

۳. ارائه اصل و یک نسخه تصویر از اساس نامه شرکت یا موسسه

۴. ارائه اصل و یکبرگ تصویر از آخرین آگهی روزنامه رسمی کشور

۵. تکمیل فرمهای مورد نیاز در شعبه

حد اقل مدت برای شرکت در قرعه کشی برای کلیه حسابهای پس انداز:

سه ماه قبل و یا بعد از آخرین مهلت افتتاح و یا تکمیل حساب ضمنا در روز قرعه کشی مفتوح بودن حساب

الزامی است.

نحوه برداشت از حسابهای قرض الحسنه پس انداز (عادی-ویژه-ویژه کشاورزی):

۱. حضور دارنده حساب در شعبه ای که حساب خود را در آن شعبه افتتاح نموده است

۲. ارائه دفترچه حساب پس انداز به همراه کارت شناسایی معتبر

۳. امضای برگه دفترچه حساب پس انداز

ویژگیهای مشترک حسابهای قرض الحسنه پس انداز :

۱. استرداد وجه به صورت عندالمطالبه به محض درخواست

۲. معاف از هرگونه مالیات

۳. اعطای جوایز با انجام قرعه کشی برای دارندگان انواع حسابهای قرض الحسنه پس انداز به ازای روزانه یک

امتیاز برای هر پنجاه هزار ریال

۴. دریافت و پرداخت وجه بدون محدودیت

۵. عدم دریافت هزینه بابت افتتاح و یا نگهداری حساب

<http://www.agir-bank.com>

۶. اطلاع یافتن از آخرین مانده حساب از طریق تلفن بانک و سایت

۷. دریافت صورت حساب از طریق تلفن بانک و سایت فوق الذکر

۸. اعلام اسامی برندگان جوایز ویژه از طریق سایت فوق الذکر

۹. اعطای وام قرض الحسنه معیشتی جهت پرسنل اشخاص حقوقی

۱۰. پاداش و اجر و مزد اخروی

۱۱. تجهیز منابع ارزان قیمت برای بانک

اهداف مشترک حسابهای قرض الحسنه پس انداز:

۱. تسهیل در امر خدمات رسانی به مشتریان بر اساس اصل مشتری مداری

۲. جمع آوری و نگه داری وجوه مازاد بر مصرف مشتریان

۳. به کار گیری وجوه جمع آوری شده در امور معیشتی افراد

۴. تامین و تجهیز منابع مالی بانک در جهت اهداف اقتصادی کشور

بخش دوم

حسابهای قرض الحسنه جاری و انواع آن:

تعریف حساب جاری: قرداد دو جانبه ای است که رعایت مفاد آن بری طرفین الزام آور است. و هرگونه پرداخت

از این حساب با استفاده از چک صورت می گیرد. در خصوص چگونگی استفاده از چک قانون صدور چک با

آخرین اصلاحات انجام شده در شهریور ماه سال ۱۳۸۲ در ۲۳ ماه به تصویب و اجرا درآمد.

انواع حساب قرض الحسنه جاری:

الف- حساب رض الحسنه جاری اشخاص:

این حساب مخصوص افراد حقیقی است پرداخت هرگونه وجه از این حساب منوط به دستور دارنده حساب از طریق صدور چک در وجه خود حامل یا شخص معین است.

شرایط افتتاح حساب: کلیه اشخاص حقیقی با داشتن شرایط زیر می توانند از امتیازات و مزایای این حساب

بهرمند شوند:

۱. نداشتن هیچگونه سابقه معاملات سوء

۲. اشخاصی که به نوعی فعالیت با معاملات و دادو ستدهای اقتصادی سروکار دارند

۳. مراجعه به شعبه افتتاح کننده حساب و مذاکره با رئیس شعبه و موافقت اولیه مسئول شعبه

حداقل سن: ۱۸ سال تمام

حداقل مبلغ برای افتتاح حساب: مبلغ خاصی تعیین نشده است.

۱. ارائه درخواست کتبی

۲. ارائه اصل شناسنامه و یک برگ تصویر آن و ارائه شماره ملی

۳. معرفی شخص یا اشخاص (حقیقی یا حقوقی) به عنوان معرف که مورد تایید بانک باشند

۴. پاسخ مثبت بانک مرکزی به استعلام بانک کشاورزی در خصوص نداشتن چکهای برگشتی

۵. تکمیل فرم های مورد نیاز در شعبه .

نحوه استفاده از حساب:

۱. هر گونه دریافت و پرداخت از این حساب با استفاده از دسته چک صورت میگیرد.

نکته: در صورت همراه نداشتن دسته چک از چکهای عمومی یا امنیوس استفاده میشود. دارنده حساب با

تقاضای کتبی از شعبه می تواند چک امنیوس دریافت دارد در این حالت چک عمومی در یک برگ

جانشین چک دارنده حساب میشود.

افتتاح حساب قرض الحسنه جاری برای اشخاص روشندل و بیسواد و معلولان از ناحیه دو دست با معرفی شخص امین و مورد اعتماد وی طبق مقررات بانک امکان پذیر است. پرداخت هر گونه وجه با امضا فرد امین و مهر دارنده حساب در چک صورت میگیرد.

حساب قرض الحسنه جاری شرکتهای:

این حساب مخصوص اشخاص حقوقی است. ماهیت این حساب مانند حساب قرض الحسنه جاری اشخاص است ضمناً علاوه بر مزایای حساب جاری اشخاص دارندگان این حساب میتوانند از امتیاز دریافت وام قرض الحسنه معیشتی برای کارکنان خود بر اساس میانگین مانده این حساب بر طبق ضوابط و مقررات موجود بانک استفاده کنند

شرایط افتتاح حساب:

کلیه اشخاص حقوقی با داشتن شرایط زیر میتوانند از امتیازات و مزایای این حساب بهره مند شوند:

۱. نداشتن هیچ گونه سابقه معاملاتی سوء

۲. مراجعه نماینده شرکت یا موسسه جهت مذاکره با مسئول شعبه یا مسئول امور مالی و موافقت اولیه مسئول شعبه.

حساب قرض الحسنه جاری دولتی :

این حساب مخصوص ارگان ها ،وزارتخانه ها و سازمانهای دولتی است. افتتاح این حساب با مجوز خزانه داری کل صورت میگیرد. ضمناً بر اساس توافق دو جانبه و داشتن سپرده قابل توجه در نزد بانک خدمات پرداخت حقوق کارکنان آنها توسط بانک امکان پذیر است همچنین اعطای وام قرض الحسنه معیشتی مانند حساب قرض الحسنه جاری شرکتهای برای دارندگان این حساب طبق مقررات و ضوابط موجود قابل اجراست.

ویژگیهای مشترک حساب قرض الحسنه جاری:

۱. امنیت وجوه سپرده شده به بانک

۲. تضمین استرداد سپرده به صورت عندالمطالبه

۳. معاف از هر گونه مالیات

۴. ایجاد جریان سریع نقل و انتقال پول

۵. دریافت و پرداخت وجه از حساب بدون محدودیت تعداد دفعات.

برای اطلاع یافتن از آخرین مانده حساب از طریق تلفن بانک و

سایت <http://www.agri-bank.com> دارندگان حساب در شعبه مرکزی و شعبه شهرآرا.

۷. دریافت صورت حساب از طریق تلفن بانک و سایت فوق الذکر برای دارندگان حساب در شعبه مرکزی و

شعبه شهرآرا.

۸. برای افتتاح و نگهداری حساب هزینه ای تعلق نمیگیرد.

۹. اعطای تسهیلات بر اساس مانده عملکرد حساب بر اساس خط مشی اعتباری سالانه .

بخش سوم

حوالات، چکهای مسافرتی و بانکی

۱. ایران چک بانک مرکزی (مسافرتی): ماهیت این نوع چک مانند اسکناس است.

۲. چک بانکی:

چکی است که بنا به درخواست مشتری توسط بانک و به عهده خود بانک با استفاده از رمز مخصوص صادر میشود. چک بانکی یکی از ابزارهای مطمئن انتقال وجه است که هم برای مشتریان و هم برای بانک مقرون به صرفه است.

۳. چک در گردش:

چکی است که بنا به درخواست مشتری (پس از تامین وجه)، توسط بانک و به عهده خود بانک صادر و پرداخت وجه آن نیز در همان شعبه صادر کننده چک امکان پذیر است.

۴. چک بین بانکی (تضمینی)

چکی است که بنا به درخواست مشتری (پس از تامین وجه) توسط یک بانک عهده یکی از شعب عضو شبکه چکهای بین بانکی با استفاده از رمز صادر میشود. ضمناً پرداخت نقدی وجه این نوع چک در وهله اول مجاز نیست، ابتدا باید به یکی از حسابهای معرفی شده از طرف مشتری واریز شود و سپس پرداخت گردد.

۵. قبول و پرداخت چکهای مسافرتی و تضمینی سایر بانکها:

قبول و پرداخت چک های مسافرتی و تضمینی سایر بانکها از مشتریان خوش حساب توسط شعب بانک کشاورزی در سراسر کشور و واریز فوری وجه چک به حساب مشتری.

۶. عملیات انتقال وجه مشتریان از طریق سیستم ساتنا

۷. وصول چکهای عادی سایر بانکها:

وصول کلیه چکهای عادی سایر بانکها توسط شعب بانک کشاورزی در سراسر کشور در حداقل زمان ممکن.

۸. خدمات متقابل با اتاق پایاپای اسناد بانکی:

از طریق عضویت در اتاق پایاپای اسناد بانکی ظرف مدت ۴۸ ساعت

۹. قبول چک مدت دار به صورت امانی: پذیرش و نگهداری چکهای موعود نرسیده سایر بانکها نزد شعب بانک کشاورزی به صورت امانی تا زمان سررسید.

بخش چهار

سپردهای سرمایه گذاری مدت دار

تعریف:

سپرده سرمایه گذاری مدت دار (کوتاه مدت و بلند مدت) به سپرده هایی گفته می شود که به قصد کسب سود به بانک سپرده می شوند و بانک با قبو وکالت لز صاحبان سپردههای سرمایه گذاری پس از تودیع سپرده قانونی نزد بانک مرکزی بقیه وجوه مربوط را در عملیات مجاز بانکی (اعطای تسهیلات) بکار می گیرد

انواع حسابهای سپرده ای عبارتند از:

۱. حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت
 ۲. حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت ویژه مقطعی ۹ و ۶ ماهه
 ۳. حساب سپرده سرمایه گذاری مدت دار یکساله
 ۴. حساب سپرده سرمایه گذاری مدت دار دوساله
 ۵. حساب سپرده سرمایه گذاری مدت دار سه ساله
 ۶. حساب سپرده سرمایه گذاری مدت دار چهار ساله
 ۷. حساب سپرده سرمایه گذاری مدت دار پنج ساله
 ۸. سپرده سرمایه گذاری آتیه (طرح آتیه)
- سرمایه گذاری به صورت اقساطی یا یکجا امکان پذیر است.
- امکان برداشت از حساب در طی مدت سرمایه گذاری وجود دارد.
- معاف از کارمزد نقل و انتقال وجوه است.
- در صورت برداشت هر گونه وجهی میزان پرداختی مادام العمر نیز تغییر خواهد کرد.
- دوره های سپرده گذاری در حساب آتیه مضربی از پنج سال است.

حساب آتیه مخصوص گروه سنی خاصی نیست، اما با توجه به امتیازات این حساب برای کودکان و نوجوانان توصیه می شود.

نرخ سود این حساب علی الحساب بوده و در صورت تغییر نرخ بر اساس نرخ روز محاسبه می شود.

۹. سپرده قابل تقسیم و قابل انتقال: این سپرده به منظور انعطاف پذیری هر چه بیشتر در حسابهای سپرده سرمایه گذاری مدت دار یک الی پنج ساله در نظر گرفته می شود.

الف: سپرده قابل تقسیم:

این حساب برای دارندگان حساب سپرده مدت داری است که احتمال می دهند در طول دوره از حساب ود مبالغی برداشت کنند و ضمناً نمی خواهند لطمه ای به میزان سود سپرده شان وارد آید.

ب: سپرده قابل انتقال: حساب سپرده قابل انتقال حساب سپرده مدت داری است که در صورت درخواست صاحب حساب به شخص دیگری انتقال می یابد. بع این معنا که دارنده حساب اگر تقاضای دریافت کل مبلغ سپرده را داشته باشد و از طرفی نخواهد کاهش و یا تغییری در میزان سود او به عمل آید بر اساس تقاضای دارنده حساب انتقال سپرده به شخص ثالث صورت می پذیرد. در این حالت با امضای یک قرارداد و توافق نامه داخلی بین بانک و مشتری و شخص ثالث، انتقال سپرده به راحتی امکان پذیر است.

ویژگیهای سپرده قابل انتقال :

۱. مبلغ سپرده و امتیازات آن قابل واگذاری به غیر است.
۲. نیازی به دریافت و پرداخت وجه (نقل و انتقال) برای انتقال به غیر نیست.
۳. امکان استفاده از این امتیاز با توافق سپرده گذار و شخص ثالث میسر خواهد بود.
۴. انتقال سپرده با استفاده از فرمهای مخصوصی که به این منظور تهیه گردیده امکان پذیر است.
۵. هیچگونه کارمزد و یا کاهش نرخ سود از سوی بانک بابت انتقال سپرده اعمال نمیشود.

ویژگیهای عمومی حسابهای سپرده سرمایه گذاری:

۱. تضمین استرداد اصل سپرده (مانده) به صورت عندالمطالبه.
۲. معاف از هرگونه مالیات.

۳. اعطای سود مناسب به سپرده گذاران.

۴. عدم دریافت هزینه بابت افتتاح و یا نگهداری حساب.

۵. قابلیت تقسیم بودن سپرده ها به مبالغ جزئی تر به منظور امکان برداشت از حساب بدون کاهش سود در مانده حساب.

۶. قابلیت واگذاری به سایر اشخاص

هدف:

۱. تسهیل در امر خدمات رسانی به مشتریان بر اساس اصل مشتری مداری.

۲. جمع آوری و نگهداری وجوه مشتریانی که می خواهند سرمایه گذاری کنند.

۳. بکارگیری وجوه جمع آوری شده در بخشهای مختلف کشاورزی و توسعه کشاورزی .

۴. تامین و تجهیز منابع مالی بانک در جهت اهداف اقتصادی کشور.

خدمات بانکداری الکترونیکی (مهر گستر)

کلیه شعب بانک کشاورزی در سراسر کشور به سیستم بانکداری الکترونیکی «مهر گستر» مجهز شده اند. اساس سیستم مهر گستر بر پایه سیستم مشتری محور طراحی و پیاده سازی شده است که علاوه بر خدمات رایج و معمول سیستم بانکی، بخشی از امکانات و خدمات برون بانکی آن به شرح زیر است:

تلفن بانک

- ۱-۱- اعلام مانده حساب، میانگین موجودی حساب، سه تراکنش آخر و ارسال صورتحساب از طریق دورنگار
- ۲-۲- ثبت درخواست دسته چک و یا سرقت چک
- ۱-۳- اعلام مانده تسهیلات شامل مانده اقساط تسهیلات و مانده معوق
- ۱-۴- تعویض رمز اولیه
- ۱-۵- نرخ تبادل ارزهای رایج
- ب- خدمات تست شده و آماده راه اندازی
- ۲- بانکداری الکترونیکی
 - ۲-۱- یکی از برنامه های نرم افزار آماده ارائه به مشتریان شعب بانکداری الکترونیکی است این خدمت که مرحله تست نهایی را پشت سر گذاشته، خدماتی را به شرح ذیل ارائه می نماید:
 - ۲-۲- مشاهده وضعیت حسابهای سپرده و تسهیلات
 - ۲-۳- مشاهده و بارگذاری صورتحساب
 - ۲-۴- تبادل پیام بین کاربران
 - ۲-۵- سفارش دسته چک
 - ۲-۶- درخواست تسهیلات و پردازش آن تا مرحله اختصاص شماره حساب (قبول درخواست توسط بانک)
 - ۲-۷- نمایش سوابق پرداختها
 - ۲-۸- افتتاح انواع حسابهای مدت دار
 - ۳- بانکداری پیام کوتاه

خدمات بانکداری پیام کوتاه با ۳ نوع پیام دوره ای، خبری و درخواستی که به تلفن همراه مشتریان ارسال می گردد شامل موارد ذیل است:

۱-۳- پیام کوتاه دوره ای که مانده حساب مشتریان در پایان دوره تعیین شده (روزانه، هفتگی، دو هفته یک بار، ماهانه) به تلفن همراه آنان ارسال می گردد تست این ویژگی برای تمام محصولات سپرده ای مثبت بوده لکن در خصوص حسابهای تسهیلات دارای ایراداتی است که در دست بررسی توسط کارشناسان خارجی می باشد.

۲-۳- پیام کوتاه خبری که اثر انجام تراکنش بر روی حسابهای مشتری برای وی ارسال می گردد این نوع پیام نیز برای ۲۰ نوع تراکنش متفاوت تست گردیده که نتیجه آن مثبت بوده است.

۳-۳- پیام کوتاه درخواستی که ارسال آن موکول به درخواست مشتری است انواع این درخواستها عبارتند از: مانده حساب، وضعیت چکهای واگذاری، درخواست چک، وضعیت چک، میزان سود دریافتی سپرده ها، تعداد اقساط سر رسید گذشته تسهیلات، تعداد کل اقساط تسهیلات، و معدل حساب که از این میان، وضعیت چکهای واگذاری (به دلیل عدم راه اندازی کل در سیستم مهر گستر و نیز سود دریافتی سپرده ها تاکنون رفع ایراد نگردیده و تست آنها ادامه دارد.

خدمات بانکداری

مقدمه- سیستم مهر با استفاده از شبکه مخابراتی ماهواره ای بخشی از خدمات بانکداری مدرن را ارائه می نماید در تمامی شعب تحت پوشش مهر، کلیه عملیات بانکی به صورت لحظه ای انجام می شود.

انواع خدمات مهر به شرح زیر است:

۱- جای مهر: این حساب مانند سایر حسابهای جاری رایج سیستم بانکی در ایران است بخشی از خدمات متمایز آن با جاری معمولی به شرح زیر است:

- وصول فوری چک جاری مهر از هر شعبه مهر بدون مراجعه به شعبه افتتاح کننده حساب

- واریز لحظه ای و برداشت آنی از حساب

- انتقال فوری از یک حساب مهر به حساب دیگر مهر در شعب سراسر کشور

- ارتباط حساب سپرده کوتاه مدت مهر با حساب جاری مهر به عنوان پشتیبان در مواقع کسر موجودی حساب جاری

۳- حسابهای قرض الحسنه پس انداز (پس انداز عادی- پس انداز ویژه کشاورزی)

۴- حسابهای سپرده سرمایه گذاری (کوتاه مدت- کوتاه مدت ویژه- بلند مدت ۱، ۲، ۳ و ۵ ساله)

۵- تخصیص رمز جهت دستیابی به خدمات خرید اینترنتی: با استفاده از این رمز می توان از طریق اینترنت، خدماتی از قبیل، خرید اینترنتی (کتاب، لوازم خانگی و ...) کمکهای نقدی خیر خواهانه و مددجویی به سازمان بهزیستی و سایر موسسات ذی ربط، ثبت نام دانشگاه، و پرداخت شهریه، پرداخت قبوض آب، بر، و ... رزرو بلیط (اتوبوس، قطار، هواپیما و ...) انجام داد. دارندگان مهر کارت بانک کشاورزی با مراجعه به هر یک از شعب دارای سیستم مهر می توانند رمز را دریافت نمایند.

نکته ۱: بعضی از سرویس دهندگان این سیستم از رمز سه رقمی و بعضی از رمز چهار رقمی استفاده می کنند. بنابراین پس از دریافت رمز چهار رقمی از شعبه، برای سیستم هایی که از رمز سه رقمی استفاده می کنند از شماره اول رمز استفاده نشود. به عنوان مثال رمز چهار رقمی ۱۸۸۲ به رمز سه رقمی ۸۸۲ تبدیل می شود.

نکته ۲: برای ارائه رمز کارت به سیستم، از رمز دوم (رمز اینترنتی که همان رمز ۶ تا ۱۲ رقمی است) استفاده شود همان رمزی که برای پرداخت قبوض آب و برق استفاده می شود.

نکته ۳: در فیلد تاریخ انقضا، برای سال عدد ۹۹ و برای ماه عدد ۱۲ ثبت گردد.

۶- مهر کارت به عنوان کارت برداشت (کارت مغناطیسی)

با مراجعه به هر یک از شعب و یا سایر مراکزی که دارای دستگاه های پذیرنده کارت هستند، برداشت و یا واریز به حساب بدون استفاده از دسته چک و با کارت مهر امکان پذیر است

۷- مهر کارت به عنوان کیف پول الکترونیک (کارت هوشمند)

در فروشگاه ها و مراکز خدماتی که مجهز به دستگاه *pos* هستند عملیات پرداخت وجوه کالاهای خریداری شده، با استفاده از مهر کارت انجام می شود. مضافا اینکه با استفاده از قسمت *chip* طلایی رنگ کارت

(قسمت هوشمند کارت) می تواند در کلیه شعب مهر از طریق حساب متصل به این قسمت کارت و به صورت **offline** عملیات دریافت و پرداخت انجام داد.

۸- خدمات سیستم خود پرداز

- انتخاب نوع زبان (فارسی - انگلیسی)

- اعلام مانده حساب

- دریافت و پرداخت وجه نقد

- نقل و انتقال وجوه از یک حساب مهر به حساب مهر دیگر (اعم از حسابهای خود و یا حسابهای دیگر افراد)

- امکان پرداخت قبوض آب، برق، تلفن، ثابت و همراه (کلیه قبوض در سطح شهر تهران بزرگ و تعدادی از

شهرستانها برای بعضی از قبوض)

- پذیرش کلیه کارت بانکههای عضو شبکه تبادل اطلاعات بانکی (شتاب)

- امکان تغییر رمز

امکان تخصیص و تغییر رمز دوم کارت (رمز فوق جهت استفاده در پایانه های مجازی نظیر سیستم تلفن

بانک مهر، پرداخت قبوض، خرید اینترنتی و ... کارایی ندارد.

نکته: در حال حاضر، مهر کارت بانک کشاورزی در دستگاه های خودپرداز کشورهای قطر، بحرین، و کویت و

به ارز همان کشورها قابل استفاده است.

۹- کیوسک بانک: به منظور سرویس دهی و ارائه خدمات هر چه در حوزه بانکداری الکترونیک، طرح نصب

خود پرداز شعبه ای در تعدادی از میادین میوه و تره بار و مراکز تجاری به اجرا درآمده است. محل نصب

کیوسک، خودپرداز جدا از محل شعبه بوده و دستگاه خودپرداز در داخل اتاقکی (کیوسک)، به مشتریان

سرویس دهی لازم را ارائه می نماید.

۱۰- مراکز خدماتی الکترونیکی ۲۴ ساعته: به منظور تکریم مشتریان محترم بانک و ارائه خدمات بانکداری

الکترونیکی در تمامی ساعات شبانه روزی، بانک اقدام به برنامه ریزی راه اندازی مراکز خدمات الکترونیکی

۲۴ ساعته در سطح مراکز استان ها نموده است شایان ذکر است اولین مرکز از مراکز یاد شده تا پایان بهمن ماه سال جاری در مشهد مقدس راه اندازی و به تدریج در سایر استانها نیز راه اندازی خواهد شد.

۱۱- تلفن بانک سیستم مهر: با استفاده از سیستم تلفن بانک مهر، مشتریان دارنده انواع کارتها و حسابهای متمرکز مهر، می توانند از طریق شماره تلفن ۰۲۱-۲۲۹۰۱۵۰۰ بدون محدودیت زمان و نیاز به مراجعه به دستگاه های خودپرداز بانک، از وضعیت حساب خود شامل مانده حساب، سه تراکنش آخر حساب، مطلع شده و از طریق نامبر صورتحساب (۳۰ گردش آخر حساب) خود را دریافت نمایند. ضمناً پرداخت وجه قبوض، آب، برق، تلفن ثابت و سایر مشتریان نیز از این طریق امکان پذیر است.

حسابهای دولتی، حقوقی، مشترک و حقیقی فاقد کارت برای دریافت رمز تلفن بانک خود به شعبه ای که در آن افتتاح حساب نموده اند مراجعه نمایند.

انواع مهر کارت

مهر کارت عادی (عمومی): قابلیت های این کارت در بندهای ۵، ۶ و ۷ انواع خدمات مهر توضیح داده شده است.

خدمات تلفنی و ارتباطات مردمی

سیستم ارسال پیام کوتاه: به منظور اطلاع رسانی مستمر به مشتریان دارای حسابهای پرکار در خصوص تغییر مانده حساب مشتری سیستم اعلام مانده حساب جاری مشتری به وسیله ارسال پیام کوتاه بر روی خطوط تلفن همراه از سال ۱۳۸۲ در شعب بانک کشاورزی راه اندازی گردید برخی از ویژگی های این سیستم به شرح زیر است:

-ارسال اطلاعات به صورت یک طرفه از سوی بانک می باشد و مشتری نمی تواند به وسیله این سرویس با حساب خود ارتباط برقرار نموده و عملیاتی بر روی آن انجام دهد برنامه دارای محدودیت دسترسی به بانکهای اطلاعاتی بوده و فقط امکان خواندن دارد.

نکته- اطلاعات فقط به شماره موبایل اعلام شده و توسط مشتری اعلام می گردد.

مرکز خدمات تلفنی ارتباط سبز

مرکز ارتباط سبز بانک کشاورزی در ۲۵ دی ماه ۱۳۸۱، به عنوان اولین مرکز مشاوره ای خدمات بانکی در نظام بانکی ایران شروع به فعالیت نمود.

این مرکز با بهره گیری از آخرین فناوری روز و با تکیه بر کارشناسانی جوان و مجرب آماده پاسخگویی و مشاوره بانکی به مشتریان و همکاران بانک کشاورزی از طریق شماره تلفن ۸۱۳۰۱ و همچنین وب سایت می باشد.

این مرکز علاوه بر اطلاع رسانی و پاسخگویی در خصوص خدمات و طرح های نوین بانک کشاورزی انتقادهای و پیشنهادهای مشتریان را دریافت و با ارایه آنها به واحدهای مربوطه و پیگیری مناسب، اقدام به راهنمایی مشتریان می نمایند. ضمناً مدیران بانک طبق برنامه از قبل تعیین شده از ساعت ۱۲ الی ۱۳ با حضور در این مرکز به طور مستقیمی پاسخگویی سوالات مشتریان و همکاران بانک کشاورزی می باشند

سامانه ارتباط مشتریان بانک کشاورزی

سیستم سامانه ارتباط مشتریان بانک کشاورزی با شماره تلفن ۸۸۲۷۸۸۰۷ پاسخگوی پرسشهای مشتریان می باشد. برای ضبط پیام و یا پرسش عدد یک و برای دریافت پاسخ عدد از ۲ استفاده شود.

خدمات اینترنت و وب

سایت بانک کشاورزی با قابلیت ها و اطلاعات گسترده ای از انواع فعالیت ها، خدمات بانکی و اطلاع رسانی و ... به آدرس فوق در اختیار مشتریان، همکاران و سایر اقشار جامعه قرار دارد. خلاصه ای از سرفصل اطلاعات مفید به شرح زیر است:

۱. اعلام اسامی برندگان جوایز ویژه و انواع حسابهای قرض الحسنه پس انداز
۲. درج آخرین اخبار و رویدادهای مهم بانک
۳. پایگاه آموزش از راه دور (آرد) برای ارائه برخی دروس و دوره های آموزشی به صورت مجازی
۴. دسترسی به اطلاعات خدمات درمانی بانک
۵. دسترسی به اطلاعات شعب بانک و مکان یابی جغرافیایی
۶. ارائه آدرس سایت های مرتبط (مالی، بانکی، تخصصی و ...)

۷. ارائه اطلاعات عمومی درباره بانک کشاورزی نظیر: تاریخچه تاسیس، سابقه، ساختار سازمانی و...

۸. ارائه اخبار و اطلاعات استانیها

۹. دسترسی به سرویس پست الکترونیکی برای همکاران بانکی

۱۰. ارائه انواع پیام های اطلاع رسانی و تبلیغاتی برای مشتریان و همکاران

۱۱. نظام پیشنهادهای

۱۲. اطلاعات ارزی و صرافی مهر

۱۳. اعلام نرخ اسعار (ارز)

۱۴. منشور اخلاقی سازمان

۱۵. کتابخانه و مرکز اسناد بانک

۱۶. سوالات متداول

۱۷. دانستنی ها

۱۸. بریده جراید

۱۹. مجله پیام مهر

۲۰. بهداشت و تندرستی

فعالیت های مرتبط با بخش کشاورزی شامل

۱- پرداخت تسهیلات به فعالیت های غیر مرتبط با بخش کشاورزی

پرداخت تسهیلات برای خارج از بخش کشاورزی صرفا در چارچوب ضوابط زیر و به منظور جذب منابع خارج

از بخش، با استفاده از فرمول زیر امکان پذیر خواهد بود:

مدت سپرده گذاری و مدت تسهیلات درخواستی به ماه می باشد.

حداقل مدت سپرده گذاری در این فرمول ۳ ماه و حداکثر مدت تسهیلات درخواستی بر اساس نوع فعالیت

خواهد بود. مشروط به اینکه از یک سال تجاوز نکند.

۱-۲- اعطای تسهیلات به منظور خرید خودرو و کالای اساسی بادوام صرفاً به مشتریانی که در شعب سپرده گذاری می نمایند (قرض الحسنه جاری، قرض الحسنه پس انداز، سپرده کوتاه مدت و یا ترکیبی از آنها) صرفاً بر اساس فرمول فوق قابل پرداخت است و حداکثر مدت بازپرداخت برای تسهیلات این بند ۳ تا ۵ سال (۲۶ تا ۶۰ ماه) تعیین می شود.

۱-۳- به فعالین بخش خدمات و بازرگانی کشاورزی (فعالیت های ستاره دار موضوع بخشنامه شماره ۶۸۷ مورخ ۱۳۸۵/۳/۹ اداره کل اعتبارات و هدایت سرمایه گذاری) که در بانک حساب فعال دارند (قرض الحسنه پس انداز) قرض الحسنه جاری، سپرده کوتاه مدت بر اساس رابطه ذیل تسهیلات پرداخت می گردد. در رابطه فوق حداقل مدت سپرده گذاری یا کارکرد حساب ۲ ماه و حداکثر آن یک سال (۱۲ ماه خواهد بود) و حداقل مدت مربوط به میانگین مانده حساب مشتری مناسب با مدت سپرده گذاری منظور می شود. بازپرداخت تسهیلات موضوع این بند به صورت ماهیانه و مدت بازپرداخت معادل مدت سپرده گذاری و حداکثر یک سال (۱۲ ماه) خواهد بود.

۱-۴- چنانچه برنامه تعهدی شعب در خصوص تحقق صد در صد وصولی و تجهیز منابع انجام شده باشد شعب واقعی در مناطق برخوردار و محروم می توانند به ترتیب به ماخذ ۵۰ درصد و ۷۰ درصد منابع مازاد بر برنامه تعهدی خود را به مشتریانی که معادل یا بیش از یک میلیارد ریال سپرده قرض الحسنه پس انداز داشته و یا گردش بدهکار (یا بستانکار) حساب قرض الحسنه جاری آن ها معادل مبلغ موصوف میانگین روز شمار داشته باشد تا پنج برابر میانگین روز شمار حساب حسب ضوابط تسهیلات پرداخت نماید. رعایت موارد ذیل در پرداخت این تسهیلات ضروری است.

۱-۵- حداقل مدت سپرده گذاری یا معادل گیری سه ماه می باشد.

۱-۶- مدت بازپرداخت این تسهیلات معادل مدت سپرده گذاری و یا معادل مدت معدل گیری حساب مشتری می باشد.

۱-۷- حداکثر مدت سپرده گذاری و یا معدل گیری حساب مشتری یک سال می باشد و تعهدات و امتیازات مربوط به هر سال قابل انتقال به سال بعد نیست.

۸-۱- حداکثر بازپرداخت یک سال و ترجیحا به صورت اقساط ماهیانه یا هر سه ماه یک قسط خواهد بود.

۹-۱- مصوبات مربوط به تسهیلات این بند بدو کار گروهی متشکل از رئیس شعبه، رئیس اعتبارات شعبه، رئیس تجهیز منابع شعبه اتخاذ تصمیم می گردد و سپس با توجه به سقف مجاز تسهیلات در شعبه یا مدیریت استان و یا اداره کل اعتبارات و هدایت سرمایه گذاری و یا به تصویب رسیده و منجر به دستور پرداخت خواهد شد. رعایت سایر ضوابط مربوط به اعطای تسهیلات از جمله اخذ تضمین های صد در صد معتبر الزامی است.

تسهیلات ویژه فارغ التحصیلان کشاورزی جویای کار

کلیه افراد بیکار که از دانشگاه های داخل و یا خارج از کشور فارغ التحصیل شده دارای حداقل مدرک لیسانس کشاورزی هستند می توانند در صورت ارائه مدرک تحصیلی معتبر و مورد قبول و همچنین تایید کارشناس یا ارزیاب شعبه و یا ارگانهای ذیربط مبنی بر عدم اشتغال در بخشهای دولتی و خصوصی از تسهیلات این طرح شامل طرحهای تولیدی، صنعتی و خدماتی در بخش کشاورزی استفاده کنند. حداکثر تسهیلات پرداختی به هر شخص حقیقی ۳۰۰ میلیون ریال و در قالب تشکل های حقوقی به ازای هر فرد ۳۰۰ میلیون ریال است.

بری دسترسی به اطلاعات بیشتر به بخشنامه شماره ۶۷۳ مورخ ۲۳۸۴/۵/۴ اداره کل اعتبارات و هدایت و سرمایه گذاری مراجعه شود.

بیمه انواع محصولات کشاورزی و دامی

فعالیت بیمه انواع محصولات کشاورزی و دامی و فعالیت و خدمت بسیار گسترده ای است که در اختیار تولید کنندگان محصولات کشاورزی و دامی قرار داده می شود. در حال حاضر بیش از ۹۵ مورد از انواع محصولات کشاورزی و دامی تحت پوشش بیمه ای قرار دارند.

اعطای کمک بلاعوض به خسارت دیدگان عوامل قهری و طبیعی: اعطای کمک بلاعوض به خسارت دیدگان عوامل قهری و طبیعی خدمتی است که در حد امکانات و بودجه تخصیصی و متناسب با میزان خسارت از

طریق صندوق کمک به خسارت دیدگان محصولات کشاورزی و دامی با نظر شورای تعیین خسارت در اختیار افراد خسارت دیده قرار می گیرد.

ارتباط دو طرفه بین حساب سپرده کوتاه مدت و حساب جاری

بدن معناست که هر زمان دارنده حساب چکی صادر کند که وجه آن در حساب جاری وی موجود نباشد و یا کمتر از میزان چک صادر شده باشد، بانک می تواند وجه مورد نیاز را از حساب سپرده کوتاه مدت مشتری به حساب جاری وی منتقل کند تا وجه چک صادره تامین و پرداخت شود همچنین هر زمان که در حساب جاری وی وجوهی مازاد بر حد تعیین شده وجود داشته باشد به حساب سپرده کوتاه مدت وی منظور گردد. در حال حاضر این امتیاز برای شرکتهای تعاونی روستایی وجود دارد و تسری آن برای سایر مشتریان در دست بررسی است.

طرح نویسی برای مشتریان سایر بانکها و موسسات: در صورت نیاز و درخواست مشتریان سایر بانکها به خدمات تخصصی بانک کشاورزی (طرح نویسی) با اخذ کارمزد از مشتریان ذی ربط، خدمات مورد نیاز آنان (طرح نویسی) ارائه خواهد شد.

پذیره نویسی سهام و شرکتهای و موسسات

پذیره نویسی سهام موسسات و شرکتهای پس از اخذ مجوز از بانک مرکزی، در شعب منتخب بانک کشاورزی انجام می شود.

ارائه خدمات مالی و خرید و فروش سهام در بورس اوراق بهادار، ارائه خدمات مالی و خرید و فروش سهام در بورس اوراق بهادار از طریق شرکت کارگزاری بانک کشاورزی (تهران - اصفهان - مشهد - کیش) برای کلیه مشتریان متقاضی و واجد شرایط انجام می شود.

قبول عاملیت فروش اوراق مشارکت:

بانک کشاورزی با بیش از ۱۸۴۰ شعبه سهم بسزایی در عاملیت فروش اوراق مشارکت هایی که توسط دولت و یا شرکت های وابسته به دولت، انتشار می یابد به عهده دارد.

گواهی سپرده ویژه: گواهی سپرده ویژه برای اولین بار در سیستم بانکداری ایران توسط بانک کشاورزی با نرخ سود علی الحساب ۱۷/۵ درصد انتشار یافته است پرداخت سود این گواهی در مقاطع سه ماهه و به صورت روز شمار است.

نکته: در حال حاضر نرخ سود علی الحساب این گواهی سپرده ۱۹ درصد است.

سیستم نوبت دهی: سیستم نوبت دهی مشتریان به منظور رعایت نوبت مشتریان در شعب بزرگ طراحی و ارائه شده است. در حال حاضر (شهریور ماه ۸۶) این سیستم در ۲۰۰ شعبه بانک نصب و به بهره برداری رسیده است و به تدریج در سایر شعب بانک نصب و راه اندازی خواهد شد.

ایستا بانک: بخش عمده ای از مراجعات حضوری مشتریان با باجه های بانک به منظور آگاهی از مانده موجودی حساب و یا آگاهی از تراکنش های حسابها، جهت اقدام به عملیات بانکی توسط مشتری صورت می پذیرد. با هدف کاهش مراجعه مشتریان به باجه ها و سهولت دریافت اطلاعات بانکی در زمان مراجعه مشتری به شعبه، سیستم ایستا بانک کشاورزی متشکل از صفحه نمایش قابل لمس و نرم افزار اطلاع رسانی حساب مشتریان در ورودی شعبه مرکزی بانک کشاورزی قرار داده شده است که در سال جاری به سایر شعب پر از ازدحام بانک نیز گسترش خواهد یافت.

مشتری می تواند با استفاده از امکانات ویژه نرم افزار اطلاعات عمومی و اطلاعات حساب خود را بر روی صفحه نمایش مشاهده نمود و در صورت نیاز چاپ نماید.

خدمات صرافی مهر

بانک کشاورزی به موجب مجوز بانک مرکزی به شماره ن/ص ۱۱۵۵ مورخ ۸۳/۱۰/۲۳ اقدام به تاسیس شرکت خدمات ارزی و صرافی مهر با سرمایه اولیه ۱۰ میلیارد ریال نموده است که مبلغ ۳۵ میلیارد ریال از سرمایه نقدا پرداخت و مابقی از طرف صاحبان سهام حداکثر ظرف مهلت مقرر در قانون تعهد به پرداخت گردیده است.

فعالیت شرکت به طور اعم در زمینه خرید و فروش و انواع پول های خارجی اعم از نقدی و حواله ای و مسکوکات طلا و نقره و هر گونه عملیات صرافی در چهارچوب قوانین و دستورالعمل های صادره توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می باشد

برای کسب اطلاعات بیشتر در رابطه با خدمات ارزشی مهر با شماره تلفن ۸۸۸۸۶۶۷۴ و تلفن همراه ۰۱۹۲۸۷۹۹۸۹ تماس حاصل فرمایید

بورس کالای کشاورزی:

ارائه خدمات مالی و خرید و فروش سهام از طریق شرکت کارگزاری بورس کالای کشاورزی بانک کشاورزی در تهران برای کلیه مشتریان متقاضی و واجد شرایط انجام می شود.

ایجاد تسهیلات ویژه برای سازمانها و موسسات: سازمان ها و موسسات که اغلب فعالیت های بانکی خود را با بانک کشاورزی انجام می دهند و حسابهای اصلی خود را نزد شعب بانک کشاورزی متمرکز می کنند ورسوب حسابهایشان نیز از رقم قابل توجهی برخوردار است، از خدماتی به شرح زیر برخوردار می شوند.

۱. ایجاد باجه در محل کارخانجات و موسسات

۲. ایجاد باجه شبانه روزی برای مناطقی که طی ۲۴ ساعت شبانه روز، گردش پولی وسیعی دارند نظیر

کارخانه شیر پاستوریزه

بروات: وصول چک های سایر بانکها توسط شعب بانک کشاورزی که محل پرداخت چک در خارج از حوزه اتاق پایاپای اسناد بانکی است.

اکیپ سیار وصول مطالبات

به منظور دسترسی سریع و به موقع به بازپرداخت تسهیلات اعطا شده به مشتریان، اکیپ سیار وصول مطالبات ایجاد گردیده است این خدمت در جهت روان شدن گردش صحیح اعتبار و تجهیز منابع بانک موثر است. ضمناً این خدمت برای رفاه حال مشتریان روستایی که از امکانات وسیع حمل و نقل شهری برخوردار نیستند کمک بزرگی خواهد بود.

پذیرش و دریافت وجوه قبوض آب، برق، تلفن، تلفن همراه و گاز: این خدمت یکی از خدمات عمومی و رایگان برای کلیه مشتریان است.

ارائه خدمات ویژه و خارج از نوبت برای مشتریان خاص

برای پاسخ به پاداش عملکرد مشتریانی که اغلب فعالیت های خود را با بانک کشاورزی انجام می دهند و عملکرد مانده حسابهای بانکی آنان در مقایسه با سایر مشتریان شعبه قابل توجه است و نقش مهمی در تامین و تجهیز منابع بانکی بانک کشاورزی دارند، خدمات ویژه ای به شرح زیر ارائه می شود:

۱. ارائه خدمات بانکی خارج از نوبت معمول
۲. اعلام وضعیت حساب مشتری در مقاطع مورد درخواست وی
۳. یادآوری دارنده حساب برای تامین کسری موجودی چکهای واگذاری به اتاقهای پایاپای اسناد بانکی
۴. اولویت دادن به آنان در اعطای تسهیلات وفق مقررات و ضوابط موجود بانک
۵. ارائه هر گونه مشاوره و راهنمایی در ارتباط با مسائل بانکی، اعتباری و سرمایه گذاری در بخش کشاورزی، دامی و صنایع وابسته در صورت درخواست.

طرح جمع آوری وجوه نقد و ارائه خدمت در محل کار مشتریان (پیک بانک ۱ و ۲) دست بررسی

- ۱- افتتاح حسابهای قرض الحسنه پس انداز، جاری و سپرده های سرمایه گذاری
- ۱-۱- افتتاح حساب قرض الحسنه پس انداز ارزی بر اساس درخواست متقاضی با حداقل موجودی ۱۰۰ دلار یا معادل آن به سایر ارزها

۱-۲- افتتاح حساب قرض الحسنه جاری ارزی بر اساس درخواست متقاضی با شرایط زیر

- برای اشخاص حقیقی فاقد کارت بازرگانی با حداقل موجودی ۱۰۰۰۰ دلار یا معادل آن به سایر ارزها
- برای اشخاص حقیقی دارای کارت بازرگانی با حداقل موجودی ۱۰۰۰ دلار یا معادل آن به سایر ارزها
- برای اشخاص حقوقی دارای کارت بازرگانی با حداقل موجودی ۱۰۰۰ دلار یا معادل آن به سایر ارزها
- برای اشخاص حقوقی فاقد کارت بازرگانی با حداقل موجودی ۵۰۰۰ دلار یا معادل آن به سایر ارزها

۳-۱- افتتاح حساب سپرده کوتاه مدت ارزی بر اساس درخواست متقاضی با حداقل موجود ۱۰۰۰ دلار یا معادل آن به سایر ارزها

۲- عملیات خرید و فروش ارز (اسکناس و نقود بیگانه):

انجام معاملات خرید و فروش ارزهای معتبر دنیا با نرخهای تعیین شده توسط اداره کل امور بین الملل برای بازرگانان، مسافران و افراد عادی طبق بخشنامه ها و مقررات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خرید و فروش می شود.

۳- حوالجات

عملیات نقل و انتقال وجوه (ارزی) با استفاده از سیستم شبکه جهانی سوئیفت و رعایت ضوابط و مقررات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و رعایت مقررات پولشویی انجام می شود.

۴- عملیات اعتبارات اسنادی

۴-۱- افتتاح اعتبارات اسنادی وارداتی و انجام خدمات ذیربط

واحد های ارزی بانک به منظور تسهیل امور بازرگانی تجار و بازرگانان در امر واردات کالا، مطابق قوانین و مقررات بین المللی و مقررات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اقدام به گشایش اعتبارات اسنادی می نمایند.

۴-۲- قبول انجام عملیات اعتبارات اسنادی صادراتی و انجام خدمات ذیربط

در صورت دریافت اعتبارات اسنادی صادراتی و به نفع صادر کنندگان ایرانی از کارگزاران خارجی، کلیه خدمات مورد نیاز در این ارتباط توسط واحدهای این بانک قابل ارائه است.

۵- ثبت بروات اسنادی

واحدهای ارزی این بانک آمادگی دارند به منظور انجام واردات موردنیاز بازرگانان از طریق ثبت بروات اسنادی اقدام کنند.

۶- ضمانت نامه های ارزی

این بانک آماده است ضمن اخذ ضمانت های ارزی به نفع مشتریان خود، در زمینه صدور ضمانت نامه حسن انجام کار، پیش پرداخت، استرداد کسور و وجه الضمان، شرکت در مناقصه و ضمانت نامه متقابل و همچنین ضمانت نامه های ارزی به نفع خریداران کالا و خدمات در خارج از کشور اقدام نماید.

۷- تسهیلات ارزی به منظور واردات و صادرات کالا و خدمت

۷-۱- اعطای تسهیلات از محل منابع ارزی بانک به صادر کنندگان و تولید کنندگان: به منظور تسهیل در امر تولید و واردات، بانک آمادگی دارد از محل منابع ارزی خود تسهیلات موردنیاز متقاضیان را در اختیار آنان قرار دهد.

۷-۲- اعطای تسهیلات ارزی به تولید کنندگان از محل صندوق ذخیره ارزی:

طبق درخواست متقاضیان ذیربط، تسهیلات مورد نیاز تولید کنندگان ایرانی در جهت انجام واردات کالاهای زیربنایی و اساسی، از محل صندوق ذخیره ارزی در اختیار متقاضیان قرار خواهد گرفت.

۷-۳- اعطای تسهیلات ارزی به خریداران خارجی کالاهای ایرانی:

برای تشویق صادرات و تامین مالی وجوه مورد نیاز خریداران خارجی کالاهای ایرانی، این بانک تسهیلات ارزی لازم را در صورت خرید کالاهای ایرانی توسط کشورهای دیگر در اختیار خریداران خارجی قرار می دهد.

۷-۴- اعطای تسهیلات ارزی از محل خطوط اعتباری بین بانکی (ریفاینانس):

تسهیلات مورد نیاز وارد کنندگان کالا از خارج کشور در قالب گشایش اعتبار اسنادی ریفاینانس تامین می شود

۷-۵- اعطای تسهیلات ارزی میان مدت و بلند مدت با استفاده از تسهیلات اعتباری بانک های خارجی (فاینانس)

تسهیلات مورد نیاز مجریان طرح های اقتصادی جهت خرید ماشین آلات و تجهیزات از خارج از کشور در قالب گشایش اعتبار اسنادی (فاینانس) تامین می شود.

۶-۷- اعطا تسهیلات ارزی کوتاه مدت و میان مدت از محل منابع بانک توسعه اسلامی

تسهیلات مورد نیاز مجریان طرحها جهت خرید ماشین آلات و تجهیزات و مواد اولیه از خارج از کشور در قالب گشایش اعتبار اسنادی و اعطای تسهیلات کوتاه مدت (در قابل صدور ضمانت نامه) از محل منابع بانک توسعه اسلامی انجام می شود.

۸- ارائه انواع خدمات ارزی در مناطق آزاد تجاری- صنعتی

بانک کشاورزی با کسب موافقت اصولی و اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موفق به انجام کلیه عملیات ارزی بر طبق قوانین و مقررات بین المللی و قوانین مناطق آزاد تجاری- صنعتی در سه شعبه جزایر کیش، قشم و بندر چهاربهار شده است. از مهمترین فعالیت ها و خدمات این شعب می توان به خرید و فروش ارز، حوالجات ارزی، گشایش اعتبارات و بروات اسنادی اشاره کرد

۹- عملیات مشاوره و راهنمایی مشتریان به منظور تسهیل عملیات بانکی بین المللی

حسب مورد، مشاوره و راهنمایی لازم در زمینه امور اداری و سایر خدمات بانکداری بین المللی به مشتریان ذیربط ارائه می گردد.

حسابهای قرض الحسنه پس انداز

حسابهای قرض الحسنه جاری

افتتاح انواع حسابهای ریالی به نام اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی

حوالجات، چکهای بانکی و مسافرتی

خدمات مهر گستر

خدمت مهر

حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت مهر

حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت ویژه ۶ و ۹ ماهه مهر (مقطعی)

حسابهای سپرده سرمایه گذاری بلند مدت مهر (۱ الی ۵ ساله)

مهر کارت به عنوان کارت برداشت (کارت مغناطیسی)

مهر کارت به عنوان کیف الکترونیکی (کارت هوشمند)

مهر کارت با انواع کارتهای اعتباری، طلایی، نقره ای و سبز

مهر کارت معمولی

مهر کارت ایران

مهر کارت نوجوان

مهر کارت جوان

مهر کارت خرید

مهر کارت هدیه

کشاورز کارت

کیوسک بانک

خرید اینترنتی با استفاده از رمز

شارژ تلفن همراه اعتباری ایرانسل

کمک خیرین به حساب سازمان بهزیستی کشور با استفاده از دستگاه های خود پرداز بانک کشاورزی

ثبت نام اینترنتی تقاضای کارت مهر جوان و نوجوان

خدمات تلفنی و ارتباطات مردمی

مرکز ارتباط سبز

تلفن بانک سیستم مهر و مهر گستر (متمرکز) به ترتیب ۲۲۹۰۱۵۰۰-۰۲۱ و ۸۸۲۳۰۴۰۰-۰۲۱

سامانه ارسال پیام کوتاه

سامانه ارتباط مشتریان بانک کشاورزی

اعلام اسامی برندگان قرعه کشی حسابهای قرض الحسنه پس انداز (جوایز ویژه)

درج آخرین اخبار و رویدادهای مهم بانک

ارائه آموزش مجازی

دسترسی به کتابخانه بانک (جستجوی منابع)

دسترسی به اطلاعات خدمات درمانی بانک

دسترسی به اطلاعات شعب بانک

اعلام نرخ ارزها (اسعار)

اعطای نوع تسهیلات

صدور انواع ضمانت نامه

طرح های حمایتی

مشاوره و ارزیابی، نظارت و تضمین

خدمات بیمه ای و صندوق خسارات

سایر خدمات

خدمات ارزی

فصل سوم

پولشوی

مقدمه:

پولشویی اگر چه مفهوم جدیدی نیست و بررسی سوابق تایخی نشان می‌دهد که کاربرد واژه پولشویی و مطرح شدن چنین مفهومی به بیش از نیم قرن قبل یعنی دهه ۱۹۴۰ بازمی‌گردد اما تهاجم اسامه بن لادن عرب تبار به آمریکا دنیا در بهت فرو برد. پس از آنکه آمریکایی‌ها، اروپایی‌ها و سایر کشورها از بهت و افسردگی بیرون آمدند، واقعیت‌های تازه‌ای جلو چشمان رهبران سیاسی، اندیشمندان اجتماعی و مدیران اقتصادی پیدا شد. در حالی که مأموران ورزیده امنیتی و زبندگان سیاسی در پی یافتن راه‌حل‌هایی برای جلوگیری از این وضعیت بودند، یک پرسش بنیادین نیز شکل گرفت: شبکه مالی که به بن لادن و یارانش این توانایی را داده که عملیاتی را در سراسر جهان مدیریت کنند چگونه شکل گرفته است و چگونه تأمین می‌شود. این پرسش اساسی، موضوع پولشویی را که فقط در همایش‌های ملی و منطقه‌ای مورد بحث قرار می‌گرفت و محدود به مناطق خاص بود، به یک موضوع جهانی و اجرایی تبدیل کرد. همسایگی ایران با افغانستان و برخی مسائل حاشیه‌ای در این باره، بخصوص در ارتباط با ترانزیت مواد مخدر موجب شد ایران نیز در زمینه مسائل پول‌های کثیف به کانون توجه تبدیل شود. در شرایطی که به نظر می‌رسد بازار ایران به سبب فقدان نظارت‌های لازم و حجم بالای نقدینگی فرصت منحصر به فردی برای پولشویی باشد، تنها اقدام مثبت، در این زمینه لایحه منع پولشویی تقدیمی دولت به مجلس شورای اسلامی است که مراحل بررسی مقدماتی آن انجام شده است. اگر چه در این خصوص تاکنون قانونی به تصویب نرسیده است لیکن بانک مرکزی دستورالعمل پولشویی را تدوین و با ابلاغ آن به بانک‌ها را ملزم به اجرای آن کرده است.

مفهوم پولشویی

پولشویی پدیده‌ای است جهانی و فرامرزی و به مجموعه اقداماتی گفته می‌شود که برای جابجایی پول ناش از داد و ستدهای نامشروع و خلاف قانون مانند خرید و فروش مواد مخدر، فعالیت‌های تروریستی و دیگر جنایات سازمان یافته، با هدف تغییر شکل، تغییر مبدأ، تغییر مشخصات، تغییر نوع پول و یا حتی تغییر مقصد نهایی آن انجام می‌شود.

واژه پولشویی *money laundering* گویای فرایندی است که پول کثیف، غیر قانونی و نامشروع در چرخه‌ای از مبادلات گذارده می‌شود یا به عبارت دیگر در این چرخه شسته می‌شود به نحوی که پس از خروج از چرخه قانونی، مشروع و تمیز جلوه نماید. به عبارت دیگر، منع سرمایه‌های حاصله که از راه‌های غیر قانونی بدست آمده است با استفاده از ترفند مبادلات و انتقالات پی در پی چنان مخفی نگاه داشته می‌شوند که همان پولها به نظر درآمد قانونی برسند.

تاریخچه و جایگاه پولشویی در جهان

الف) بر اساس شواهد تاریخی واژه پولشویی به زمان ممنوعیت قمار در آمریکا برمی‌گردد بدین صورت که برای نخستین بار کاپون کانگستر و رهبر افسانه‌ای مافیا در دهه ۱۹۳۰ گرداننده و مالک قمارخانه‌های متعددی بود و وجوه سرقتی از بانکها و درآمد ناشی از مواد مخدر و قمارخانه‌ها را مخفی می‌کرد و سپس برای قانونی جلوه دادن پول نقد حاصل از قمارخانه‌ها و قاچاق، تعدادی ماشین لباسشویی سکه‌ای را خریداری و راهاندازی نمود و هنگام سپردن پول نقد حاصل از قمار و جنایات باند تبهکاری خود، ادعا می‌کرد این پولها درآمد ناشی از رختشویخانه‌هاست بنابراین وجه تسمیه پولشویی از همین جا نشأت گرفته است. این منابع در سیکل بعد به اقتصاد جهانی انتقال می‌یافت.

عده‌ای معتقدند تاریخچه پولشویی به هزاران سال قبل برمی‌گردد *Sterling Seagrave* در کتاب *lord of the rim* تشریح می‌کند که دو هزار سال قبل از میلاد مسیح بازرگانان دارایی خود را از حکامی که ثروتشان را تصاحب کرده و خودشان را نابود می‌کردند پنهان می‌نمودند.

تجار چینی علاوه بر مخفی کردن دارائی خود از حکومت، ثروتشان را نیز جابجا می‌نمودند. بدین طریق مخفی نمودن پول یا دارایی برای محفوظ نگهداشتن آن از مصادره یا پرداخت خراج سابقه‌ای طولانی دارد.

ب) در جریان رسوایی واترگیت در دهه ۱۹۷۰ و زمان ریاست جمهوری نیکسون این واژه به وسیله اقتصاددانان استفاده شد و مقبولیت بین المللی و کلاسیک پیدا نمود.

ج) بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی جماعتی از دولتیان در هریک از جمهوری‌های شوروی سابق خصوصاً در اوکراین گروه‌هایی را با مافیای شرقی (روسی) منافع مشترکی داشتند تشکیل دادند و در پنج

سال اول فروپاشی روسیه حدود سی میلیارد دلار به کشورهای غربی به ویژه آمریکا و انگلیس حواله شد. با به کارگیری وسایل الکترونیکی و تجارت الکترونیک و کارت‌های اعتباری و سوء استفاده از فرایند جهانی شدن به مرور سرمایه داری جنائی در مقابل سرمایه‌داری جهانی ایجاد شده است. به همین جهت کشورهای اروپایی و آمریکا در ۱۹۹۸ در یک کنفرانس جهانی خواستار ایجاد جبهه‌ای جهانی واحدی علیه این پدیده نامیمون شدند که مرور یکی از الزامات و رهنمودهای بانک جهانی جهت پیوستن کشورها به سازمان تجارت جهانی (wto) شده است.

ضرورت مقابله با پولشویی

حجم پولشویی در سال ۲۰۰۰ میلادی بالغ بر ۵۰۰ میلیارد دلار برآورد شده است که در سال ۲۰۰۳ این رقم در کمیسیون بانکی ICC در دهلی نو ۱/۸ تریلیون دلار اعلام شد. برای اینکه به اهمیت این رقم پی ببریم باید به خاطر بیاوریم که درآمد ملی سوئیس ۲۵۰ میلیارد دلار، بودجه دفاعی ایالات متحده ۴۰۰ میلیارد دلار، درآمد مایکروسافت ۳۲ میلیارد دلار، درآمد جمهوری اسلامی ایران ۲۰ میلیارد دلار است، از طرف دیگر طبق آمار ارائه شده ۴۷٪ پول کثیف در آمریکا و ۳۰٪ در اروپا و بقیه در آسیا می‌باشد. به طور خلاصه می‌توان گفت برخی از دلایلی که مقابله با پولشویی را ضروری می‌سازند عبارتند از:

- پولشویی عملیات بازارها را مختل می‌کند. معاملاتی که برای مقاصد پولشویی انجام می‌گیرد تقاضا برای نقدینگی را افزایش می‌دهد، نرخ بهره و مبادله را بی‌ثبات می‌کند، به رقابت غیر عادلانه منجر می‌شود و تورم را در کشورهایی که تبهکاران فعالیت‌های تجاری خود را انجام می‌دهند به شدت افزایش می‌دهد.
- پولشویی اعتبار و در نتیجه ثبات بازارهای مالی را از بین می‌برد. چنانچه نظام بانکی در نتیجه جرائم سازمان یافته اعتبار خود را از دست دهد، تمام سیستم مالی کشور یا حتی نظام مالی منطقه مورد نظر، دچار آسیب‌پذیری جدی می‌شود.

- کشورهای کوچک در برابر پدیده پولشویی آسیب‌پذیری بیشتری دارند. قدرت اقتصادی که از طریق فعالیت‌های غیر قانونی به دست می‌آید تسلط سازمان‌های مجرم را بر اقتصادهای کوچک امکان‌پذیر می‌سازد.

- کشورهایی که فاقد ساز و کارهای کنترل مالی مناسب بوده یا در اجرای آنها ضعیف عمل می‌کنند عملاً به پولشویان این امکان را می‌دهند که عواید فعالیت‌های نامشروع خود را با استفاده از ضعف‌های ساختاری یا بهره‌جویی از شکاف‌ها و نقاط ضعف تشکیلات سازمانی و انتظامی این کشورها تطهیر کنند.

- پولشویی اغلب با جرائم سازمان یافته درآمدزا مرتبط است. عملیات سازمان‌های مجرم که در راستای انباشت سودهای غیر قانونی طراحی می‌شود نیاز به پولشویی دارند. مقادیر هنگفت وجوه نقدی که به وسیله انواع فعالیت‌های مجرمانه مانند اخاذی، قاچاق مواد مخدر، قاچاق کالا و اسلحه و غیره تولید می‌شود، رد پاهایی از خود به جا می‌گذارد که پنهان کردن آن دشوارتر از مخفی کردن اثرات خود جرم است

اقدامات و مستندات جهانی درباره پولشویی:

پیشینه اقدامات اساسی بین‌المللی به منظور تدوین راهکارهایی برای مبارزه با معضل جهانی پولشویی به سال‌های میانی دهه ۱۹۸۰ بازمی‌گردد. رشد پرشتاب عزم جهانی، انبوه پیمان‌نامه‌ها و قوانین بین‌المللی وضع شده و گرایش چشمگیر کشورها به اتخاذ تدابیر جهانی اندیشیده شده در این باره اهمیت ویژه و جدی بودن تهدیدهای ناشی از پولشویی را در دنیای امروز به خوبی نمایان می‌سازد.

در میان انبوه پیمان‌نامه‌ها و قوانین و مقررات وضع شده در این باره، به منظور آشنایی بیشتر شما عزیزان در ادامه به بخشی از مهمترین و اساسی‌ترین مستندات بازتاب‌دهنده کوشش‌های فراگیر بین‌المللی را به عنوان مرجع مقابله با معضل جهانی پولشویی بررسی می‌کنیم:

الف) پیمان‌نامه وین:

این پیمان‌نامه در ۱۹ دسامبر سال ۱۹۸۸ از طریق سازمان ملل متحد به امضاء رسید و اولین سند بین‌المللی است که در آن تعریف دقیقی از پولشویی ارائه شده و راه‌هایی برای محروم کردن اشخاص و دست‌اندرکاران قاچاق مواد مخدر از عواید فعالیت‌های مجرمانه شان و در نتیجه کاهش انگیزه آنان برای ادامه این فعالیت پیشنهاد شده است.

در پیمان‌نامه وین بر اهمیت بررسی موضوع پولشویی در سطح بین‌المللی و لزوم همکاری بین‌المللی در مبارزه با این پدیده تأکید شده است. زیرا اعتقاد تدوین‌کنندگان آن بر این بود که مساله از حوزه‌های قضائی ملی، بسیار فراتر است و همچنین در نتیجه این پیمان‌نامه مجرمانه بودن عملیات شبکه بانکداری در برخی کشورها تا حدود زیادی کاهش یافت.

(ب) اعلامیه کمیته بال:

این اعلامیه مشتمل بر بیست و پنج اصل مربوط به جلوگیری از کاربرد مجرمانه شبکه بانکی به قصد پولشویی است که در دسامبر ۱۹۸۸ با حضور روسای بانک‌های مرکزی در فرانسه به امضاء رسید و در بخش مالی آن چگونگی مبارزه با پولشویی مورد توجه قرار گرفته است.

(ج) نیروی ویژه اقدام مالی:

نیروی ویژه اقدام مالی به وسیله هفت کشور صنعتی در نشست ۱۹۸۹ شهر پاریس به منظور تدوین یک دستورالعمل هماهنگ بین‌المللی برای مبارزه با پولشویی تأسیس شد. یکی از اولین اقدامات این گروه، تدوین پیشنهادهای چهارگانه به منظور هماهنگی اقدامات در سطح ملی برای اجرای برنامه‌های موثر مبارزه با پولشویی و ایجاد یک سیستم ارزشیابی برای سنجش کاربرد پیشنهادهای به وسیله اعضاء شد.

(د) گروه کاری اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی:

وظیفه این گروه که در درون سازمان همکاری اقتصادی و توسعه شکل گرفته است، شناسایی و تدوین راه‌کارهای مناسب برای مبارزه با پولشویی است که در این راستا با انتشار رویکردهای سیاسی و توصیه‌هایی در این باره، کشورهای جهان را به همکاری بین‌المللی فرا می‌خواند. کشورهای آلمان، اتریش، اسپانیا، استرالیا، ایالات متحده آمریکا، ایتالیا، ایرلند، ایسلند، بریتانیا، بلژیک، پرتغال، دانمارک، ترکیه، زلاند نو، ژاپن،

سنگاپور، سوئد، سوئیس، فرانسه، فلاند، کانادا، لوکزامبورگ، نوروژ، هلند، هنگ کنگ، یونان، کمیسیون اروپایی و شورای همکاری خلیج فارس، اعضای گروه، کاری اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی هستند.

در گزارش گروه مزبور درباره راه کارهای مبارزه با پولشویی (که نگارش نخست آن در تاریخ ۱۹ آوریل ۱۹۹۰ و نسخه بازنگری شده آن در سال ۱۹۹۶ با عنوان چهل توصیه منتشر شد) در قالب یم مجموعه فراگیر از راه کارهای مبارزه با پولشویی، حتی در بین کشورهای غیر عضو نیز پذیرفته شده است.

از دیگر پیمان ها و گروه های کاری مرتبط می توان از: پیمان نامه شورای اروپا ۱۹۹۰- الگوی تنظیمی سازمان ایالت های امریکا در سال ۱۹۹۰ - دستورالعمل جامعه اروپایی در سال ۱۹۹۱- قطعنامه سازمان بین المللی کمیسیون بورس اوراق بهادار در ۱۹۹۲ - قانون نمونه برای مبارزه با پولشویی در ۱۹۹۵ و پیمان نامه مبارزه با جرم سازمان یافته فرا ملی در دسامبر ۲۰۰۰ نام برد.

در خاتمه این بحث جا دارد به دو نگرش اروپایی و آمریکایی در مبارزه عملی با پولشویی اشاره گردد: نگرش اروپایی، بانکها و سایر نهادهای مالی را در ارزیابی موارد مشکوک آزاد می گذارد مشروط بر آنکه موارد مزبور و مرتبط با عملیات پولشویی به مقامات ذیصلاح اعلام گردد. نگرش آمریکایی، نهادها و موسسات مزبور را مجبور می سازد که اطلاعات مربوط به هرگونه نقل و انتقال و داد و ستد بیش از ده هزار دلار را افشا کنند.

انواع پول:

برای آشنایی بیشتر با جرم پولشویی و شناخت اجزاء آن لازم است ابتدا با انواع پول آشنا شویم:

۱- پول خاکستری:

به پول حاصل از عملیات غیر قانونی و ی قانونی گفته می شود مثل وجوه حاصل از فرار مالیاتی

۲- پول کثیف:

به پول حاصل از عملیات مجرمانه اطلاق می گردد. با این توضیح که انجام بعضی اعمال ، علاوه بر مذموم بودن موجب محکومیت شخص خواهد شد و قانون ب اعمال مجازات مجرم می خواهد از جامعه محافظت نماید. بدیهی است درجه و میزان مجازات متعلق به جرائم بر مبنای تقسیم بندی یعنی کثیف به خاکستری

متفاوت است. به عنوان مثال فرار مالیاتی در مقام مقایسه با قاچاق مواد مخدر و قاچاق انسان از منظر جامعه و افکار عمومی در یک رده قرار نمی‌گیرد.

۳- پول ملتهب:

به نوعی پول گفته می‌شود که به لحاظ تغییرات سریع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی از کشورها خارج و به مناطق امن روانه می‌شود. با این توضیح که اکثر اوقات پولشویی ب فرار سرمایه‌ها از کشورها همراه است که آن هم ترکیبی از پول کثیف، خاکستری و حتی پول‌های تمیز است.

تعاریف پولشویی:

پولشویی فرایندی است که مجرمین یا گروه‌های سازمان یافته با توسل به آن، منشا و ماهیت مال حاصل از جر را تغییر داده و آن را به حوزه رسمی وارد می‌سازند.

تعریف دیگر از پولشویی می‌گوید: پولشویی پلی است برای پر کردن فاصله و اتصال دنیای مجرمین با سایرین.

در پیش نویس لایحه قانونی مبارزه با جرم پولشویی در ایران، پولشویی چنین تعریف شده است:

جرم پولشویی عبارتست از هرگونه تبدیل یا تغییر، نقل و انتقال، پذیرش یا تملک دارایی با منشا غیر قانونی، به طور عمدی و یا علم به آن برای قانونی جلوه دادن دارائی یاد شده.

منظور از دارایی با منشا غیر قانونی، وجوه یا اموال و یا منافی است که از طریق فعالیت‌های مجرمانه از قبیل ارتشاء، اختلاس، تبانی در معاملات دولتی، کلاهبرداری، فرار مالیاتی، قاچاق کالا و ارز، فحشاء، قمار، قاچاق مواد مخدر، ربا و سرقت و یا تروریسم کسب شده باشد.

عملیاتی که منشاء درآمدهای غیر قانونی هستند خود به دو دسته تقسیم می‌شوند:

عملیات مجرمانه که شامل معاملات مربوط به قاچاق کالا، ارز، مواد مخدر، انسان، ارتشاء، اختلاس و اخاذی و غیره است.

عملیات قانونی و غیر قانونی که شامل فرار مالیاتی و امتناع از پرداخت مالیات (عدم گزارش درآمدهای مشمول مالیات از قبیل دستمزد خدمات و سرویسهای ارائه شده و

تعریف بین المللی پولشویی:

گروه کاری اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی این جرم را به شرح ذیل تعریف می نماید:

الف: تحصیل، تملک، نگهداری، تصرف، یا استفاده از عواید حاصل از جرم با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیر مستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

ب: تبدیل، مبادله، یا انتقال عواید حاصل از جرم به منظور پنهان کردن منشاء غیر قانونی با علم به اینکه آن عواید به طور مستقیم یا غیر مستقیم از ارتکاب جرم ناشی شده و نیز کمک به مرتکب این جرم به نحوی که مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن نگردد.

ج) اختفا، پنهان یا کتمان کردن ماهیت واقعی، منشاء و محل، نقل و انتقال، جابجایی یا مالکیت عواید حاصل از جرم به طور مستقیم یا غیر مستقیم.

انواع پولشویی:

پدیده پولشویی در هر کشور لزوماً به عواید به دست آمده از انجام فعالیت‌های بزهکارانه در آن کشور محدود و منحصر نمی‌شود. در واقع ممکن است عواید بدست آمده از فعالیت‌های مجرمانه در کشورهای دیگر نیز به کشور ثالثی منتقل و در آن شسته شود. بنابراین، تعریف پولشویی باید دربرگیرنده آن بخش از عواید حاصل از جرائم رخ داده در یک کشور ثالث برای شسته شدن در دگر نقاط جهان را از آن خارج می‌شود، نیز باشد. ب این رویکرد، انواع پولشویی را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

۱- پولشویی درونی: به معنی آن است که پولهای کثیف بدست آمده از فعالیت‌های مجرمانه انجام، در داخل یک کشور، که در همان کشور نیز شسته می‌شود.

۲- پولشویی صادر شونده: یعنی پولهای کثیف حاصل از انجام فعالیت‌های مجرمانه در داخل یک کشور، خارج از آن کشور تطهیر می‌شود.

۳- پولشویی وارد شونده: عبارتست از اینکه پولهای کثیف بدست آمده از انجام فعالیت‌های مجرمانه در سایر نقاط جهان، در داخل یک کشور تطهیر (تمیز) شوند.

۴- پولشویی بیرونی: در این حالت پولهای کثیف حاصل از انجام فعالیت‌های مجرمانه در سایر کشورها، در خارج از کشورها نیز شسته می‌شود. (محل کسب پولهای کثیف و محل تطهیر آنها در کشورهای دیگری است.)

ویژگی‌های جرم پولشویی:

۱- پولشویی جرم ثانویه‌ای است که در اثر انجام جنایات دیگر از قبیل قاچاق مواد مخدر، آدم دزدی، فروش اعضای بدن و ... اتفاق افتاده باشد.

۲- پولشویی جرمی سازمان یافته است که تعقیب مجرمین آن بسیار دشوار است. به عنوان مثال دزد یا قاتلی که انفرادی عمل می‌کند با پیگیری‌های پلیسی دستگیر می‌شود ولی در جرم پولشویی با تشکیلات و سازمان‌های مجهزی مواجه هستیم که با دستگیری یک مجرم افراد دیگر براحتی کار خود را ادامه خواهند داد.

۳- پولشویی جرمی فراملی است که لزوماً در یک محدوده جغرافیایی خاص یا در مرزهای حاکمیت یک کشور اتفاق نمی‌افتد. برای مرتکبین این جرم، دهکده جهانی معنا پیدا می‌کند و از این رو اهمیت همکاری بین المللی و نقش سازمان‌های بین المللی برای هماهنگی کشورها در جهت مبارزه با پولشویی ضروری است.

۴- پولشویی جرم فرهیختگان است چرا که سازمان‌های جنایی برای انجام مراحل ثانویه و نهایی پولشویی از افراد متخصص مثل حسابداران، حقوق دانان، وکلا و کارمندان بانک‌ها استفاده می‌کنند. طبیعت جرم این است که برای تمیز جلوه دادن درآمدهای حاصل از جنایت حتماً باید از سازمان‌های آبرومندی مانند بانک و متخصصین بانکی، دفاتر وکالت و حسابرسی استفاده شود بدون کمک کردن افراد متخصص گم کردن رد پول‌های کثیف حاصل از جنایت ممکن نیست. علاوه بر آن نحوه برخورد و ظاهر افراد طوری است که به سختی می‌توان مجرم یا همدستی با مجرمین را به آنها نسبت داد.

اهداف پولشویی:

هدف جنایت کاران از پولشویی در سه انگیزه متفاوت خلاصه می‌شود:

۱) فرار از تعقیب: اگر سازمان‌های جنایی موفق شوند پول حاصل از جنایت را به درستی وارد پرخه تطهیر نموده و در پول تمیز ادغام نمایند می‌توانند از تعقیب قانون مصون بمانند.

۲) فرار از مجازات: کاملاً روشن است که وقتی جنایتی تعقیب نشده و مجرم شناخته نشود مجازاتی هم نخواهد بود.

۳) فرار از مصادره اموال: با توجه به اینکه مصادره و ضبط اموال حاصل از جنایات سازمان‌یافته برای مرتکبین جرم پولشویی در اغلب کشورها در نظر گرفته شده است بنابراین نجات دارایی‌ها و ثروت کثیف از مصادره یکی از مهمترین اهداف پول‌شویان است.

مراحل تطهیر پول یا پولشویی:

دست‌انر کاران پولشویی برای انجام عملیات مجرمانه خود از روش‌های متنوع و پیچیده‌ای که هر روز بر تنوع و پیچیدگی آن افزوده می‌شود استفاده می‌کنند. در ادامه با برخی از این روش‌ها آشنا می‌شویم:

۱- جاگذاری (*Hiding, Smurfing, Placement*):

عبارتست از سپرده گذاری دارایی‌ها و وجوه نقد نزد موسسات مالی و بانک‌ها با استفاده از روش‌های زیر:

۱-۱) تقسیم وجوه قدی کلان به مبلغ خود که اصطلاحاً (اسمورفینگ) نامیده می‌شود. این وجوه سپرده گذاری شده در مراحل بعدی به‌خارج منتقل شده به سرعت مسترد می‌شوند.

۲-۱) روش دوم استفاده از نام بستگان نزدیک یا سایر اشخاصی است که به گونه‌ای با مجرمان در ارتباط هستند. در برخی موارد: نیز از شرکت‌های صوری یا شرکت‌های که اساساً به منظور پولشویی تأسیس می‌شوند، استفاده می‌شود.

۳-۱) روش سوم که مورد استفاده اقلیت‌های قومی یا دینی قرار می‌گیرد این است که مهاجران مبالغ جزئی و کلی را در یک حساب مشترک می‌ریزند. گردش این حساب به نحوی است که واریز آن توسط اشخاص غیر مرتبط یا به صورت جزئی صورت می‌گیرد. این روش که مهاجران به شکل قانونی برای فرستادن وجوه خود از آن استفاده می‌نمایند مورد استفاده مجرمان نیز قرار می‌گیرد.

۲- لایه گذاری یا خوابانیدن (*Layering*): به معنی نقل و انتقال مکرر وجوه سپرده شده برای مبهم ساختن منشاء غیر قانونی مال است که از طریق ایجاد لایه‌های پیچیده ناشی از معاملات (نقل و انتقالات) چندگانه با هدف مبهم ساختن زنجیره پیگیری برای حسابرسی و عدم امکان ردیابی منشاء مال صورت می‌پذیرد. این امر نیازمند انجام عملیاتی مانند حواله وجه سپرده شده نزد موسسه مالی به موسسه دیگر، یا تبدیل سپرده نقدی به اسناد پولی دیگر (اوراق بهادار، سهام و چک‌های مسافرتی) است.

۳- ادغام یا یکپارچه سازی (*Using- Integration*): یعنی به کارگیری وجوه و منابع برای تحصیل و خریداری دارایی‌های مشروع. آخرین مرحله فرایند پولشویی یکپارچه سازی یا فراهم آوردن پوشش و ظاهری مشروع برای توجیه قانونی عواید حاصله از فعالیت‌های مجرمانه است چنانچه این مرحله با موفقیت انجام شود عواید حاصل از جرم باید به نحوی وارد چرخه اقتصاد قانونی و رسمی شود. همان طوری که در مطالب بالا بیان شد یکی از جرایم مشهود در جرم شناسی پولشویی تأمین مالی گروه‌های تروریستی است.

آثار مخرب پولشویی:

کوتاهی در مبارزه یا معضل جهانی پولشویی عواقب زیر را در پی خواهد داشت:

- ۱- سودآوری فعالیت‌های مجرمانه یا غیر قانونی را برای مجریان آسانتر می‌گرداند.
- ۲- سازمان‌های مجرم را در تأمین مالی فعالیت‌های مجرمانه و گسترش آن فعالیت‌ها آزادتر می‌گذارد.
- ۳- امکان به کارگیری شبکه مالی رسمی از سوی پولشویان، خطر فسادپذیری نهادهای مالی و کل بخش مالی اقتصاد ملی را به همراه می‌آورد.
- ۴- امکان به کارگیری شبکه مالی رسمی و خطر فسادپذیری نهادهای مالی و تمام بخش‌های اقتصاد ملی.
- ۵- انباشت قدرت و ثروت در دست مجرمان و گروه‌های بزهکار برخوردار از امکان پولشویی، تهدیدی عمده برای اقتصاد ملی، به ویژه نهادهای مردم سالار به شمار می‌آید.

آثار اقتصادی پولشویی:

آنچه مسلم است پدیده پولشویی آثار و تبعات زیانباری در چرخه فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه به جا می‌گذارد. به طور خلاصه برخی از مهمترین آثار این پدیده عبارتند از:

۱- تضعیف بخش خصوصی: پولشویان با هدف پنهان کردن عواید حاصل از فعالیت‌های غیر قانونی خود، با استفاده از شرکت‌های پیشرو، عواید مزبور را با وجوه قانونی مخلوط می‌کنند. از آنجایی که این شرکت‌ها به وجوه غیر قانونی قابل توجهی دسترسی دارند این امکان را خواهند داشت تا محصولات و خدمات خود را با قیمتی کمتر از سطح قیمت بازار ارائه دهند این امر رقابت را برای شرکت‌های قانونی بسیار مشکل می‌گند و باعث بیرون راندن آنها توسط شرکت‌ها و سازمان‌های مجرم از بازار و تضعیف بخش خصوصی در اقتصاد می‌شود.

۲- کاهش کنترل دولت بر سیاست‌های اقتصادی: در بعضی از کشورهای در حال توسعه، این عواید غیر قانونی ممکن است میزان بودجه دولت را تحت الشعاع قرار دهد و در نتیجه کنترل دولت بر سیاست‌گذاری‌های اقتصادی را کاهش دهد. در واقع، گاهی حجم زیاد دارائی‌های انباشته شده مبتنی بر عواید حاصل از پولشویی، بازارها یا حتی اقتصادهای کوچک را در تنگنا قرار می‌دهد.

۳- اخلال و بی‌ثباتی در اقتصاد: اشخاصی که اقدام به پولشویی می‌کنند به دنبال کسب سود از سرمایه‌گذاری وجوه غیر قانونی خود در فعالیت‌های اقتصادی نیستند، بلکه هدف آنها نگهداری اصل وجوه و عواید مزبور است. بنابراین، آنها وجوه خود را الزاماً در فعالیت‌هایی که برای کشور محل استقرار وجوه مزبور، سودآور باشد سرمایه‌گذاری نمی‌کنند.

وظایف موسسات مالی در زمینه جرم پولشویی:

خوشبختانه به موجب اختیارات ماده ۱۴ (بندهای ۸ و ۱۰) و بند «ج» ماده ۳۳ قانون پولی و بانکی کشور، بانک مرکزی ضوابطی تحت عنوان «مقررات پیشگیری از پولشویی در مؤسسات مالی» به تصویب شورای پول و اعتبار رسانده که طی نامه شماره ۳۵۱۳ مورخ ۱۳۸۱/۸/۲۲ مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری به مؤسسات ذی ربط ابلاغ شده است. این دستورالعمل مشتمل بر پنج فصل، نحوه اقدام در اجرای قانون پولشویی را تدوین می‌نماید که بانک‌ها و مؤسسات اعتباری ملزم به اجرای آن می‌باشند برای اطلاع شما عزیزان به ذکر نکات مندرج در فصول پنجگانه آن مختصراً اشاره می‌نماییم: در فصل اول تعاریف پولشویی، عملیات بانکی، مؤسسات مالی، عملیات مشکوک بیان شده است.

مواردی که در فصل دوم مورد بحث قرار گرفته اند عبارتند از: نضارت بر عملیات مشکوک، احراز هویت کامل مشتریان، تدوین دستورالعمل داخلی مشخص به منظور شناسایی متقاضیان و مبارزه با پولشویی، تشریح و تصویب و ابلاغ استانداردهای لازم به منظور جمع آوری، نگهداری، گزارش دهی، پیش بینی برنامه های آموزشی مطلوب برای کارکنان و نظام کنترل های داخلی و تعیین مسؤل مربوطه در هر واحد، انتصاب یکی از اعضای هیئت مدیره یا مدیران امور به عنوان مسؤل ستاد پولشویی یا کمیته تخصصی در بانکها یا مؤسسات اعتباری، اختصاص یک واحد مستقل در بانک مرکزی و تشکیل یک کمیته تخصصی زیر نظر یکی از اعضای هیئت عامل بانک مرکزی، عدم افتتاح حساب و عدم ارائه خدمات بانکی به مؤسسات و نهادهای اعتباری غیر مجاز و

فصل سوم مدارک و ضوابط لازم برای احراز هویت و روش های شناسایی مشتریان اعم از حقوقی و حقیقی و نوع و شرح مدارک مورد نیاز را مورد بحث قرار داده است.

فصل چهارم نکاتی را در خصوص نگهداری اطلاعات و گزارش های مورد مشکوک بیان می دارد.

و بالاخره در فصل پنجم عملیات بانکی مشکوک و نحوه گزارش دهی آنها بیان شده است.

در ادامه برخی موارد مندرج در دستورالعمل بانک مرکزی و نیز اسناد و مدارک منتشر شده توسط کمیته بازل و گروه کاری اقدام مالی را بررسی خواهیم کرد:

شناسایی مشتری از دیدگاه گروه کاری اقدام مالی:

گروه کاری اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی و کمیته بازل (نهاد نظارتی مؤسسات مالی) از کشورها خواسته اند که ضوابط و مقررات ویژه ای در خصوص شناسایی مشتریان داشته باشند. این مقررات می بایست به طور یکسان درباره اشخاص حقیقی و حقوقی اعمال و به نحوی تدوین گردد که مؤسسات مالی همواره

اطلاع و علم کافی در مورد مشتریان و عملیات آنان داشته باشند. شناسایی مشتری، نظر به شناسایی

اصیل و واقعی اوست. کمیته بازل از بانکها خواسته است به ارائه خدمات یا انجام دادن عملیات به این نکته

توجه داشته باشند که آیا معامله دارای منطق و مفهوم است؟ و لذا آنها باید تلاش کنند تا مشتری درصد

پنهان کردن مطلبی نباشد.

کمیته مزبور از مؤسسات مالی خواسته است که در مورد تعیین هویت مشتریان خود اعم از مشتریان دائم و مشتریان اتفاقی (گذری) اقدام کنند و از ارائه خدمات به آن دسته از مشتریانی که مدارک مربوط به

حرفه و نوع کار خود یا منشاء مال را پنهان می‌کنند، خودداری ورزند.

عدم اجرای این امور، قصور در انجام دادن وظیفه تلقی خواهد شد و متضمن مجازات‌های سنگینی برای مؤسسات مالی خواهد بود.

- مشتریان دائمی: در خصوص مشتریان دائمی نظارت مستمر بر گردش معاملات و عملیات آنان ضروری است.
- مشتریان گذری یا اتفاقی: چنانچه انجام دادن عملیاتی که این مشتریان تقاضا می‌کنند، مشکوک یا از سقف معینی بیشتر باشد، ارائه گزارش به مراجع ذی ربط یا نهاد مبارزه با پولشویی ضروری است. کمیته بازل، همچنین از ط مؤسسات مالی خواسته است از همکاری با آن دسته از مشتریان و متقاضیانی که اطلاعات ناقص و غیر واقعی ارائه می‌کنند، یا درصدد گمراهی مجریان قانون هستند، خودداری کنند. باید توجه داشت که شناسایی مشتری فقط محدود و منحصر به مؤسسه مالی نیست، بلکه این امر به کلیه شعب و شرکت‌های وابسته به آن، چه در سطح داخلی و چه در سطح بین‌المللی، تسری می‌یابد.

مشتری از دیدگاه کمیته بازل:

کمیته بازل مشتری را ب شرح زیر تعریف می‌کند:

- شخص حقیقی و حقوقی که رأساً مبادرت به افتتاح حساب نزد مؤسسه مالی می‌ند یا شخص و اشخاص دیگری به نمایندگی از او اقدام به افتتاح حساب می‌کنند.
- ذینفع معاملاتی که اشخاص حرفه‌ای، مانند وکیل یا حسابدار و یک نماینده، برای او تقاضای انجام عملیات و یا ارائه خدمات از ناحیه نظام بانکی می‌کنند.
- شخص حقیقی و حقوقی که به نحوی به معامله مرتبط است.

شناسایی مشتری:

شناسایی مشتری عمدتاً ناظر به این امر است که مشتری برای خود عمل می‌کند که یا به نمایندگی از شخص ثالث، چنانچه بانک از طریق ارائه مدرک، قادر به شناسایی مشتری نشود و دلایل و قرائن کافی وجود داشته باشد که وی برای شخص دیگری اقدام می‌کند باید در این خصوص مقررات خاصی پیش بینی نمود، با این توضیح که شناسایی مالک یا ذینفع واقعی بسیار مشکل است به ویژه در خصوص آن دسته از شرکت‌هایی که دارای مالکیت شرکت‌های دیگر هستند و کنترل دیگر شرکت‌ها را در اختیار دارند.

بدیهی است مؤسسات مالی می‌بایست با ریسک‌گریزی در خصوص احتمال استفاده مجرمانه از مؤسسات مالی، باید بین دو گزینه، امتناع از ارائه خدمات به اشخاص مورد نظر از یک سو و تمایل به جذب مشتری از سوی دیگر توازن برقرار کنند. به هر صورت، عدم ارائه خدمت لزوماً باید مبتنی بر تصمیم مقامات ارشد مؤسسه باشد. البته باید این حساسیت وجود داشته باشد که ضوابط مربوط به شناسایی و تمهیداتی از این دست مانع عدم ارائه خدمت به مشتریان نگردد.

شناسایی مشتریان باید بر اساس مدارکی که جعل آنها مشکل یا غیر ممکن است و هم‌چنین مرجع رسمی ذی صلاح آنها را صادر کرده‌اند، انجام پذیرد. در این زمین از مؤسسات مالی خواست شده اسناد معتبر رسمی، مانند گذرنامه، گواهی نامه رانندگی و شناسنامه را برای شناسایی مشتری ملاک عمل قرار دهند. منظور از شناسایی اشخاص حقوقی اعم از تجاری و غیر تجاری اطمینان از این موضوع است که اساس و شالوده تشکیل آنها برای اهداف پولشویی و عملیات مجرمانه یا کمک به انجام این امور نبوده باشد و اشخاص ذینفع در این مؤسسات به هر نحو با سازمان‌های مجرم و اشخاص تبهکار در ارتباط نباشند.

نگهداری سوابق مشتریان:

بیانیه بازل از بانک‌ها خواسته است که در زمینه نگهداری سوابق معاملاتی و بین‌المللی مشتریان خود اقدام می‌کنند. هم‌چنین این تکلیف به سوابق مربوط به حسابها، مکاتبات تجاری و شناسایی مشتری نیز تعمیم یافته است.

دوره نگهداری سوابق، حداقل پنج سال بعد از بسته شدن حساب است. به هر صورت باید توجه داشت، دسترسی به اطلاعات و سوابق مربوط به مشتریان صرفاً در خصوص جرم پولشویی امکانپذیر خواهد بود. نگهداری سوابق به دو دلیل صورت می‌گیرد:

الف) تحقیق و پیگرد مرجع صالح برای مبارزه با پولشویی در صورتی موفق خواهد بود که امکان دسترسی به سوابق و شواهد برای شناخت معاملات و عملیات بانکی وجود داشته باشد.

ب) الزام مؤسسات مالی به نگهداری سوابق، ناظر بر جلوگیری مؤسسات مالی از همکاری در معاملات مشکوک است، چرا که چنین الزامی مؤسسات مالی را مکلف می‌سازد که بنیانی برای کنترل داخلی و نظارت بر گردش عملیات مشکوک فراهم سازد. گفتنی است که هرچند نگهداری سوابق گزارش دهی و سوابق مربوط به مشتریان، یکی از پایه‌های اساسی مبارزه با پولشویی است لیکن این نظام باید به نحوی تدوین شود که حاوی شرایط زیر باشد:

۱- سوابق خصوصی، محرمانه تلقی شود.

۲- دسترسی کامل به سوابق، نیازمند طی مراحل قانونی و از طریق نهادی با مجوز مرجع قضایی باشد.

۳- اطلاعات و سوابق موجود نزد مؤسسات مالی فقط در اجرای قانونی پولشویی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

تشخیص معاملات مشکوک:

معاملات مشکوک دارای ابعاد مشکوک و ویژگی‌های خاصی هستند. مهمترین مؤلفه این معاملات آن است که از الگوها و روش‌های متفاوت پیروی نمی‌کنند. هر چند تشخیص این گونه معاملات بسیار مشکل است، لیکن به طور کلی به هر نوع معامله‌ای که فاقد توجیه اقتصادی یا قانونی باشد، مشکوک اطلاق می‌شود و مؤسسات باید در این خصوص تحقیقات لازم را انجام دهند به منظور تشخیص معاملات مشکوک باید نظارت مستمر و دائمی در خصوص عملیات بانکی مشتریان، به ویژه حساب‌های آنها، وجود داشته باشد. موارد زیر می‌تواند از علائم و نشانه‌های مصادیق مشکوک محسوب گردند:

الف- علائم کلی:

- برداشت ناگهانی وجه توسط مشتری پس از واریز به حساب

- حسابهای غیر فعالی که به سرعت و بدون هیچ دلیل فعال می‌شوند.
 - عدم تطابق و تعارض میان سپرده گذاری یا گردش عملیات حساب با ماهیت و طبیعت حرفه مشتری یا اطلاعات ارائه شده توسط وی.
 - ارائه مدارک جعلی و اطلاعات خلاف و غیر واقعی یا عدم ارائه اطلاعات مورد نظر بانک
 - تقاضای انجام دادن عملیات و معاملات پیچیده بانکی که فاقد توجیه قانونی یا اقتصادی است.
- ب- علائم مربوط به معاملات نقدی:

- واریز نقدی به حساب به یکباره یا به دفعات که با اطلاعات ارائه شده و ماهیت تجارت مشتری در تعارض باشد.
 - سپرده گذاری وجه نقد در مؤسسه مالی و سپس انتقال سریع آن از طریق حواله به سایر نقاط یا خارج از کشور، یا صدور چک
 - واریز و برداشت مکرر وجه از حساب، بدون هیچ‌گونه توجیه یا ارتباط با حرفه مشتری
 - صدور چک با مبالغ بالا
- ج- علائم مربوط به حساب‌های سپرده:

- بستن یک حساب و باز کردن حساب دیگر با همان نام یا به نام یکی از اعضای همان خانواده
- خرید سهام یا اوراق مشارکت با پولی که از خارج وارد شده یا انجام همین عمل پس از سپرده گذاری
- حواله وجه به بانک دیگر بدون ذکر نام ذینفع
- باز پرداخت اقساط معوقه وام از طریق ضبط وثیقه سپرده شده به بانک (وثیقه‌ای که می‌تواند منشأ نا مشروع و غیر قانونی داشته باشد).

گزارش‌دهی معاملات مشکوک:

بر اساس یک اجماع کلی، گزارش‌دهی معاملات مشکوک، یکی از جنبه‌های کلیدی مبارزه با پولشویی است. رویه‌های مختلفی در خصوص نظام گزارش‌دهی وجود دارد. برای مثال در بعضی از کشورها گزارش

معاملات بیش از سقف معینی اجباری است (ایالات متحده آمریکا) در مقابل، در بعضی از کشورها مؤسسات مالی مکلفند معاملاتی که مشکوک تلقی می‌شوند و به عبارتی احتمال می‌رود این معاملات تلاشی برای جابجایی وجوه حاصل از فعالیت مجرمانه باشند را به مراجع ذی صلاح گزارش دهند. البته باید در نظر داشت تعیین آن دسته از معاملاتی که باید گزارش شوند، بسیار دشوار است و این امر مستلزم آموزش و اطلاع رسانی کامل به کارکنان مؤسسات مالی در تشخیص و شناسایی معاملات یا روابط مشکوک است. نظام گزارش دهی معاملات مشکوک باید همزمان با انجام دادن معامله یا با حداقل فاصله زمانی از آن عمل کند.

مصونیت قضایی:

گزارش دهنده با حسن نیت در مؤسسه مالی باید در برابر ادعاهای اشخاص ثالث حمایت شود. در الگوهای تنظیمی کشورهای مختلف جهان، چه از نوع اروپایی و چه آمریکایی، چنانچه گزارش دهی با حسن نیت باشد، متضمن خطرات احتمالی تحقیق در محاکم اعم از مدنی و کیفری برای مدیران و کارکنان نیست. بر اساس نظام‌های مذکور، حتی در مواردی که مؤسسه مالی به طور دقیق نمی‌تواند اعلام کند مورد مشکوک و مظنون ناشی از چه جرمی است، از مصونیت قضایی برخوردار است.

بنابراین یکی از نکات مهم در گزارش دهی، مصونیت مؤسسات مالی و کارکنان آنها در برابر هر گونه اقامه دعوی اعم از مدنی و کیفری است، مشروط بر آنکه در انجام دادن عملات خود با حسن نیت اقدام کرده باشند.

مشکلات بانک‌ها برای شناسایی مشتریان:

۱- عدم وجود تعاریف صریح، جامع و مانع از مفاهیم "امانت و راز داری" به منظور اجرای دستورالعملهای مبارزه با پولشویی

۲- در حال حاضر احراز هویت مشتریان توسط مؤسسات مالی از طریق محل سکونت و محل کار انجام می‌شود، نه از طریق انطباق حساب مشتری با فعالیت حرفه‌ای او. بنابراین شناسایی مشتری با این دیدگاه نیازمند زمان جهت بررسی و همچنین ایجاد هماهنگی تنگاتنگ بین کلیه سازمان‌های دولتی و نیز ارائه اطلاعات دقیقتر توسط خود مشتری است.

۳- در حال حاضر افتتاح حساب برای مشتریان به استناد اصل اسناد معرفی شده از سوی بانک مرکزی انجام می‌پذیرد. حال با توجه به گسترش موارد جعل اسناد و پیچیدگی کشف آن لازم است دوره های تخصصی شناسایی اسناد جعلی برای کارکنان برگزار گردد.

۴- موارد مربوط به خدمت یا عملیات مشکوک باید دقیقاً مشخص گردد تا از برخورد سلیقه‌ای جلوگیری گردد.

۵- شناسایی مالکیت واقعی برای مؤسسات مالی و بانک‌ها بسیار دشوار است.

۶- اطلاعات مالی مربوط به روابط تجاری شرکت‌ها و مؤسسات محرمانه بوده و در اختیار بانک‌ها و مؤسسات مالی قرار نمی‌گیرد تا نظارت مستمر از سوی بانک‌ها بر آن شرکت‌ها صورت گیرد.

۷- بانک‌ها و مؤسسات مالی نمی‌توانند براساس مقررات جاری کشور در مورد امور خصوصی مشتریان تحقیق و تفحص نمایند.

۸- به دلیل اینکه تجارت الکترونیکی رواج نیافته است و بسیاری از معاملات تجاری به شکل سنتی انجام می‌شود، عملاً شناسایی و نظارت مستمر بر عملکرد مالی مشتریان مقدور نمی‌باشد.

۹- کمیته بازل جهت شناسایی مشتری از ابعاد مدیریت ریسک به آ پرداخته است. این امر در کشور ما از یک سو نیاز به رتبه‌بندی اعتباری مشتریان و درجه بندی ریسک اعتباری آنها دارد که این سیستم رتبه-بندی تا به حال در ایران وجود نداشته است.

۱۰- سیاست‌های تجهیز منابع سیستم بانکی کشور به گونه ای است که به دنبال بازاریابی مشتری به هر قیمتی هستند. شاید بتوان گفت از مشکلات عمده پدیده پولشویی در ایران از ناحیه افتتاح حسابهای متعدد بدون هیچ گونه شناسایی دقیق مشتری است.

پرهیز از برخوردهای سلیقه‌ای با مقوله پولشویی:

ضوابط و دستورالعمل‌های مقابله با پولشویی باید به قدری کامل و شفاف باشد که همه عوامل و دست اندر کاران امور مالی به ویژه کارکنان بانک‌ها، با آگاهی از این مقررات و آشنایی با کلیات و جزئیات موضوع بتوانند برخوردهای مناسبی با این مقوله داشته باشند. نقش آموزش در این خصوص بسیار حائز اهمیت است

به طوری که با استفاده از آموزش‌های لازم و اطلاع رسانی همگانی می‌توان میزان شناخت کارکنان بانک را افزایش داد.

وجه اشتراک بین مجرمین اقتصادی (پولشویان) و فعالان موجه اقتصادی خصیصه مالکیت پول زیاد می‌باشد این خصیصه مشترک، حساسیت برخورد با این موضوع را دو چندان می‌نماید و اهمیت و آگاهی، شناخت و یادگیری نحوه برخورد با مقوله پولشویی را افزایش می‌دهد. ضمن اینکه برخوردهای متفاوت می‌توانند نتایج متفاوتی را به دنبال داشته باشند. برای مثال اگر پول کلانی که وارد چرخه عملیاتی بانک می‌شود پول پاک و تمیز باشد و ما با شک و تردید از اینکه این پول کثیف می‌باشد و منشأ غیر قانونی دارد برخوردهای نامناسبی با دارنده آن داشته باشیم می‌تواند اثر مخربی بر روابط فی ما بین بانک و مشتری بگذارد و بالعکس چنانچه پول کثیفی از مبادی قانونی و عملیاتی بانک عبور نماید و نتوانیم به موقع اقدامات لازم را به انجام برسانیم پدیده نا هنجار پولشویی بدست خود کارکنان بانک اتفاق خواهد افتاد. بنابراین در برخورد با مقوله پولشویی دقیقاً باید بر اساس مقررات و دستورالعملها به صورت آگاهانه عمل نمود و از برخوردهای سلیقه‌ای دوری جست.

تجهیز منابع و رعایت حقوق مشتریان:

اولین چیزی که ممکن است در مقوله پولشویی به نظر آید محدودیت‌های بانک در ارتباط با رعایت حقوق مشتریان و تجهیز منابع مالی شامل: اضل رازداری حرفه‌ای در بانکداری، حد اکثر نمودن سود، افزایش منابع و سهم از نقدینگی و می‌باشد. ولی با نگرش دقیقتر به موضوع در بحث تجهیز منابع، ارتباط تک به تک با مشتریان و مدیریت ارتباط با مشتری بسیار مؤثر می‌باشد و این امر میسر و محقق نخواهد شد مگر با شناخت دقیق و افزایش آگاهی‌ها از مشتری. از این رو با مدیریت محدودیت‌های موجود در مقابله با پولشویی، رعایت دقیق موازین و مقررات مدون پولشویی این امکان را به بانک می‌دهد تا با تقویت روابط خود با مشتریان موجبات پیشرفت و تجهیز منابع را فراهم آورد.

بنابراین آنچه که در اینجا از اهمیت اساسی برخوردار است برقراری یک توازن، عادلانه و قانونی میان این دو عامل است که هر یک در جای خود از اهمیت قابل توجهی برخوردارند.

شایان ذکر است اهمیت کسب اطلاعات در مورد پولشویی و درک صحیحی از آن به ما کمک می‌کند تا بتوانیم عواید حاصل از جرم و جنایت و کسب و کار حلال را تمیز دهیم و بکوشیم با جذب سرمایه‌های حلال نقش مؤثری در تجهیز منابع بانک داشته باشیم. برای این کار لازم است موارد زیر در ارتباط با مشتریان رعایت شود:

- ۱- پرسش و پاسخ بین شعبه و مشتریان باید به صورتی محترمانه انجام شود.
- ۲- در رابطه با افزایش فعالیت‌های مالی مشتری نباید به طور مستقیم از او سوال گردد.
- ۳- هیچگاه نباید به طور موشکافانه مشتری را مورد پرسش قرارداد، زیرا بیشتر مشتریان بانک افراد قانون مدار و قابل احترام هستند و هرگونه حرکت نامناسب در این مورد به وجهه بانک لطمه خواهد زد.
- ۴- بهترین روش برای پیگیری فعالیت های اشخاص و شرکت‌ها، تماس مستقیم و حضوری با آنهاست تا علاوه بر رعایت اصول بازاریابی بتوان از موجه بودن فعالیت آنها نیز اطمینان حاصل نمود.
- ۵- یکی از اقدامات مناسب پیگیری سوابق مشتریان در بازار و سایر بانک‌های کشور است.
- ۶- ترغیب نمودن مشتریان به اینکه دریافت و پرداخت‌ها خود را نه به صورت قدی، بلکه از طریق حساب‌هایی که در سایر شعب و یا در بانک‌های دیگر دارند انجام دهند.
- ۷- معرف های مشتریان برای افتتاح حساب می‌توانند پشتوانه مفیدی برای حصول اطمینان از فعالیتهای آنها باشد.
- ۸- شرکت‌هایی که زیر پوشش نشانه‌ها و نام‌های معتبر داخلی و بین‌المللی فعالیت داشته و یا نمایندگی آنها را بر عهده دارند مشتریانی به طور بالقوه قانون مدار محسوب می‌شوند.
- ۹- شرکای تجاری شرکت‌ها و اشخاص حقیقی نیز می‌توانند سوابق با ارزشی برای مشتریان بانک باشند.
- ۱۰- در ارتباط با شرکت‌های تولیدی، نوع فعالیت شرکت و محل کارخانه از مواردی است که امکان بررسی بیشتر را برای شعب فراهم می‌کند.
- ۱۱- از جمله مواردی که حسب ماهیت فعالیت بانک کشاورزی مکن است شعب با آن مواجه گردند افزایش بدون دلیل موجودی حساب کشاورزان در فصل‌هایی است که عمدتاً زمان برداشت یا بهره‌برداری از مزارع

نمی‌باشد. در این قبیل موارد شعب باید با رعایت اصل مشتری مداری ضمن جلوگیری از ایجاد وقفه در ارائه خدمات، دلایل افزایش موجودی را به طور محرمانه و غیر مستقیم از مشتری جوفا شده و از مشروعیت آن اطمینان حاصل نمایند.

بدیهی است هیچ یک از موارد فوق نباید به گونه ای استباط شده و یا مورد استفاده قرار گیرد که ناقض دستورالعملهای اجرایی و مقررات پیشگیری از پولشویی (بخشنامه شماره ۷۳- مدیریت امر نظارت و بازرسی مورخ ۱۳۸۴/۴/۲۷) باشد.

نتیجه گیری:

از دیدگاه «کمیته امور مقررات بانکی و شیوه های نظارتی» (کمیته بازل) تعیین هویت مشتریان دائمی مؤسسات مالی از طریق نظارت مستمر بر گردش معاملات و عملیات آنها و مشتریان موقت با ارائه گزارش معاملات مشکوک یا بالاتر از سقف معین به مرجع مبارزه با پولشویی، از جمله مهمترین وظایف در نظر گرفته شده برای مؤسسات مالی است. فراهم کردن امکان دسترسی به سوابق برای شناخت معاملات به هنگام تحقیق و پیگیری مراجع قانونی و نیز ایجاد یک سیستم کنترل داخلی و نظارت بر گردش عملیات در مؤسسات مالی، از دایله ملزم نمودن مؤسسات مزبور برای نگهداری سوابق است. همچنین باید توجه داشت مصونیت قضایی گزارش دهنده معاملات مشکوک یکی از عوامل مهم برای مبارزه موفق با پولشویی است. در نتیجه می توان گفت مؤسسات مالی در اجرای وظایف خود در قبال ممانعت از استفاده مجرمانه برای ارتکاب جرم پولشویی، مکلف به انجام سه وظیفه کلیدی هستند:

الف) شناسایی مشتری

ب) نگهداری سوابق

ج) گزارش دهی معاملات مشکوک

بدیهی است این ضوابط در کشورهای مختلف بر حسب عوامل مختلفی چون انواع مؤسسات مالی و درجه توسعه یافتگی اقتصاد متفاوت است. نحوه تصمیم گیری یک کشور در مورد مبارزه با پولشویی به نظام های تنظیم مالی، ویژگی های خاص نظام حقوقی از قبیل نظام های مدیریت بانکی، گمرکی، کنترل ارز و نظام حقوقی وابسته است.

بر اساس نامه شماره ۴۰۹ مورخ ۱۳۸۲/۲/۲ مدیریت کل نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری:

انجام عملیات بانکی با مبلغ کمتر از یکصد میلیون ریال برای مشتریان (اعم از حقیقی و حقوقی) توسط مؤسسات مالی از شمول این مقررات مستثنی خواهد بود لازم به ذکر است تا زمان تصویب قانون پولشویی، در این بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری کماکان، موارد مشکوک را از طریق ساز و کار پیش بینی شده در مقررات، به بانک مرکزی اعلام خواهند کرد.

فصل چهارم

بانکداری بین الملل

مقدمه:

گسترش و توسعه تجارت خارجی و جهانی شدن تجارت، طلب می کند تا قوانین و مقرراتی به صورت واضح و روشن و به دور از هر گونه ابهام تدوین گردد تا تجار و بازرگانان و عوامل درگیر در امر بازرگانی خارجی و معاملات بین المللی از جمله بانکها قادر باشند بر اساس روشی یکدست و یکنواخت، سهم خود را در این پروسه به دست آورند.

هر روز به تعداد بازیگران این بازار عریض و طویل افزوده می شود و به همین دلیل شرکتهای بزرگ دریافته اند که یکی از اصول اصلی و مهم در حفظ بازار و رقابت سالم دسترسی به اطلاعات کلیدی در زمینه کاری است. چرا که برداشتهای غیر اصولی می تواند آثار زیانباری را به دنبال داشته باشد و به همین جهت عدم آگاهی برای کلیه طرفهای درگیر در تجارت بین المللی جایی ندارد. بدین منظور جزوه حاضر که نگاهی مختصر و اجمالی به عملیات ارزی دارد و فقط جهت آشنایی همکاران بخش ربالی بانک با مفاهیم بانکداری بین المللی تهیه و تنظیم شده در اختیار قرار می گیرد تا انشا... به افزایش دانش کاری همکاران منتهی گردد.

ارز چیست ؟

واژه ارز از مصدر ارزییدن در بانکداری بین المللی به معنای پول خارجی است.

واژه "سعر" نیز به معنای ارز است که در فارسی بیشتر جمع یعنی اسعار و به معنای پولهای بیگانه استعمال می شود.

اگر در همه نقاط جهان در تمام کشورها فقط یک نوع پول رایج بود سنجش تحت عنوان "ارز" محلی از اعراب نمی یافت. ولی در حال حاضر تقریباً تمامی ممالک جهان که دارای هویت ملی و استقلال سیاسی هستند. پولی مخصوص به خودشان ایجاد کرده اند. چنانکه در داخل مرزهای جغرافیایی شان و حتی گاهی بیرون از این مرزها دارای قدرت پرداخت و به اصطلاح دارای قدرت ابراء قانونی است.

بنابراین امروزه نحوه مبادله پول کشورهای مختلف و قواعد و مقررات حاکم بر این تبدیل و تبادلات، یکی از مباحث مهم در روابط مالی و پولی بین المللی و نیز عنصر با اهمیتی در داد و ستد میان کشورهاست.

نکته ای که در تعریف ارز باید مورد توجه باشد اینست که ارز تنها منحصر به اسکناس منتشر شده بوسیله بانکهای مرکزی کشورها نیست، بلکه این اصطلاح اسنادی از قبیل چک، سفته و برات را هم که برای پرداختهای بین المللی بکار می روند، شامل می شود.

منابع ارزی

منابع ارزی هر کشور عبارتست از : عواید بدست آمده از صادرات کالا یا خدمات آن کشور به ممالک دیگر، وجوهی که از طریق استقراض و پرداختهای یک جانبه حاصل می شود و عوایدی که از جهانگردان و مسافران خارجی کسب می گردد.

مصارف ارزی

مصارف ارزی هزینه هایی است که هر کشور بابت واردات کالا و خدمات از خارج پرداخت می کند. همچنین بسیاری از کشورها به دیگران وام یا کمک بلاعوض می دهند که این اقلام را نیز بایستی جزو مصارف ارزی آنها به حساب آورد.

مصارف ارزی را می توان در پنج گروه عمده طبقه بندی کرد:

۱. واردات کالا و خدمات
۲. هزینه مسافران سفرهای خارج از کشور
۳. هزینه کارکنان خارجی که در کشور مشغول کار هستند.
۴. بهره سرمایه گذاریها و وامهای خارجی
۵. کمکهای بلاعوض یا پرداختهای یک جانبه

موازنه ارزی

یکی از سیاستهایی که هر کشور بایستی اتخاذ کند ، ایجاد تعادل یا توازن در داخل و خرج خارجی آن است. هر گاه مصارف ارزی کشوری بیش از منابع ارزی آن باشد بدان معناست که کشور مزبور دست استقراض بسوی بیگانگان دراز کرده است و در بعض مواقع این عدم توازن موجب از دست رفتن استقلال اقتصادی و سیاسی اینگونه کشورها می شود.

انواع ارز و قابلیت تبدیل آن

ارزها بطور کلی به دو دسته عمده تقسیم می شوند:

ارزهای قابل تبدیل یا قابل معامله

ارزهای غیر قابل تبدیل یا غیر قابل معامله

الف) ارزهای قابل تبدیل *Convertible Currencies*

ارزهای قابل تبدیل به ارزیابی اطلاق می شود که در بازارهای پولی و مالی بین المللی معامله شوند و به ارزهای دیگر قابل تبدیل باشند. قابل تبدیل بودن یک ارز به معنای آن است که بانک مرکزی کشور مربوطه نهایتاً تبدیل پذیری آنرا بطور نامحدود به عهده گرفته باشد و در عمل نیز تنها ارزیابی قابل تبدیل و معامله هستند که در بازارهای پولی بین المللی مقبولیت زیادی داشته و به سهولت قابل تبدیل به ول کشورهای دیگر باشند.

باید توجه داشت که تنها اعلام بانک مرکزی یک کشور برای قابل معامله شدن یک پول کافی نیست بلکه برای این منظور وجود دو شرط دیگر لازمست:

شرط اول عبارتست از قابلیت استفاده از آن پول در خارج مرزهای کشور مربوطه (مثل دلار که بیرون از مرزهای ایالات متحده آمریکا در داد و ستدها مورد استفاده قرار می گیرد)

شرط دوم آن است که پول مزبور بعنوان ارز ذخیره و پشتوانه توسط بانکهای مرکزی و تجاری ممالک دیگر نگهداری شود. در حال حاضر دلار آمریکا - پوند انگلیس - فرانک سوئیس - ین ژاپن و یورو مهمترین اسعار قابل معامله یا قابل تبدیل به حساب می آیند.

قابلیت تبدیل پول یک کشور به ارزهای دیگر به نوبه خود به دو صورت است:

۱- قابلیت تبدیل کامل *Full Convertibility*

حالتی است که در آن هر فرد از افراد کشور می تواند آزادانه و بدون اجازه مخصوص، ارز یا طلا خریداری نماید و آنرا به خارج از کشور منتقل سازد. سوئیس نمونه بارز چنین کشوری است و فرانک سوئیس آزادانه و بی هیچ قید و شرطی قابل نقل و انتقال و تبادل است.

۲- قابلیت تبدیل محدود *Limited Convertibility*

حالتی است که در آن افراد کشور نمی توانند بدون قید و شرط و بدون محدودیت پول خودشان را به اسعار دیگر تبدیل کنند ، بلکه حد نصاب معینی برای تبذیل پول ملی و انتقال آن به خارج در نظر گرفته می شود و یا مثلاً مقرر می شود که فقط عواید حاصل از معاملات خارجی افراد، قابل تبدیل به سایر ارزهاست. چنین حالتی در غالب کشورهای اوپائی نیز وجود دارد.

ب) ارزهای غیر قابل تبدیل *Inconvertible Currencies*

بسیاری از کشورها به سبب محدودیت منابع ارزی، هزینه های ارزی خود راغ تحت نظارت قرار می دهند و به عبارت دیگر چون در امدهای ارزی کفاف هزینه های ارزی را نمی دهد، مجبورند که مخارج ارزی خودشان را بر حسب اولویت تحت ضوابط و شرایط ویژه ای قرار دهند.

ابنک مرکزی این کشورها معمولاً از قبولی بی قید و شرط پول ملی برای تبدیل آن به اسعار دیگر خودداری می نمایند. لذا پول این قبیل ممالک یا در بازارهای پولی بین المللی اساساً خریداری ندارد و یا از مقبولیت چندانی برخوردار نیست.

از حدود ۱۶۰ کشوری که در حال حاضر عضو سازمان ملل متحد و دارای هویت ملی هستند و پول مخصوص به خودشان را دارند، پول قریب ۱۴۰ کشور در بازارهای پولی غیر قابل معامله م مبادله است. اینها کشورهایی هستند که محدودیت ارزی بر قرار کرده اند و بانکهای مرکزی آنها حاضر به قبول و تبدیل آزادانه پول ملی با سایر اسعار نیست و یا کشورهای هستند که محدودیتی برای تبدیل پولشان ایجاد نکرده اند لیکن پولشان به سبب ضعف اقتصاد ملی و عدم کاربرد در داد و ستدهای بین المللی عملاً خریداری ندارد.

انواع ارزهای قابل معامله

ارزهای قابل معامله از نظر منبع تحصیل به دو دسته کلی تقسیم می شوند:

۱- ارز بازرگانی

منظور از ارز بازرگانی ، ارزی است که نتیجه و حاصل مبادلات تجاری و داد و ستدهاست. مثل ارز حاصل از صادرات کلا و یا ارزی که برای مصارف بازرگانی یعنی وارد کردن کلا از خارج مصرف می شود.

۲- ارز غیر بازرگانی

ارز غیر بازرگانی ارزی است که از منابع غیر بازرگانی تحصیل می شود، مثل ارزی که سفارتخانه های خارجی برای تامین هزینه های خودشان در داخل کشور تبدیل می کنند و یا ارزی که از طریق جهانگردان خارجی بدست می آید یا ارزی که از خارج از کشور بصورت حواله (بدون ارتباط با مسائل تجاری) ارسال می گردد و نظایر آن.

تعریف نرخ ارز *Exchan&rate*

با توجه به این که هر کشوری پول ملی ویژه ای دارد که احیاناً در خارج از مرز های آن کشور قدرت ابراء قانونی ندارد. لذا پرداخت های بین المللی بسیاری از کشور ها بایستی به پولی غیر از پول ملی شان صورت گیرد و بدهکاران این کشورها به خارج در مقابل مسئله تبدیل پ.ا بیگانه و به عبارت روشن تر در مقابل مسئله نرخ ارز قرار دارند.

با توجه به توضیح فوق رابطه برابری پول با پول های بیگانه (اسعار) را نرخ ارز می گویند. شایان ذکر است واژه «صراف» در لغت به معنای برگرداندن و در اصطلاح به معنای تبدیل کردن پول ملی به پول کشورهای دیگر است و صراف کسی است که به این حرفه اشتغال دارد. تعیین نرخ ارز و یا روش تبدیل پول ملی به پول های بیگانه با توجه به مقتضیات ملی هر کشور صورت می گیرد.

روش های تعیین نرخ ارز

الف) نظام نرخ ثابت ارز *(Fixed Exchange Rate System)*

در این روش یک نرخ برابری رسمی ثابت برای پول ملی در مقابل اسعار بیگانه اعلام و مورد حمایت قرار می گیرد. بکار بردن این روش زمانی امکان پذیر است که ذخایر طلا و ارز کشور قابل ملاحظه بوده و وضع عمومی اقتصادی آن چنان باشد که ارزهای خارجی را بوسیله انگیزه های اقتصادی جذب نماید.

ب) نظام نرخهای متعدد یا نظام چند نرخ *Multi Echan&e Rate System*

طبق این روش برای مقاصد مخ • تلف و بازارهای متفاوت نرخهای مختلفی تعیین و تثبیت می شود. این نظام در واقع یک نظام نرخ گذاری ارشادی یا حمایتی است که عمدتاً بمنظور افزایش صادرات و کاهش واردات انتخاب می شود.

ج) نظام شناور ارز *Floatin&Exchan&e Rate system*

در این روش که به نرخ مواج ارز نیز موسوم است، نرخهای ارز متغیرند و به متقاضی وضع عرضه و تقاضا در بازار تعیین می شوند. روشن است که در این نظام ، اگرچه نرخ های برابری تعیین شده احياناً واقع بینانه تر از بقیه روشهاست، اما ثبات کمتری نسبت به دیگر روشهای تعیین نرخ ارز دارد.

« انواع روشهای پرداخت بین المللی »

۱- تجارت بر اساس حساب باز:

در این روش فروشنده حسب اطلاعات و اطمینانی که به خریدار دارد و بموجب تفاهمات بعمل آمده با وی کالا را حمل می کند و اسناد حمل مربوطه را مستقیماً برای خریدار ارسال می دارد تا کالا را از گمرک ترخیص کند و سپس خریدار وجه آن را طبق توافق بعمل آمده در تاریخ یا تاریخهای معینی در آینده پرداخت می کند. اینگونه معامله بهترین شیوه از نظر خریدار است زیرا که او پس از تحویل گرفتن کالا و اطمینان از مطابقت آن با قرار داد منعقد و بدون وجود هیچگونه برات یا سند تعهدآور دیگری نزد وی، نسبت به پرداخت وجه اقدام می کند.

۲- تجارت بر اساس ۱۰۰٪ پیش پرداخت:

در این روش بر خلاف شیوه تجارت بر اساس حساب باز و قبل از صدور و فروش کالا، وجه آن از طرف خریدار به فروشنده پرداخت می شود ذواضع است که این شیوه کمترین مطلوبیت و بیشترین ریسک را برای خریدار در بر دارد و بهترین و مطمئن ترین حالت فروش برای فروشنده کالا خواهد بود.

۳- تجارت از طریق بروات وصولی ساده:

در این روش بر اساس توافقی که بین فروشنده و خریدار شده است فروشنده کالا را برای خریدار حمل می کند و اسناد حمل آنرا نیز مستقیماً برای خریدار می فرستد. سپس بر مبنای اسناد ساده ای عهده خریدار

می کشد و از طریق بانک خود یا مستقیماً برای وصول به بانک خریدار ارسال می دارد تا خریدار بر اساس شرایط آن برات (دیداری یا مدتدار) نسبت به واریز آن اقدام کند. نظر به اینکه اسناد حمل به نام خریدار است، خریدار کالا را از گمرک ترخیص کرده و پس از دریافت آگهی برات گیر از بانک خود مبنی بر قبولی یا پرداخت وجه برات نسبت به کار سازی آن اقدام می کند. این روش برای خریدار حتی مطلوب تر از روش برات وصولی اسنادی است زیرا قبل از اقدام به پرداخت وجه، کالا از گمرک ترخیص نموده و در اختیار دارد.

۴- تجارت از طریق بروات وصولی اسنادی:

در این روش تجارت، خریدار طبق پروفرمایی که دریافت کرده مستقیماً سفارش تهیه و حمل کالا را به فروشنده می دهد. سپس فروشنده کالا را مطابق درخواست به مقصد خریدار حمل و بعد از آن اسناد مورد نیاز را به همراه برات یا بدون برات از طریق بانکی در کشور خود یا مستقیماً به بانک خریدار در کشور خریدار ارسال می دارد و دستورات لازم را در برنامه ای که زمیمه اسناد است یا عباراتی از قبیل:

"تحویل اسناد به خریدار در مقابل پرداخت وجه یا "

"تحویل اسناد به خریدار در مقابل قبولی نویسی "

" برات مدتدار جهت پرداخت آن در سر رسید "

قید می کند. این روش نسبت به اعتبار اسناد برای خریدار مطلوب تر است چون کالا حمل شده و در کشور خریدار است و وجه تا زمانیکه اسناد ارسال شده مورد قبول خریدار نباشد به فروشنده پرداخت نخواهد شد. از سوی دیگر، چنانچه فروشنده یکی از شرایط فوق الذکر را در اسناد ذکر کرده باشد، بانک خریدار مجاز به تحویل اسناد به وی نخواهد بود مگر وجه اسناد را بپردازد یا برات ارسال شده را قبولی نویسی کند. لذا از این طریق فروشنده نیز برای خود حاشیه امنیت ایجاد می کند در حر حال از آنجایی که اگر خریدار اسناد را به هر دلیل نپذیرد اسناد به فروشنده عودت داده می شود و او مجبور است که هزینه مربوط به برگشت کالا را خود تقبل کند. بنابراین اصولاً فروشندگان موقعی به چنین معامله دست می زنند که اعتماد و شناخت کافی نسبت به خریدار داشته باشند.

۵- تجارت از طریق گشایش اعتبار اسنادی :

اعتبار اسنادی تعهد کتبی بانک بازکننده اعتبار است که طبق در خواست و دستور خریدار در اختیار فروشنده قرار داده می شود و بر اساس آن پرداخت به فروشنده تا مبلغ تعیین شده در اعتبار در طول مدت مشخص، در مقابل تحویل اسناد حمل مورد نیاز مطابق با شرایط اعتبار اسنادی توسط فروشنده انجام می شود. در اعتبار اسنادی بانکها به عنوان واسطه بین خریدار و فروشنده عمل می کنند.

در این روش ریسک عدم پرداخت وجه اعتبار از طرف خریدار به فروشنده حذف شده است. به عبارت دیگر فروشنده لزومی نمی بیند برای دریافت وجه کالا به خریدار متکی باشد. این روش معامله بیشتر به نفع فروشنده است و منابع او را تامین می کند چرا که با ارائه اسناد مورد نیاز مطابق شرایط اعتبار به بانک معامله کننده اسناد می تواند وجه آن را دریافت دارد و در این حالت خریدار هیچ کنترلی بر روی کالا ندارد و حتی ممکن است در بیشتر موارد هنوز کالا به کشور خریدار نرسیده باشد ولی فروشنده وجه کالا را با ارائه اسناد مورد نیاز و مطابق شرایط اعتبار از بانک دریافت دارد.

نکته ای که در این روش به نفع خریدار است آن است که فروشنده برای وجه کالایش حتما باید تمام شرایط خواسته شده در اعتبار اسنادی را رعایت کند و چنانچه ارائه اسناد مغایر با شرایط اعتبار باشد نمی تواند وجه کالا را از بانک معامله کننده اسناد دریافت دارد. در هر صورت به طور کلی می توان گفت که در مقایسه با روشهای دیگر، سیستم پرداخت در اعتبار اسنادی به گونه ای است که به رغم موجود نقاط ضعف، تقریباً موازنه منافع را برقرار نموده و می تواند منافع هر دو طرف معامله (خریدار و فروشنده) را حفظ کند.

تعریف اعتبار اسنادی:

ساده ترین تعریفی که می توان برای اعتبار اسنادی ارائه نمود این است که:

اعتبار اسنادی تعهد یک بانک برای پرداخت مبلغ معین به فروشنده کالا یا خدمات است مشروط بر این که وی اسناد مقرر شده در اعتبار حاکی از ارسال کالا یا انجام خدمات را در مدت مقرر ارائه کند.

طرفین اعتبارات اسنادی :

بطور معمول عواملی که در ذی اعتبار اسنادی شرکت دارند به قرار ذیل می باشند:

خریدار یا متقاضی گشایش اعتبار **A PPLICANT,BUYER,IMPORTER** فروشنده یا ذینفع **B**

بازگشاینده اعتبار **ENEFICIARY,SELLER,EXPORTER** بانک

OPENINGBANK,ISSUINGBANK بانک ابلاغ کننده اعتبار به ذینفع **ADVISING**

BANK بانک پوشش دهنده وجه اسناد اعتبار **REIMBURSING BANK** بانک معامله کننده اسناد

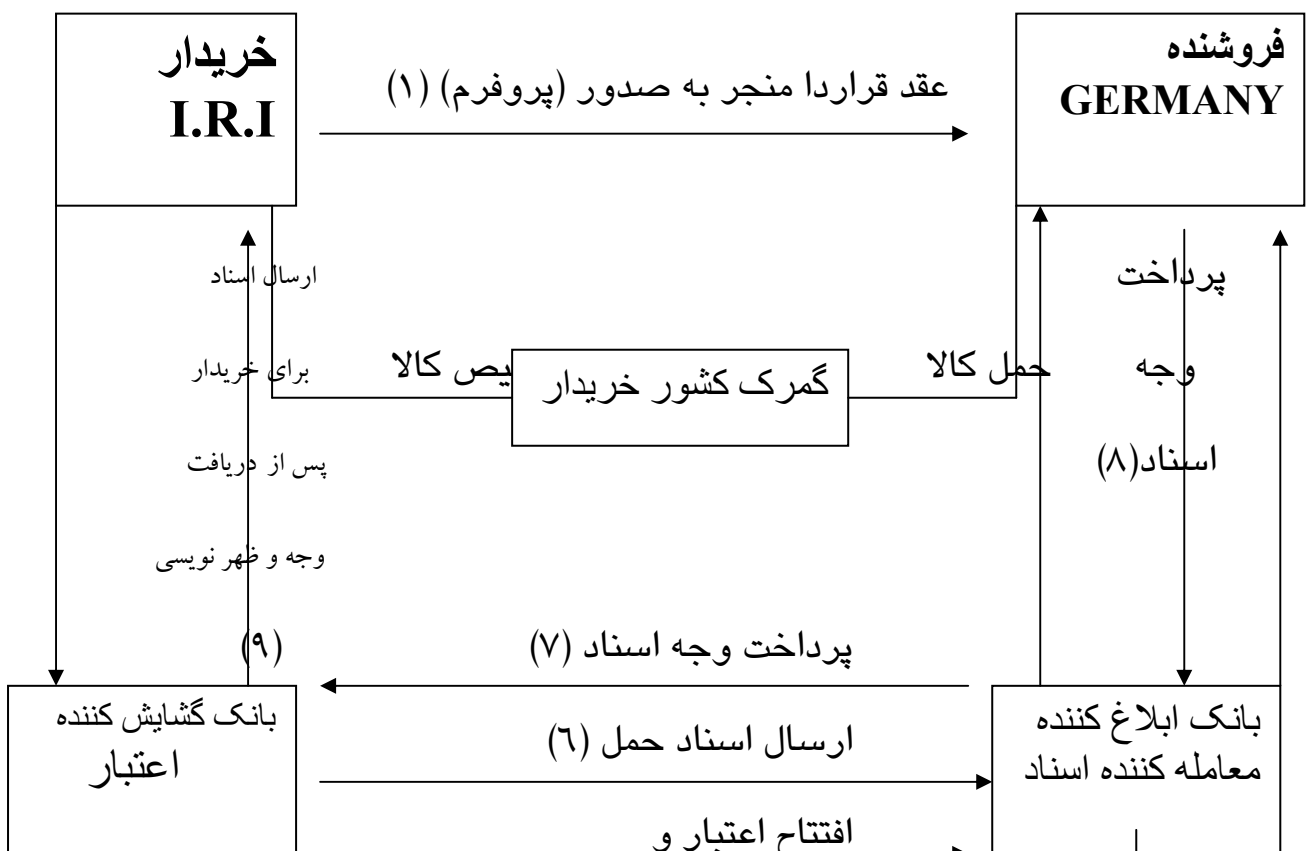
اعتبار **NEGOTIATING BANK**

نمودار مراحل انجام کار در اعتبارات اسنادی :

در این بخش نمودار مراحل انجام کار یا دیاگرام عملیات یک اعتبار اسنادی ساده بشرح مندرج در صفحه

بعد ، بر اساس قرارداد منعقدہ بین یک فروشنده آلمان (**GERMANY**) و یک خریدار از جمهوری اسلامی

ایران (**I.R.I**) به عاملیت بانکهای داخلی و خارجی ذیربط نشان داده شده است.

انواع اعتبارات اسنادی

الف- اعتبارات اسنادی برگشت پذیر *REVOCABLE L/C's*

از انواع اعتبارات اسنادی است که بر اساس آن متقاضی گشایش اعتبار یا بانک گشاینده اعتبار هر کدام به طور یکجانبه و بدون نیاز به اعلام و هماهنگی با طرف مقابل می تواند نسبت به اصلاح یا ابطال آن اقدام نماید مگر اینکه اسناد حمل موضوعه از سوی ذینفع به بانک کارگزار معامله کننده اسناد ارائه شده باشد، که در اینصورت امکان هرگونه اقدامی از طرف خریدار یا بانک وی میسر نیست.

۲- اعتبار اسنادی برگشت ناپذیر *IRREVOCABLE L/C's*

در اینگونه اعتبارات اسنادی هرگونه اقدامی در جهت اصلاح، تمدید یا ابطال می بایست بر اساس توافق قبلی فروشنده و خریدار انجام پذیرد و در این ارتباط اقدام یک جانبه طرفین اعتبار امکان پذیر نمی باشد.

ب- انواع اعتبارات اسنادی (از نظر زمان پرداخت)

۱- اعتبارات اسنادی مدتدار *DEFERRED PAYMENT L/C's*

در اینگونه اعتبارات اسنادی پرداخت وجه اسناد کالای موضوع اعتبار بصورت نسبه انجام می پذیرد که این امر بر اساس توافق قبلی طرفین بوده و زمان پرداخت بر اساس عرف جاری ۱۸۰ روز و یا ۳۶۰ روز تعیین می گردد.

۲- اعتبارات اسنادی دیداری *SIGHT PAYMENT L/C's*

در اینگونه اعتبارات اسنادی پرداخت وجه اسناد کالای مورد اعتبار بصورت نقدی و در مقابل ارائه اسناد حمل انجام می پذیرد که این امر نیز مانند اعتبارات مدتدار بر اساس توافق قبلی فروشنده و خریدار بوده و بمحض معامله اسناد توسط بانک کارگزار ، قابل پرداخت می باشد.

اسناد حمل و سایر اسناد تجاری :

در مبادلات بین المللی برای آنکه طرفین قرارداد از مشخصات کامل کالائیکه مورد مبادله قرار می گیرد و نحوه بسته بندی و شرایط حمل آن آگاه گردند اسنادی را مورد استفاده قرار می دهند که مبین موارد یاد شده بوده تا حتی المقدور ابهامی از نظر توافقهایی بعمل آمده قبلی نداشته باشند.

اهم اینگونه اسناد بشرح زیر است:

الف- پیش فاکتور یا پروفورما اینویس

ب- سیاه بازرگانی

ج- گواهی مبدا

د- لیست بسته بندی و مشخصات کالا

ه- گواهی بازرسی

و- گواهی بهداشت

ز- بارنامه حمل

ح- بیمه نامه

حال بشرح مختصر هر یک از اسناد فوق می پردازیم:

الف- پیش فاکتور یا پروفورما اینویس *PROFORMA INVOICE*

سندی است که طی آن فروشنده کالا آن را بمنظور اعلام مظنه و قیمت کالائی که می خواهد بفروشد، برای خریداران احتمالی ارسال می نماید این پیش فاکتور هنگامی که مورد قبول خریداران قرار گرفت توسط ایشان جهت ارائه به مقامات بازرگانی کشورشان بابت اخذ مجوز ورود کالای موضوعه مورد استفاده قرار می گیرد.

در پروفورما اینویس معمولاً نام و نشانی خریدار و فروشنده، شرایط معامله، قیمت واحد کالا، قیمت کل کالا، شرایط حمل کالا و مبداء و مقصد و شرح کلی کالا قید می‌گردد.

ب- سیاهه بازرگانی *COMMERCIAL INVOICE*

سیاهه بازرگانی یکی از مهمترین اسناد حمل در ارتبارات اسنادی می‌باشد که فروشنده کالا بنام خریدار صادر و به‌مراه سایر اسناد بر اساس قرار داد فروش از طریق بانک کارگزار جهت وی ارسال می‌نماید.

در سیاهه معمولاً بایستی اطلاعات ذیل درج گردد:

۱. نام و آدرس فروشنده و خریدار کالای موضوعه تحت فرمت مارکدار فروشنده که به امضاء و مهر وی رسیده باشد.

۲. شماره و تاریخ صدور سیاهه

۳. شماره و تاریخ قرارداد یا پروفورمائی که منجر به فروش کالا گردیده

۴. مقدار کالا

۵. شرح مختصر کالا

۶. قیمت واحد کالا و قیمت کل

۷. وزن خالص و ناخالص کالا

۸. تعداد بسته‌ها و علائم اختصاری مربوطه

۹. شرایط حمل کالا

۱۰. نام مبداء و مقصد کالا

ج- گواهی مبداء *CERTIFICATE OF ORIGIN*

گواهی مبداء سندی است که طی آن کشور سازنده کالای مورد اعتبار اسنادی مشخص و معرفی می‌گردد، این سند می‌بایستی در فرمهای ارائه شده توسط اتاق بازرگانی محل، توسط فروشنده یا نماینده وی تکمیل گردیده و توسط همان اتاق بازرگانی نیز گواهی، مهر و امضاء گردد.

د- لیست بسته‌بندی و مشخصات کالا *"PACKING LIST"*

این سند نمایانگر جزئیات کالای بسته بندی شده می باشد و اغلب مسئولین گمرکات جهت بررسی محتویات داخل صندوق یا کارتن از آن استفاده می نمایند. در لیست بسته بندی نیازی به ذکر جزئیات قیمت نیست لیکن اعلام مشخصات کلی خریدار و فروشنده، شماره اعتبار اسنادی و دیگر اطلاعات لازم مندرج در شرایط اعتبار الزامی است این سند توسط فروشنده صادر و مهر و امضاء می شود.

ه- گواهی بازرسی "INSPECTION CERTIFICATE"

این نوع گواهی بازرسی حسب دستور بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می بایستی توسط شرکتهای مجاز و مستقل بازرسی صادر گردد این موسسات کالا را از نظر کمی و کیفی با شرایط تعیین شده در ارتباط اسنادی بازرسی نموده و در فرمتهای چاپی با سرنسخه های مربوطه به خود گواهی و مهر و امضاء می نمایند.

و- گواهی بهداشت "HEALTH CERTIFICATE"

این گواهی هم از اسنادی است که حسب توافق بعمل آمده بنا به درخواست خریداران در شرایط اعتبارات اسنادی گنجانده شده و بیشتر در ارتباط با واردات دارو و مواد اولیه دارویی و کلا کالاهای بهداشتی و مواد غذایی کابر دارد و طی آن خواسته می شود که مقامات ذیصلاح بهداشتی کشور فروشنده کالای فروخته شده بر اساس مندرجات اعتبار اسنادی را بررسی و سلامت آن را گواهی و تأیید نمایند. در این نوع گواهی ها مشخصات کلی و لازم می بایستی ذکر گردد.

ز- بارنامه حمل "BILL OF LADING"

بارنامه بعنوان سند مالکیت کالا مهمترین سند اعتبار اسنادی بوده و عبارت از سندی است که توسط شرکت حمل کننده کالا و یا عامل وی پس از دریافت کالا جهت حمل صادر می گردد.

بارنامه ها دارای انواع مختلف می باشند:

۱. بارنامه دریائی

۲. بارنامه هوائی

۳. بارنامه زمینی

۴. بارنامه راه آهن

۵. رسید پستی

در بارنامه کلیه شرایط حمل و همچنین مشخصات کالای موضوعه از قبیل: وزن خالص و ناخالص ، حجم و نوع کالا و تعداد بسته ها و نیز مبداء و مقصد بارگیری و نام وسیله حمل قید می گردد.

شرط پرداخت کرایه حمل در مبداء یا مقصد نیز می بایست در بارنامه ها مشخص گردد. تاریخ حمل مندرج در بارنامه یکی از موارد مهم می باشد که می بایستی حتماً بدان توجه خاص شود.

ح- بیمه نامه

بیمه نامه مانند بارنامه یکی از اسناد اصلی و مهم در تجارت بین المللی کالا است. لذا آشنائی همکاران به اصول بیمه بسیار ضروری است. البته شرح انواع بیمه و تفصیل نکات مربوطه از بحث ما خارج است و در این جزوه امکان ندارد و علاقه مندان به دانش بیشتر در این باره بایستی به منابع تخصصی مراجعه نمایند.

برای واردات کالا حتما باید بیمه نامه جزء مدارک به بانک گشاینده اعتبار ارائه شود. بیمه نامه برگه ای است که توسط شرکت بیمه (بیمه گر) صادر و مهر و امضاء می شود. داشتن بیمه نامه، برای گشایش هر اعتبار اسنادی الزامی است و کالا در برابر خطراتی مثل کمبود و کسری، آتش گرفتن، سرقت و یا مفقود شدن بیمه می شود. مبلغ بیمه باید برابر با ارزش کالای وارداتی و هزینه حمل به اضافه ده درصد باشد و بیمه نامه به نفع بانک بازکننده اعتبار صادر شود. تاریخ صدور بیمه نامه باید همزمان و یا قبل از تاریخ حمل کالا (با توجه به تاریخ اسناد حمل) باشد یا آنکه به صراحت قید شود که تاریخ حمل قابل اجرا است.

پوشش بیمه باید به همان ارز قید شده در اعتبار باشد. در اعتبار باید نوع دقیق بیمه مورد نیاز و خطراتی که باید زیر پوشش قرار گیرد ، مبداء حمل و مقصد کالا ، وسیله حمل و شرح کامل کالای مورد بیمه به صراحت قید شود.

بیمه نامه بایستی توسط شرکتهای بیمه معروف و معتبر صادر شود و طبق تصویب نامه دولت جمهوری اسلامی ایران کلیه کالای وارده به ایران بایستی در ایران و به ریال ایران بیمه شود زیرا اگر اختلافی بین خریدار و فروشنده پیش آید و کالا از بین برود در صورتیکه در خارج بیمه شده باشد ، خریدار مجبور است

که متحمل هزینه شده و برای دریافت خسارت به خارج برود. از این رو، دستور است که بیمه کالای وارداتی در ایران به ریال باشد و خریدار برای ادعای خسارت به آسانی در کشور ایران به شرکت بیمه ایرانی مراجعه کند تا حق بیمه ها عاید شرکت‌های ایران شده و در مصرف ارز صرفه جوئی شود.

چون کالا وثیقه بانک است و تا خریدار بهای آن را کامل نپرداخته در حقیقت مالک کالا بانک است، لذا بیمه نامه باید خطراتی را بپوشاند که متناسب با طبیعت کالا باشد تا در صورتیکه کالا خسارت دید و خریدار قادر به انجام تعهدات خود نشد بانک بتواند ضرر و زیان خود را از شرکت بیمه دریافت دارد.

مقررات متحد الشکل اعتبارات اسنادی (U.C.P)

با گسترش بازرگانی بین المللی و عملیات دادو ستد جهانی و مسائلی که گهگاه بین موسسات پولی و بانکی بوجود می آمد اتاق بازرگانی بین المللی (ICC) بر آن شد تا مقررات جامع و کاملی در مورد اعتبارات اسنادی وضع و برقرار کند که مورد استناد و کاربرد کلیه بانکهای کشورهای قرار گیرد. این مقررات اولین بار در سال ۱۹۳۳ در هفتمین کنگره اتاق بازرگانی بین المللی در شهر وین تدوین شد

از آنجائیکه عملیات دادو ستد بین المللی از بسیاری جهات پیوسته دچار تغییرات می شود، لذا هر چند سال یکبار مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی مورد بررسی و بازننگری قرار می گیرد و تغییرات اساسی و ضروری در آن داده می شود. از همین رو، مدیران بسیاری از بانکها و دست اندرکاران بازرگانی بین المللی به آن استناد کرده و مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی آنها دچار مشکل شد بتوانند با استناد به مواد آن ، مشکل را حل و فصل نمایند.

در کشور ما نیز شورای عالی بانکها رعایت این مقررات را برای کلیه بانکهای ایرانی از نهم مهر ماه ۱۳۶۳ الزامی شناخته است.

شایان ذکر است اینکه مقررات ماحدالشکل اعتبارات اسنادی بطور خلاصه به "U.C.P" مشهور است که

برگرفته از نام کامل آن:

UNIFORM CUSTOMS AND PRACTICE FOR DOCUMENTARY

CREDITS می باشد.

شرایط قرارداد حمل (اینکو ترمز - *INCOTERMS*)

در یک ماعمله تجارت خارجی طرفین قرارداد اغلب از روشهای مختلف کشورهای مربوطه اطلاع ندارند. این موضوع ممکن است موجب برداشتهای ناصحیح یا بروز اختلافات و دعاوی حقوقی و در نتیجه تلف شدن وقت و پول آنان گردد. برای رهایی از این قبیل مسائل، اتاق بازرگانی بین المللی که مقر آن در پاریس قرار دارد، برای اولین بار در سال ۱۹۳۶ یک مجموعه مقررات بین المللی برای تفسیر اصطلاحات بازرگانی منتشر کرد. این مقررات به اینکو ترمز ۱۹۳۶ معروف شد. بعدها اصلاحات و اضافاتی چند در سالهای ۱۹۵۳-۱۹۶۸-۱۹۸۰ و اخیراً ۱۹۹۰ بعمل آمد تا این مقررات را با روشهای جاری بازرگانی بین المللی منطبق سازد. قراردادهای حمل معمول در اینکو ترمز و تجارت بین المللی، به چهار گروه *D, C, F, E* تقسیم شده اند. ذیلا در هر گروه یکی از مبناها مورد بررسی قرار می گیرد:

الف- تحویل در محل کار: *EXWORKS(EX.W)*

ب- تحویل روی عرشه (فوب): *FREE ON BOARD(F.O.B)*

ج- هزینه و کرایه حمل (سی. اف. آر): *COST AND FREIGHT (C.F.R)*

د- تحویل با عرض پرداخت شده: *DELIVERED DUTY PAID (D.D.P)*

الف- اکس ورس *"EX WORKS"*

اصطلاح فوق به مفهوم تحویل کالا در محل کار فروشنده می باشد بدین معنی که مسئولیت فروشنده در محل کار خود با تحویل دادن کالا به خریدار پایان یافته و هیچ نوع تعهدی در مورد بارگیری و حمل و نقل و بیمه کالا از محل کار فروشنده تا مقصد مورد نظر و اخذ مجوزهای صادرات کالا باشد. لذا اصطلاح *"EX WORKS"* متضمن حداقل مسئولیت برای فروشنده و حداکثر آن برای خریدار می باشد.

ب- تحویل کالا روی عرشه *"F.O.B"*

بر اساس تعریف مقرر شده در اینکو ترمز، در این حالت فروشنده موظف است که کالا را تهیه، بسته بندی و پس از حمل داخلی و پرداخت هزینه های مربوطه ترخیص از گمرک آن را در بندر تعیین شده در وسیله

مورد نظر تحویل خریدار دهد و کلیه هزینه های مترتبه تا عبور کالا از نرده کشتی را تقبل نماید. لیکن هزینه حمل تا مقصد به عهده خریدار می باشد.

ج- قیمت کالا و هزینه حمل - سی انداف یا سی اف آر (*C&F or C.F.R*)

بر اساس شرط حمل *C.F.R* فروشنده موظف است تهیه، بسته بندی و ترکیبات حمل و نقل کالا را تا بندر مقصد داده هزینه های مترتب بر آن را بپردازد بدون آنکه خطر های احتمالی متوجه کالا را پس از گذاشتن آن در وسیله حمل و نقل تقبل نماید. در این مرحله مسئولیت فروشنده شامل تهیه، بسته بندی، حمل داخلی و تمهیدات لازم برای حمل و نقل خارجی و انتقال کالا بوسیله حمل مربوطه بوده و خریدار صرفاً مسئولیت تهیه بیمه کالا و پرداخت هزینه آن و دیگر هزینه های مربوطه بابت تخلیه، انبار و هزینه های گمرکی و هزینه تخلیه کالا در مقصد را بعهده دارد.

د- تحویل کالا با عوارض گمرکی پرداخت شده

DELIVERED DUTYPADID(D.D.P)

در حالیکه در شرایط حمل بر مبنای *EXWORKS* حداقل تعهد و مسئولیت برای فروشنده وجود دارد، قرار داد بر مبنای *D.D.P* (هنگامی که نام محل و یا انبار خریدار برده شود) بیانگر حداکثر مسئولیت جهت فروشنده و حداقل آن برای خریدار است و بر اساس آن فروشنده میبایست کالا را تهیه نموده و پس از انجام اموری از قبیل: بسته بندی، حمل داخلی، پرداخت هزینه حمل کالا و بیمه آن تا نقطه تعیین شده در مقصد (اعم از بندر یا غیر بندر) ترتیب انتقال آن را به مقصد بدهد. در مقصد نیز هزینه و مسئولیت تخلیه کالا از وسیله حمل و انتقال آن را به گمرکات مربوطه و پرداخت هزینه های گمرکی ذیربط بعهده فروشنده می باشد و خریدار صرفاً پس از ترخیص از گمرک، کالا را به انبار خود انتقال می دهد.

فصل ۵

امضاء دیجیتال

امضاء دیجیتال

برای ارائه در: اولین همایش فناوری اطلاعات و بانکداری الکترونیکی بانک کشاورزی
گردآورنده: پریسا سرمست (مهندس کامپیوتر و پرسنل بانک کشاورزی شعبه ارومیه)

پاییز ۱۳۷۸

مقدمه:

شاید تاکنون نامه‌های الکترونیکی متعددی را دریافت داشته‌اید که دارای مجموعه‌ای از حروف و اعداد در انتهای آنان می‌باشند. در اولین نگاه ممکن است اینگونه تصور گردد که اطلاعات فوق بی‌فایده بوده و شاید هم نشان‌دهنده‌ی بروز یک خطا در سیستم باشد! درحقیقت ما شاهد استفاده از امضای دیجیتال در یک نامه الکترونیکی می‌باشیم. به منظور ایجاد یک امضای دیجیتال از یک الگوریتم ریاضی به منظور ترکیب اطلاعات در یک کلید با اطلاعات پیام، امضای می‌شود. ماحصل عملیات، تولید یک رشته مشتمل بر مجموعه‌ای از حروف و اعداد است. یک امضای دیجیتال صرفاً به شما نخواهد گفت که این شخص یک پیام را نوشته است بلکه دربردارنده‌ی این مفهوم است که: این شخص پیام را نوشته است. علت استفاده از یک امضای دیجیتال چیست؟

اجازه دهید برای پاسخ به سؤال فوق، سئوالات دیگری را مطرح کنیم: برای تشخیص و تأیید هویت فرد ارسال کننده یک نامه‌ی الکترونیکی از چه مکانیزم‌هایی استفاده می‌شود؟

فرض کنید یک نامه‌ی الکترونیکی را از یکی از دوستان خود دریافت داشته‌اید که از شما درخواست خاصی را می‌نماید، پس از مطالعه پیام برای شما دو سؤال متفاوت مطرح می‌گردد:

الف) آیا این نامه را واقعاً وی ارسال نموده است؟

ب) آیا محتوای نامه ارسالی واقعی است و وی دقیقاً همین درخواست را داشته است؟

آیا وجود هر نامه‌ی الکترونیکی در صندوق پستی، نشان‌دهنده‌ی صحت محتوا و تأیید هویت فرد ارسال کننده‌ی آن است؟ همانگونه که در مطلب «مراقب ضمائ نامه‌های الکترونیکی باشید»، اشاره گردید،

سوءاستفاده از آدرس‌های Email برای مهاجمان و ویروس‌ها به امری متداول تبدیل شده است و با توجه به نحوه‌ی عملکرد آنان در برخی موارد شناسایی هویت فرد ارسال کننده یک پیام بسیار مشکل و گاهاً غیرممکن است. تشخیص غیرجعلی بودن نامه‌های الکترونیکی در فعالیتهای تجاری و بازرگانی دارای اهمیت فراوانی است.

یک نامه‌ی الکترونیکی شامل یک امضای دیجیتالی، نشاندهنده‌ی این موضوع است که محتوای پیام از زمان ارسال تا زمانی که به دست شما رسیده است، تغییر نکرده است. در صورت بروز هرگونه تغییر در محتوای نامه، امضای دیجیتالی همراه آن از درجه اعتبار ساقط می‌شود. در سایت اطلاع‌رسانی دادستانی کل کشور آمده است:

«در اسناد مکتوب، امضاء، نشان تأیید تعهدات قبول شده در آن سند به شمار می‌آید. از آن جهت که در تجارت الکترونیکی «مدارک الکترونیکی» دارای جایگاهی همانند اسناد مکتوب هستند، لذا امضاء در این مدارک نیز علی‌الاصول دارای همان ارزش اثباتی می‌باشد. در این مقاله، با تکیه بر تجربه‌های کشورهای پیشرفته و مطالعه در قوانین و مقررات به این مسئله پرداخته می‌شود که در ثبت الکترونیکی اسناد و مدارک، چگونه می‌توان از امضای دیجیتالی بهره گرفت و بهترین مرجع برای تصدی امور گواهی امضای الکترونیکی و ثبت اسناد الکترونیکی کجاست؟ بررسی موضوع همواره با مبنا قراردادن این ایده انجام شده که تخلف از رویه و قوانین موجود در زمینه‌ی ثبت اسناد و گواهی امضاء دارای آثار زیانباری - از حیث حقوقی، اجتماعی و اقتصادی - خواهد بود و از این حیث، اساساً امضاء و مدارک الکترونیکی خصوصیتی ندارند که موجب تغییر مرجع ثبت و گواهی آنها شود.»

امضای دیجیتالی زیربنای امنیت تبادلات الکترونیکی معرفی امضای دیجیتالی برای اینکه هویت فرستنده تأیید می‌شود و نیز برای اطمینان از اینکه سند در طول مدت انتقال به گیرنده دستکاری نشده است از امضای دیجیتالی استفاده می‌شود.

می‌توان کل یک سند و یا قسمتی از آن را امضاء کرد. بطور کلی سه دلیل برای استفاده از امضای دیجیتالی وجود دارد که شامل:

۱- استفاده از کلید عمومی این اجازه را به هر شخصی می‌دهد که کلید خود را به سمت فرستنده اطلاعات بفرستد و سپس گیرنده پس از دریافت اطلاعات آن را توسط کلید خصوصی خود بازگشایی می‌کند، بنابراین امضای دیجیتالی این امکان را می‌دهد که فرستنده یا گیرنده مطمئن شوند که اطلاعات از محل یا شخص موردنظر دریافت می‌شود.

۲- اطلاعات در طول مدت انتقال ممکن است توسط دیگران دستکاری شود برای اینکه از صحت اطلاعات رسیده مطمئن شویم نیاز به یک امضای دیجیتالی در این حالت احساس می‌شود.

۳- رد کردن اطلاعات فرستاده شده گیرنده اطلاعات برای اینکه مطمئن شود فرستنده بعداً از اطلاعاتی که فرستاده اعلام بی‌خبری نکند و آنها را رد نکند از فرستنده یک امضاء درخواست می‌کند تا شاهی بر این ادعا باشد.

امضای الکترونیکی:

ظهور و گسترش وسایل نوین ارتباط که ویژگی بارز آنها «سرعت» و «تنوع» روابط بود، تنها زمانی منجر به معرفی و توسعه «تجارت الکترونیکی» شد که کامل‌ترین شیوه ارتباط الکترونیکی، یعنی «اینترنت» ابداع و معرفی گردید. اینترنت در حقیقت هر دو ویژگی سرعت و تنوع را باهم ارائه می‌نمود و از سوی دیگر موجب «ارزانی» روابط معاملاتی نیز می‌گردید. این تحولات اگرچه در مدتی کمتر از یک قرن روی داد؛ با اینحال - بنابر سنت زندگی آدم‌های خوب و بد در کنار هم - همواره روابط الکترونیکی در معرض اختلال، تقلب، کلاهبرداری و اعمال خرابکارانه دیگر قرار داشت. فناوری نوظهور، دیگر با مسئله «وجود» روبرو نبود، بلکه باید حیات و پذیرش خود را در دهکده جهانی «استمرار» بخشید. بر همین اساس، بحث ایمنی و اعتماد از همان ابتدای ظهور اینترنت مطرح و موضوع بحث و تحقیق متخصصان بود. روش‌های مختلف رمزگذاری و امضای دیجیتالی با همین تفکر ایجاد و گسترش یافته و بعدها در قوانین داخلی و مقررات بین‌المللی ارزیابی و مورد حمایت قرار گرفتند. در این مقاله ما به پیوند امضاء و ثبت الکترونیکی خواهیم پرداخت. بنابراین

آنچه بیشتر مبنا خواهد بود، جایگاه امضاء و گواهی دیجیتالی است و این امر مورد بررسی قرار خواهد گرفت که چگونه فرایند امضاء و متن الکترونیکی را می‌توان دارای آثار گواهی دیجیتالی است و این امر مورد بررسی قرار خواهد گرفت که چگونه فرایند امضاء و متن الکترونیکی را می‌توان دارای آثار حقوقی همانند امضاء و گواهی دیجیتالی نیز خواهیم پرداخت و دست آخر نگاهی نیز خواهیم انداخت به روش‌ها و کدبندی و رمزگشایی اطلاعات در محیط عملی شبکه‌ای با توجه به توسعه روزافزون فناوری اطلاعات و در پی آن تجارت الکترونیکی و تغییر نمادهای فیزیکی به نمادهای الکترونیکی، ارسال و تبادل اطلاعات محرمانه الکترونیکی به ضرورتی اجتناب‌ناپذیر تبدیل شده است.

بنابراین مسائل حقوقی ناشی از تبادل الکترونیکی اطلاعات بایستی با قراردادهای مشخصی تنظیم شود. حوزه این مسائل، استانداردهای تبادل و ایمنی اطلاعات، نحوه اعتبارسنجی و رسمیت بخشیدن به پیام‌ها، نحوه دریافت و ارسال پیام، قوانین حاکم و سرانجام مسئله دلایل اثبات پیام را دربرمی‌گیرند. به هر حال در روش ارسال پیام الکترونیکی دریافت‌کننده بایستی مطمئن شود که فرستنده همان فرد موردنظر او بوده و از طرفی اطلاعات دریافتی پس از ارسال در بین راه تغییر نکرده باشد. برای حل این مشکل از امضای دیجیتالی در شبکه‌های الکترونیکی استفاده می‌شود. امروزه در اکثر کشورها امضای دیجیتالی به یک ضرورت تبدیل شده و حتی در کارت هوشمند شهروندان خود این رمز را درج می‌کنند از سوی دیگر جامعه بین‌المللی و همچنین انجمن قانونی بلژیک مجموعه قوانینی را ارائه کرده‌اند که باعث می‌شود امضاهای دیجیتال به صورت قانونی صورت پذیرد و عموماً به صورت امضاهای مکتوب پذیرفته شود.

امضای الکترونیکی یا دیجیتال مانند امضای سنتی نیست بلکه عددی بزرگ است که به صورت رمز و کد درآمده است. این عدد در حقیقت یک عدد انحصاری است و به فرد متقاضی، کد خاصی بعنوان امضای الکترونیک داده می‌شود. بخشی از آن مربوط به پرداخت و دریافت پول از طریق اینترنت می‌شود و در بخش دیگر به قراردادهای، مرسولات الکترونیکی محرمانه و یا حتی شناخت طرف مقابل در شبکه مربوط می‌شود. یعنی تشخیص هویت فرد که برای شما چیزی ارسال کرده و یا شما خواهان دادن اطلاعاتی از سوی وی در شبکه اینترنت بوده‌اید. شناسایی هویت چیزی فراتر از تجارت است. بطور کلی می‌توان گفت: امضای دیجیتال

شماره یا عدد انحصاری محرمانه‌ای است که توسط مرکزی به هر فرد متقاضی تعلق می‌گیرد و آن عدد یا رمز مبنای تعاملات آن فرد در شبکه یا محیط سایبر می‌شود. امنیت هیچ وقت صددرصد نمی‌شود، این مقوله هم یک مسئله نسبی است و بستگی دارد چقدر برای آن می‌خواهید هزینه کنید و سندی را که می‌خواهید حفاظت کنید چه ارزشی دارد، با توجه به ارزشی که یک سند دارد برای مصونیت آن سرمایه‌گذاری می‌کنند. به هر حال امضای الکترونیکی برخلاف امضای دست‌نویس از امنیت بیشتری برای مصون ماندن از جعل، دستکاری و تقلید توسط دیگران برخوردار است چون آگاهی یافتن از یک امضای الکترونیکی محرمانه کار بسیار دشواری است. باید توجه داشت که گسترش تجارت الکترونیکی مستلزم ایجاد اطمینان و اعتماد عمومی نسبت به این نوع از تجارت است و این اطمینان باید از طریق تضمین امنیت تبادل داده‌ای الکترونیکی صورت گیرد. هرچند با توسعه فناوری‌های نوین امنیت افزایش می‌یابد ولی همانطور که گفته شد هیچگاه صددرصد نمی‌شود.

از لحاظ امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری برای عملی کردن استفاده از امضای دیجیتال در کشور سرمایه‌گذاری شده و سازمان‌هایی مشغول پیاده‌سازی این سیستم‌ها هستند. در قانون تجارت الکترونیکی امضای دیجیتال برای کاربردهای مشخصی به رسمیت شناخته شده است.

اگرچه ثبت الکترونیکی، بیشتر برای ثبت معاملات الکترونیکی - بویژه اینترنتی - به کار می‌رود؛ با این وجود این امر به مفهوم عدم امکان استفاده از آن در معاملات عادی نیست. بنابراین می‌توان از مدارک کاغذی روگرفت الکترونیکی تهیه و با رعایت تشریفات ثبت کرد. البته بدیهی است که طرفین به ندرت طی این تشریفات را می‌پذیرند و با امکان ثبت به شیوه‌ی سنتی ترجیح می‌دهند که از روش‌های نوظهور احتراز نمایند. به دلیل کاربرد ثبت الکترونیکی در معاملات اینترنتی، لازم است تا مفهوم تجارت الکترونیکی، امضای دیجیتالی و ثبت الکترونیکی به اختصار تشریح شده و جایگاه امضا در سیستم سنتی ثبت اسناد مشخص گردد.

مفهوم تجارت الکترونیکی:

هر عمل حقوقی که به نوعی در انجام آن از وسایل الکترونیکی ارتباط استفاده شود را باید «معامله الکترونیکی» و توسعه و استقرار این روند را منجر به «تجارت الکترونیکی» دانست. وقتی به حجم معاملات مذکور توجه نماییم، اهمیت ایمنی فضای مجازی و لزوم معرفی فناوری امضای دیجیتال و ثبت الکترونیکی مطمئن بیشتر آشکار می‌گردد.

مفهوم امضای دیجیتال:

در وهله اول باید تفاوت میان امضای دیجیتال و الکترونیکی را شناخت: اگرچه به کاربرد هر کدام از این اصطلاحات به جای دیگری تعبیر بر مسامحه شده و عرفاً با ایرادی روبرو نیست. از جبهه علمی در تمایز این دو به اختصار می‌توان گفت که امضای دیجیتال نمودار داده‌ای است که به شکل یک واحد داده، الصاق یا با رمزگذاری منتقل می‌شود و به گیرنده اجازه می‌دهد تا سرمنشاء و اصالت آن را تشخیص دهد. این ساختار منطقی مانع از جعل امضاء می‌شود. امضای الکترونیکی دارای معنای عام‌تری است و شامل امضای دستی اسکن شده یا اسم شخص که در قسمت انتهایی نامه الکترونیکی قید می‌گردد، نیز می‌شود. برای تأمین ایمنی و اصالت امضای الکترونیکی باید از امضای دیجیتال بعنوان فناوری رمزگزاری - از جمله تابع hash استفاده کرد.

تعاریف متعددی از امضای الکترونیکی ارائه شده که به ذکر برخی از آنها اکتفا می‌شود. در بند الف ماده ۲ قانون نمونه آنسیترال درباره امضاهای الکترونیکی که در ۵ ژوئیه ۲۰۰۱ به تصویب رسیده، امضای الکترونیکی چنین تعریف شده است: «داده‌ای در شکل الکترونیکی که به یک داده پیام ضمیمه، یا جزء همسان، پیوسته و جداناپذیری از آن شده و می‌تواند برای شناسایی امضاءکننده آن داده پیام و تأیید اطلاعات موجود در داده پیام از سوی امضاءکننده به کارگرفته می‌شود.» تعاریف ذکر شده از امضای الکترونیکی، تقریباً مشابهند و از آنها می‌توان استنباط کرد که امضای مذکور باید به گونه‌ای باشد که بتوان موارد زیر را از طریق آن اثبات نمود:

۱- اسناد. با امضای الکترونیکی یک سند، محتوای آن به شخص امضاءکننده منتسب می‌شود و لذا له و علیه او قابل استناد است.

۲- انجام تشریفات. امضای دیجیتالی یک سند الکترونیکی حاکی از انجام تمام تشریفات مقرر قانونی برای تنظیم آن است.

۳- تصدیق. در صورت استفاده از امضای دیجیتالی برای تأیید محتوای مدارک الکترونیکی، این نوع امضاء کارکردی همانند امضا در اسناد کاغذی خواهد داشت.

۴- داشتن آثار حقوقی. امضای الکترونیکی دارای تمام آثار حقوقی مقرر برای امضای سنتی می‌باشد. چنانچه در ماده ۷ قانون نمونه (۱۹۹۶) و ماده ۳ قانون نمونه (۲۰۰۱)، «اصل اتحاد آثار امضاء و مدارک الکترونیکی و سنتی» مورد تأکید قرار گرفته است.

مسائل علمی و فنی:

امضای دیجیتالی بعنوان یکی از دستاوردهای الکترونیکی مدرن از مبانی علمی خاصی پیروی می‌کند. اگرچه این جنبه از امضای مذکور در نوشته‌های علمی مورد توجه قرار گرفته، ولی آثار حقوقی آن به دقت تحلیل نشده است. اهمیت این مسائل به حدی می‌باشد که می‌توان جنبه‌های دیگر را با مبنا قراردادن آن مورد بررسی قرارداد.

امضاهای دیجیتالی با رمزگذاری معروف به رمزگذاری کلید عمومی (Publik Key) ایمن می‌شوند. رمزگذاری کلید عمومی بر الگوریتمی مبتنی است که از طریق دو نوع رمز متفاوت معروف به «کلید» ایجاد شده و کلیدهای مذکور برای رمزگذاری و رمزگشایی داده پیام مورد استفاده قرار می‌گیرد. کلید رمزگذاری به کلید خصوصی (Private Key) معروف بوده و دارنده کلید بعنوان صاحب امضاء ملزم به حفظ و عدم افشای آن می‌باشد. اما از آن جهت که همه افراد باید از درستی امضای شخص اطمینان یابند، کلید عمومی باید در دسترس همگان باشد. هر امضای دیجیتالی که ایجاد می‌شود، نسبت به دارنده آن بی‌همتا است و استفاده از الگوریتم‌های مختلف برای رمزگذاری امضاهای متفاوت موجب تمایز امضای افراد از همدیگر می‌شود.

مسائل حقوقی ناشی از امضای دیجیتالی:

شمارش این مسائل به دلیل تعدد و روزافزونی آنها بسیار دشوار است. فقدان مرجع ثبت و نظارت بر امضای دیجیتالی از جمله منجر به مسائل حقوقی به شرح زیر می‌باشد. در زمینه ثبت امضای الکترونیکی، در وهله اول، سه اصل مهم را باید مدنظر قرارداد:

الف) استفاده از تجربه ارزشمند سایر کشورها و رویه علمی شکل گرفته در دفاتر ثبت اسناد آنها از جهت کاهش هزینه مطالعاتی و اجرایی ثبت الکترونیکی، امری است که باید - البته با رعایت ضوابط، معیارها و اوصاف خاص سیستم ثبتی کشور - آن را پذیرفت. در این راستا، بررسی و پژوهش عمیق موردنیاز است و ترجمه صرف قوانین و مقررات داخلی دیگر کشورها عامل همان مشکلاتی خواهد بود که در برخی از قوانین داخلی ملاحظه می‌شود.

ب) بحث از ثبت الکترونیکی، اگرچه بسیار جدید می‌باشد، به گونه‌ای که عملاً نمی‌توان سابقه‌ای بیش از ۵ سال برای آن تصور نمود؛ با این حال به هیچوجه نباید آن را ناقض اصول و قواعد ثبتی ایجاد شده در طول سال‌های مختلف دانست. در مقدمه توجیهی قانون نمونه دفاتر اسناد رسمی آمریکا نیز تأکید شده که، «اگرچه فناوری در حال تحول و تکامل است، اما متأسفانه ماهیت انسان‌هایی که آن را بکار می‌گیرند، چنین نیست. هر آئینی - خواه کاغذی یا الکترونیکی - برای ثبت اسناد و امضاء، مستلزم حضور فیزیکی امضاءکننده در یک دفترخانه اسناد رسمی واجد شرایط و صالح است. برخلاف تصور عموم، ثبت الکترونیکی نباید به عنوان عامل «ریشه‌کنی» ثبت رسمی (در حوزه تجارت الکترونیکی) محسوب می‌گردد» بر همین اساس در مقدمه مذکور تصریح شده که تمامی تعاریف و اصطلاحات مقرر در قانون در هر دو نوع ثبت کاغذی و الکترونیکی به کار گرفته خواهد شد که شامل تصدیق و گواهی، امضاء، شهادت و تمام مفاهیم تخصصی مربوط می‌باشد. در حقوق کشورمان، تمام اصول و قواعد مربوط به تشریفات ثبت امضاء، ارزش اثباتی آن و ... مذکور در قوانین ثبت اسناد و املاک، قانون دفاتر اسناد رسمی، آئین دادرسی مدنی، قانون مدنی و سایر مقررات درمورد امضای الکترونیکی

نیز اجرا خواهد شد. لذا هر قانون و رویه‌ای برای ثبت الکترونیکی در آینده باید با مبنا قراردادن این اصل شکل گیرد.

(ج) در مورد امضای الکترونیکی، ترجیح هر یک از فناوری‌های ایجاد امضاء، بدون لحاظ جنبه ایمنی و اطمینان آن، از هر نظر بی‌اعتبار است: دفاتر ثبت الکترونیکی باید در صورت احراز و ایجاد امضاء و کلید خصوصی به نام متقاضی، نسبت به ثبت و طی تشریفات لازم اقدام نمایند. علی‌الاصول نمی‌توان با توصیف فناوری خاص به عنوان شیوه مقبول در ایجاد و رمزگذاری خاص، به نفع شرکت یا شخص مالک آن تبلیغ نمود و باید در مقام پذیرش یا رد امضاء کیفیت و ضوابط علمی و فنی را لحاظ کرد.

امضای دیجیتال راهکار امنیت مبادله اطلاعات در محیط‌های اینترنتی:

امنیت یکی از مهم‌ترین و بحث‌انگیزترین مسائل در حوزه‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات است که در سال‌های اخیر با توجه به رشد روزافزون استفاده از شبکه جهان وب (World Wide Web) گریبانگیر کاربرا نشده است و در بعضی از مواقع نیز سبب از کارافتادن پایگاه‌های اطلاعاتی و وبسایت‌ها شده است. جعل کردن را باید مقوله‌ای جدا از هک کردن دانست، زیرا در جعل کردن دزدان دیجیتالی خود را به جای شخصی که وجود دارد، جا می‌زنند و اقدام به سرقت اطلاعات می‌کنند، اما در هک کردن، نفوذها عمدتاً در نقش ثالثی صورت می‌گیرد که لزوماً وجود فیزیکی ندارد، اما نتیجه هر دو نفوذ، از دست دادن اطلاعات و کاهش امنیت است.

برای جلوگیری از نفوذ دزدان به سیستم‌ها و پیشگیری از جعل مدارک و امضاها از سیستم‌های سنتی راهکارهایی پیش‌بینی شده است، راهکارهایی مانند گواهی امضاء از سوی مقام فوق، استفاده از دستگاه‌های تشخیص با حساسیت بالا و غیره، اما در دنیای مجازی نیز برای این قضیه راه‌حلهایی اندیشیده شده است که امضای دیجیتال یکی از این راه‌حل‌هاست.

امضای دیجیتال مبتنی بر الگوریتم‌های رمزنگاری و الگوریتم‌های Hashing است به عنوان نمونه- ای از الگوریتم‌های رمزنگار می‌توان به RSA و EL Gamal و الگوریتم‌های SHA, Hashing, MD5 اشاره کرد. روال کار در امضای دیجیتال به این شکل است که پیش از ارسال داده‌ها، آنها را با استفاده از

الگوریتم‌های Hashing به یک کد فشرده Hash تبدیل می‌کنند که این کد در حقیقت حاوی اطلاعات شما می‌باشد. مقادیر شده همگی طول یکسانی دارند و در صورت تغییر در اطلاعات ورودی Hash Code جدیدی تولید می‌شود. این الگوریتم‌ها همگی یک طرفه هستند، یعنی پس از کد شدن اطلاعات نمی‌توان از روی این کدها اطلاعات اصلی را به دست آورد و تنها در صورتی می‌توان آن را کدگشایی کرد که کلید این کدها را در اختیار داشت. دغدغه دیگر کدهای Hash شده این است که امنیت این کدها چگونه تأمین خواهد شد؟ در جواب این سؤال باید گفت که امنیت کدها با دو کلید عمومی و خصوصی تضمین می‌شود. کلید عمومی در اختیار همگان قرار خواهد گرفت و همه امکان دسترسی به آن را خواهند داشت اما برخلاف کلید عمومی، کلید خصوصی تنها به دارنده‌ی Hash Code تعلق خواهد گرفت. در عمل نیز اگر اطلاعات را با کلید خصوصی (Private Key) به حالت قفل درآورید با همه کلیدهای عمومی باز می‌شود اما نمی‌توان با استفاده از هیچ کلید عمومی اطلاعات را مانند کلیدهای خصوصی به حالت کد شده تبدیل کرد. در جریان ارسال اطلاعات کد Hash بدست آمده از الگوریتم محاسباتی توسط کلید خصوصی به حالت رمز تبدیل می‌شود و همراه با کلید عمومی به انتهای داده‌های اضافه شده و برای گیرنده ارسال می‌شود به علاوه که کد hash داده‌ها نیز محاسبه شده و در نت‌های این دو کد با هم مقایسه می‌شوند، اگر این دو کد باهم همخوانی داشتند به معنای این است که داده‌های ارسال دستکاری نشده‌اند و قابلیت اعتماد را دارند اما در صورتیکه hash کدهای ارسالی و واقعی یکسان نباشد به معنای دستکاری در اطلاعات است و این اطلاعات دیگر قابل اعتماد نیستند.

حلقه کلید را می‌توان در مجموعه‌ای از کلیدها دانست، یک حلقه کلید از کلیدهای عمومی همه افرادی که برای شما اطلاعاتی در قالب Hash Code ارسال کرده‌اند است.

منظور از کلید بخشی از سیستم یا الگوریتمی است که یک متن را رمزگذاری یا رمزگشایی می‌کند. کلید عمومی پیام را به صورت رمز درمی‌آورد که شما می‌تواند کلید عمومی را در اختیار همگان و در معرض استفاده و دید عمومی قرار دهید. مرکز گواهی برای آنها گواهی‌نامه‌ای صادر می‌کند که صحت انتساب کلید

عمومی را به هر شخص دارنده گواهی تأیید می‌کند. کلید خصوصی هم کلید شخصی و منحصر به فردی است که محرمانه و در اختیار شخص است و فرد دیگری نمی‌تواند به آن دسترسی یابد.

امضای دیجیتال مبتنی بر روش‌های رمزنگاری از طریق کلیدهای عمومی و خصوصی است. یک متن یا پیام رمزنگاری شده بی‌مفهوم است و فقط کسی می‌تواند به معنی و مفهوم آن پی ببرد که دارای کلید خصوصی باشد. در حال حاضر در دنیا در کشورهای متعددی از امضای دیجیتال در کاربردهای گوناگون استفاده می‌شود از صدور یک ایمیل گرفته تا نقل و انتقالات مالی و امضای اسناد تعهدآور. بنابراین حوزه کاربرد آن گسترده است. تاکنون مقتضیات قانونی در آن در بیشتر نظام‌های حقوقی فراهم آمده است.

نحوه عملکرد یک امضای دیجیتال:

قبل از آشنایی با نحوه‌ی عملکرد یک امضای دیجیتال، لازم است در ابتدا با برخی اصطلاحات مرتبط با این موضوع بیشتر آشنا شویم:

کلیدها (Keys): از کلیدها به منظور ایجاد امضاهای دیجیتال استفاده گردد. برای هر امضای دیجیتال، یک کلید عمومی و یک کلید خصوصی وجود دارد: کلید خصوصی، بخشی از کلید است که شما از آن به منظور امضای یک پیام استفاده می‌نمائید. کلید خصوصی یک رمز عبور حفاظت شده بوده و نمی‌بایست آن را در اختیار دیگران قرارداد. کلید عمومی، بخشی از کلید است که امکان استفاده از آن برای سایر افراد وجود دارد. زمانی که کلید فوق برای یک حلقه کلید عمومی (public key ring) و یا یک شخص خاص ارسال می‌گردد، آنان با استفاده از آن قادر به بررسی امضای شما خواهند بود.

حلقه کلید (Key Ring)، شامل کلیدهای عمومی است. یک حلقه کلید از کلیدهای عمومی افرادی که برای شما کلید مربوط به خود را ارسال نموده و یا کلیدهایی که از طریق یک سرویس‌دهنده کلید عمومی دریافت نموده‌اید، تشکیل می‌گردد. یک سرویس‌دهنده کلید عمومی شامل کلید افرادی است که امکان ارسال کلید عمومی در اختیار آنان گذاشته شده است.

اثر انگشت:

زمانی که یک کلید تأیید می‌گردد، درحقیقت منحصر به فرد بودن مجموعه‌ای از حروف و اعداد که اثر انگشت یک کلید را شامل می‌شوند، تأیید می‌گردد. گواهینامه‌های کلید: در زمان انتخاب یک کلید از روی یک حلقه کلید، امکان مشاهده گواهینامه (مجوز) کلید وجود خواهد داشت. در این رابطه می‌توان به اطلاعات متفاوتی نظیر صاحب کلید، تاریخ ایجاد و اعتبار کلید دست یافت.

۱- نحوه‌ی ایجاد و استفاده از کلیدها:

برای پیاده‌سازی یک امضای دیجیتالی نیاز به سه الگوریتم داریم: - یک الگوریتم برای ایجاد کلید - الگوریتم برای ایجاد امضا- الگوریتم برای تأیید امضا معرفی کلید تولید شده به سایر همکاران و افرادی که دارای کلید می‌باشند. ارسال کلید تولیدشده به یک حلقه کلید عمومی تا سایر افراد قادر به بررسی و تأیید امضای شما گردند. استفاده از امضای دیجیتال در زمان ارسال نامه‌های الکترونیکی. اکثر برنامه‌های سرویس- دهنده پست الکترونیکی دارای پتانسیلی به منظور امضاء یک پیام می‌باشند.

SSL پروتکلی است که توسط شرکت Netscape عرضه شده و برای رد و بدل کردن سندهای خصوصی از طریق اینترنت توسعه یافته است. SSI از یک کلید خصوصی برای به رمز درآوردن اطلاعاتی که بر روی یک ارتباط SSL منتقل می‌شوند، استفاده نمایند. هر دو مرورگر Internet Explorer و Netscape Navigator (و امروزه تمام مرورگرهای مدرن) از این پروتکل پشتیبانی می‌نمایند. همچنین بسیاری از وبسایت‌ها برای فراهم کردن بستری مناسب جهت حفظ کردن اطلاعات محرمانه کاربران (مانند شماره کارت اعتباری) از این پروتکل استفاده می‌نمایند. طبق آنچه در استاندارد آمده است URLهایی که نیاز به یک ارتباط از نوع SSL دارند با HTTPS به جای HTTP شروع می‌شوند.

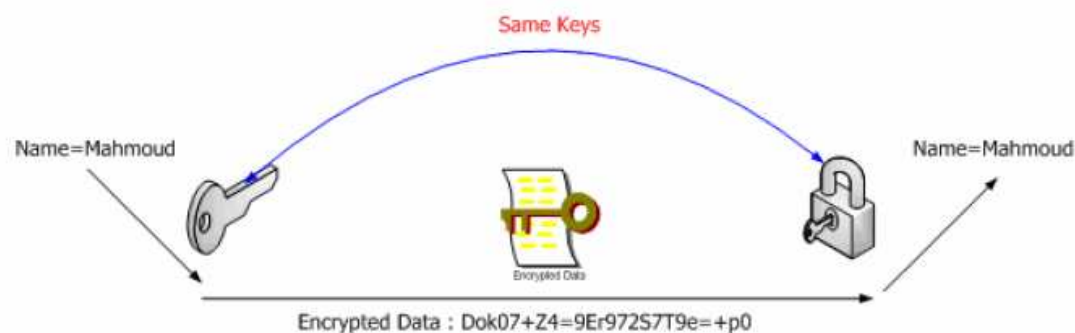
پروتکل دیگری که برای انتقال اطلاعات بصورت امن بر روی شبکه جهانی وب وجود دارد، پروتکلی است به نام Secure HTTPS یا S-HTTP. درحالی که SSL برای این طراحی شده است تا طبق آن پیام‌های منفرد به طور امن منتقل شوند. بنابراین این دو تکنولوژی قبل از آنکه دو تکنولوژی رقیب باشند، دو تکنولوژی مکمل هستند. هر دوی این پروتکل‌ها بعنوان استاندارد از سوی IETF پذیرفته شده‌اند.

توجه داشته باشید که SSL یک پروتکل مستقل از لایه برنامه است (Application Independent) بنابراین پروتکل‌هایی مانند Telnet, FTP, HTTP قابلیت استفاده از آن را دارند. با این وجود SSL به روی پروتکل‌های HTTP, FTP و Sec IP بهینه شده است.

۲- مفاهیم رمزنگاری متقارن و نامتقارن:

اساس رمزگذاری‌ها وجود کلیدها می‌باشند. بدین معنی که شما اطلاعات مورد نظر خود را توسط کلید قفل می‌کنید و سپس برای رمزگشایی آن مجدداً از کلید استفاده می‌کنید. در رمزگشایی با کلید متقارن، هردو کلیدی که برای قفل و باز کردن اطلاعات استفاده می‌شود یکسان می‌باشد. بدین معنی که هر دو طرف از یک کلید یکسان بهره می‌برند که باید نزد خودشان امن باشد.

توجه کنید که مفهوم کلید در مباحث مرتبط، عموماً یک آرایه از بایت‌ها می‌باشد که براساس نوع امنیت طول متفاوتی دارد. مثلاً ۰۱۱۰۱۱۰۰۱۱۰۰۱۱۰۰۱۱۱۰۰۱ می‌تواند یک کلید باشد. البته عموماً کلیدها در مبنای ۱۶ نمایش داده می‌شوند. به هر حال وظیفه محافظت از کلید بر عهده‌ی دارنده‌ی آن است! در شکل زیر نحوه‌ی رمزگذاری اطلاعات توسط کلید متقارن نمایش داده شده است:

رمز اما نوعی دیگر از رمزگذاری وجود دارد که اساس SSL نیز می‌باشد. در این رمزگذاری که رمزگذاری نامتقارن یا کدگذاری کلید عمومی نامیده می‌شود، دو نوع کلید وجود دارد:

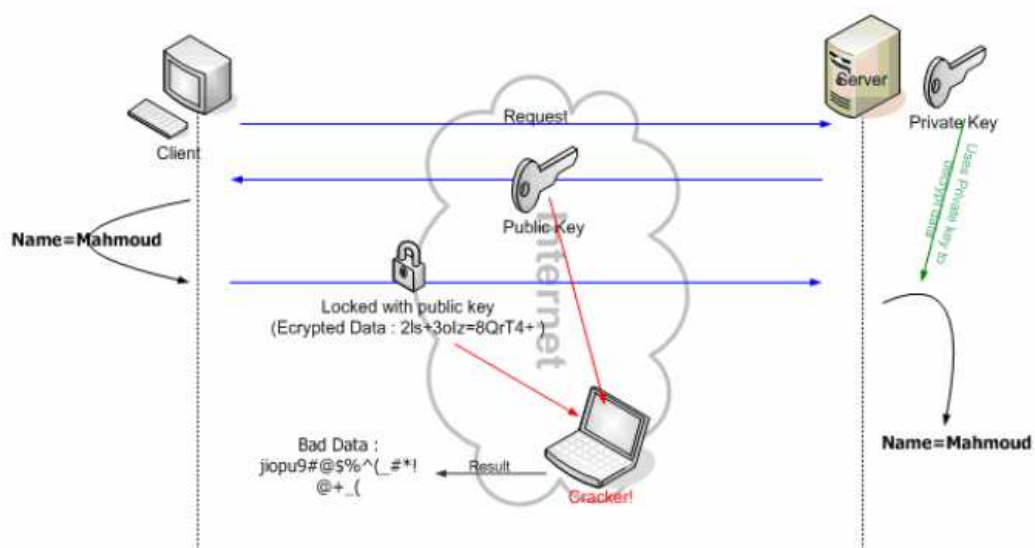
الف) کلید عمومی

ب) کلید خصوصی

در این رمزگذاری گفته می‌شود که اگر داده‌ای با یک کلید قفل شد، با همان کلید باز نمی‌شود و فقط امکان باز شدن آن با کلید متناظر آن وجود دارد. این کلید متناظر نزد طرف مقابل است و امکان بدست آوردن آن از کلید دیگر وجود ندارد. به عبارت ساده‌تر اگر شما در خانه‌تان را با کلید A قفل نمودید تنها امکان باز شدن آن با کلید متناظر B وجود دارد و این در حالی است که امکان فهمیدن آنکه کلید B چگونه ساخته شده است برای شما نیز وجود ندارد.

حال اگر کلید خود را درون در نیز جا بگذارید، مسئله‌ای نیست!

حال به بحث بازمی‌گردیم: شما درخواست داده‌ای را از یک سرور امن می‌کنید، سرور کلید عمومی را برای شما ارسال می‌کند. شما داده‌های خود را با این کلید قفل می‌کنید و برای سرور ارسال می‌کنید. حال اگر این وسط کسی خواست داده‌ها را ببیند [۱۸]، نمی‌تواند؛ چرا که این داده‌ها با کلید عمومی باز نمی‌شوند! در طرف مقابل سرور با کلید خصوصی خود داده‌ها را رمزگشایی می‌کند و از آن استفاده می‌کند.

توجه:

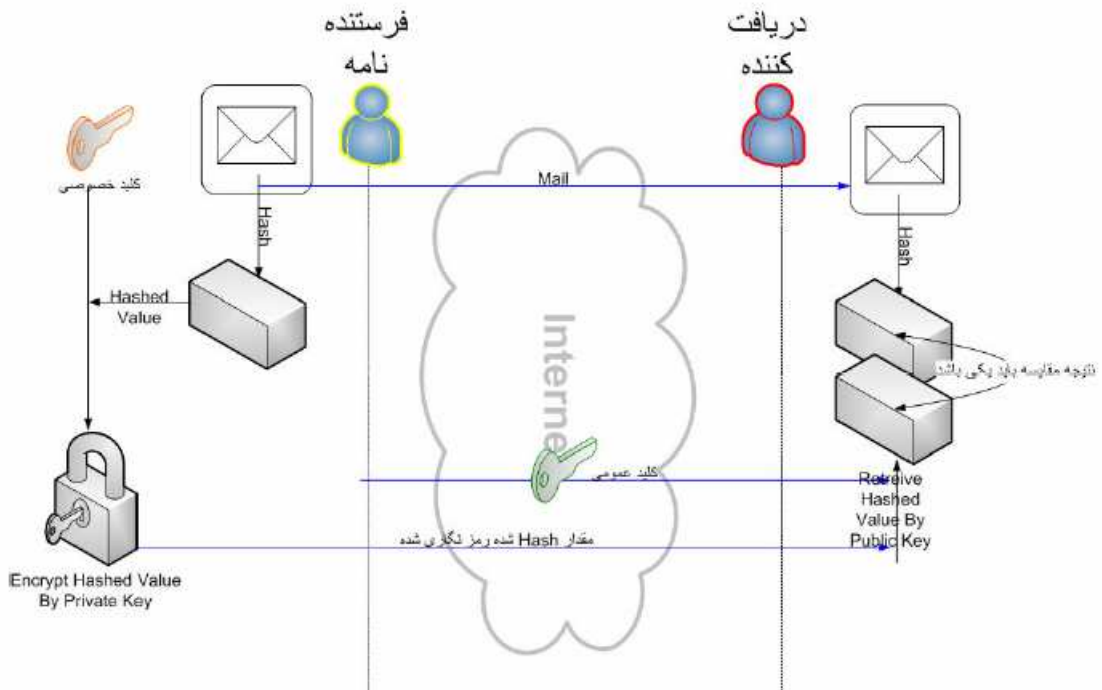
در امضای دیجیتالی روند برعکس است. (به عبارت دیگر امضای دیجیتالی چیزی جز رمزگذاری داده‌ها با کلید خصوصی فرستنده نیست). ما در امضای دیجیتالی می‌خواهیم ببینیم که آیا داده‌های ارسال شده واقعاً از طرف شخصی اکه ادعا می‌کند یا خیر؟

به طور ساده کاربر نام خود را با کلید خصوصی خود رمزگذاری می‌کند. در این حالت همه با کلید عمومی وی می‌توانند نام وی را رمزگشایی کنند و این صحیح است! چرا که هیچکس دیگر قادر نیست داده-ای تولید کند که نتیجه‌ی باز شدن آن با کلید عمومی شخص امضاءکننده برابر باشد!

البته در عمل بهتر است از توابع Hash استفاده شود. چرا که در حالت فوق، اولاً نام کاربر را باید باید فقط کاربر و سرور توابع بدانند و دیگر آنکه از کجا معلوم که داده ارسالی همانی است که امضای دیجیتال کاربر با آن بوده است (به عبارت دیگر شاید درمیان راه رفتن اطلاعات تغییر کرد).

همانطور که ذکر شد، در این مورد از توابع Hash که یک طرفه هستند استفاده می‌شود. بدین معنی که اگر داده‌ای Hash شد، دیگر به هیچ عنوان (و توسط هیچ کلیدی) قابل برگشت نیست.

بدین منظور متن نامه ابتدا Hash می‌گردد و سپس توسط کلید خصوصی امضاء می‌شود، سپس امضاء و متن نامه ارسال می‌شود. در طرف سرور هم با کلید عمومی داده Hash شده بدست می‌آید. متن ارسالی هم Hash می‌شود. حال اگر این دو نتیجه با هم یکسان بود، داده‌ها واقعاً از طرف آن کس که مدعی آن است، ارسال شده است. چرا که اگر متن نامه عوض شود، نتیجه Hash آن هم متفاوت بوده و نتیجه‌ی یکسانی برنمی‌گرداند. در نمودار زیر روند کار را مشاهده می‌نمائید. (قطعه‌های خاکستری نشان دهنده hash شد متن نامه می‌باشند).

ساختار و روند آغازین پایه‌گذاری یک ارتباط امن:

در این پروتکل قبل از آنکه اطلاعاتی مابین درخواست دهنده و سرور ردوبدل شود، می‌بایست ابتدا سرور تصدیق گردد. بطور کلی مرحله آغازین شروع ایجاد ارتباط امن از دو فاز تشکیل شده است. تصدیق هویت سرور و مرحله اختیاری تصدیق هویت مشتری. در فاز تصدیق هویت سرور، سرور در جواب درخواست مشتری گواهینامه خود و فرمول رمزگذاری خود را برای مشتری ارسال می‌کند. سپس مشتری یک کلید اصلی که با کلید عمومی سرور رمزگذاری شده است را تولید می‌کند و سپس این کلید رمزگذاری شده را به سرور ارسال می‌کند. سرور کلید اصلی را بازیابی می‌کند و خودش را با فرستادن پیغامی به مشتری تصدیق می‌نماید. درخواست‌های بعدی با کلیدهایی که از کلید اصلی مشتق شده‌اند رمزگذاری و تصدیق می‌شوند. در فاز دوم که اختیاری بود، سرور یک چالش را برای مشتری ایجاد می‌کند (ارسال می‌کند) مشتری نیز خودش را برای سرور با ارسال امضای دیجیتالی و گواهینامه کلید عمومی خود نسبت به تصدیق خود اقدام می‌نماید.

از الگوریتم‌های زیادی جهت پنهان‌سازی در SSL استفاده می‌شوند. در مرحله آغازین شروع ایجاد ارتباط امن از الگوریتم RSA, Public-Key Cryptosystem استفاده می‌شود. بعد از رد و بدل شدن

کلیدها نیز الگوریتم‌های متفاوتی استفاده می‌شوند، از جمله MD5, Triple – DES, Des, IDEA, RC4, RC2.

گواهینامه‌های کلید عمومی هم از قوانین X ۵۰۹ پیروی می‌کنند. (ساختار درختی CAها و امضای گواهینامه‌ها که در ادامه ذکر خواهد شد همگی بر اساس این استاندارد است.)

مفهوم گواهینامه در پروتکل SSL:

در اینجا نیاز است که یک بحث کلی درمورد گواهینامه موردنیاز این پروتکل صورت گیرد. به طور عموم (غیر از بحث SSL) گواهینامه‌ها جنبه اعتبارسنجی دارند. بدین معنی که اگر شما در یک بحث خاص دارای گواهینامه باشید، به شما اعتماد بیشتری می‌کنند. اما ممکن است گواهینامه نداشته باشید ولی کار خود را هم به نحو احسن انجام دهید، بطور مثال شما قهرمان مسابقات فرمول ۱ جهان هستید، اما در صورتی که گواهینامه نداشته باشید، هرگز اجازه نخواهید داشت که در شهر تردد کنید.

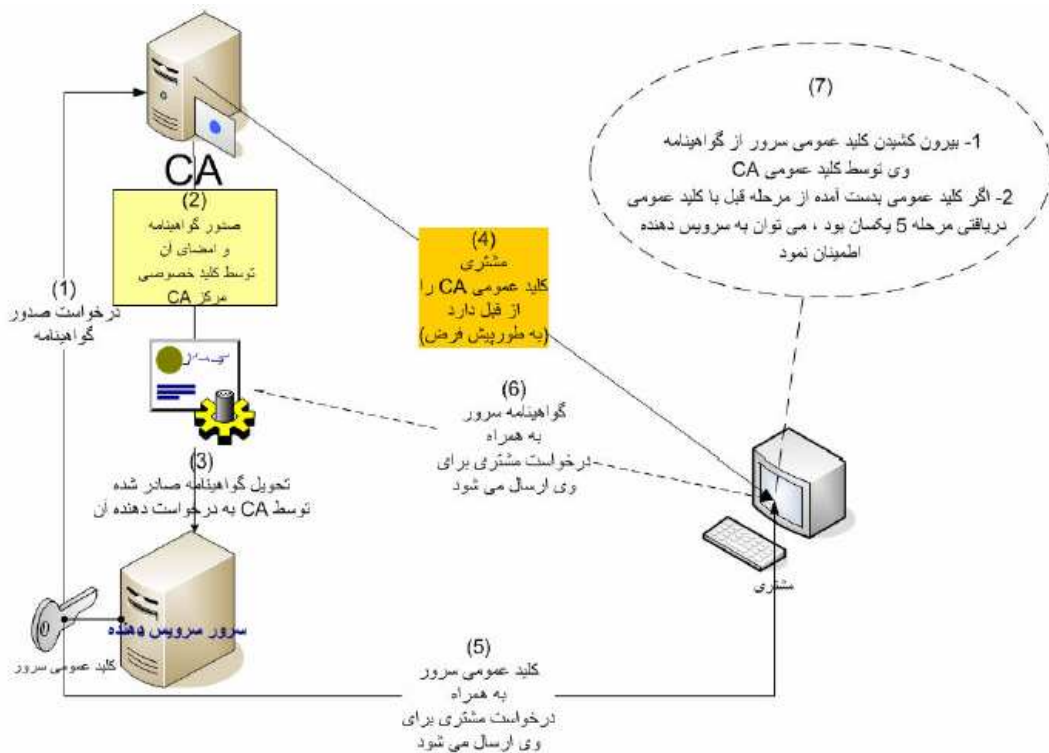
درمورد SSL هم تقریباً بحث به همین گونه است. با این تفاوت که ذات این پروتکل با توجه به بحث گواهینامه‌ها طراحی شده است. بدین معنی که اگر دارای گواهینامه نباشید، قادر نخواهید بود که یک پیاده‌سازی از این پروتکل را داشته باشید. شاید در عالم رانندگی اتومبیل بدین صورت تعبیر شود که در صورتی که شما دارای گواهینامه نباشید، قادر به رانندگی هم نیستید! این تشابه از جهاتی صحیح و از جهاتی غلط است. شاید برداشت صحیح‌تر به این صورت باشد که اگرچه قادر نخواهید بود بدون گواهینامه رانندگی کنید. اما قادر هستید که خود برای خود یک گواهینامه صادر کرده و سپس به رانندگی بپردازید! (هرچند این گواهینامه از نظر دیگران کاملاً بی‌ارزش است!)

طبق بحث فوق، شما قادر خواهید بود بدون پرداخت هیچ هزینه‌ای یک پروتکل SSL را راه‌اندازی و استفاده نمائید. نمونه بارز این استفاده در شبکه‌های داخلی یا Internet می‌باشد.

مراکز صدور گواهینامه:

در SSL به مراکزی که اقدام به صدور گواهینامه می‌کنند، «مرکز صدور گواهینامه» [۱۳] یا به اختصار CA گفته می‌شود.

این پروتکل از یک شخص ثالث (که همان CA می‌باشد) برای تشخیص هویت طرفین یک تراکنش استفاده می‌کند. در واقع یک گواهینامه معین می‌کند که آیا شخصی که دارنده‌ی آن است واقعاً همانی است که ادعا می‌کند یا خیر؟ در شکل زیر می‌توانید یک روند درخواست صدور گواهینامه توسط یک سرویس-دهنده (قدم‌های ۱ و ۲ و ۳) و در ادامه آن درخواست کاربر برای یک سرور دارای گواهینامه و چگونگی مطمئن شدن وی از معتبر بودن آن سرور را (قدم‌های ۴، ۵، ۶ و ۷).

مراحل کلی برقراری و ایجاد ارتباط امن در وب:

بطور ساده مرحله‌ی که در ایجاد یک ارتباط امن SSL در http طی می‌شود، به صورت زیر می‌باشد:

۱- کاربر درخواست خود را از طریق مرورگر به یک صفحه امن ارسال می‌کند (آدرس این صفحه معمولاً با `http://` شروع می‌شود).

۲- وب سرور کلید عمومی [۶] خود را به همراه گواهینامه خود برای کاربر ارسال می‌کند.

۳- مرورگر چک می‌کند که آیا این گواهینامه توسط یک مرکز مورد اطمینان صادر شده است و اینکه

آیا این گواهینامه هنوز اعتبار دارد؟ و همچنین آیا این گواهینامه مرتبط با سایت درخواستی می-

باشد؟

۴- سپس مرورگر از این کلید عمومی [۶] دریافت شده از طرف سرور استفاده می‌کند. سپس یک کلید متقارن را رمزگذاری می‌کند. در نهایت هم داده‌های رمز تصادفی را تولید می‌کند و توسط آن تمام داده‌ها و رمزگذاری شده را به همراه خود کلید متقارن تولیدی، مجدداً توسط کلید عمومی سرور رمزگذاری کرده و نتیجه را به سرور ارسال می‌کند.

۵- وب سرور توسط کلید خصوصی [۱۵] خود، کلید متقارن رمزگذاری شده را رمزگشایی و با استفاده از آن سایر داده‌ها و URL را نیز رمزگشایی می‌کند.

۶- وب سرور، html درخواستی را با کمک کلید متقارن رمزگذاری شده و به کاربر بازمی‌گرداند.

۷- مرورگر نیز داده‌های دریافتی را با کمک کلید متقارن خود بازگشایی کرده و به کاربر نمایش می‌دهد. همانطور که از مرحله ۳ پیداست، در این مرحله است که میزان CA مشخص می‌شود. در صورتی که این CA به هر دلیل از نظر مرورگر دارای اعتبار و شرایط خاصی نباشند، هشدار مبنی بر عدم امن بودن سایت موردنظر به کاربر ارائه می‌دهد. توجه کنید که در این مورد تنها به هشدار بسنده می‌شود، اطمینان به آن به شما و شرایط شما بستگی دارد. ضمن آنکه این هشدار هرگز نمی‌تواند به معنای قطعی عدم وجود امنیت باشد. حال اگر شما یک CA در اینترنت راه‌اندازی کرده‌اید، مسلماً هیچ کدام از مرورگرها شما را نمی‌شناسند و بنابراین گواهی‌های صادر شده از طرف شما را ناامن می‌پندارند. از آنجا که کاربران عادی اینترنت نیز این هشدارها را جدی در نظر می‌گیرند، از ادامه تراکنش با سایت شما صرفنظر خواهند کرد.

نکاتی درمورد گواهینامه:

- شما در صورتی به یک سایت با یک گواهینامه معین اعتماد می‌کنید که آن را یک CA معتبر (حداقل نزد شما) امضاء کرده باشد. در واقع این اعتماد شما ضمنی است. به این روند، درخت اعتبار گواهینامه یا مسیرهای گواهینامه گفته می‌شود. معمولاً مرورگرها تعدادی از CA های معروف را برای خود در نظر می‌گیرد.

- CA های متفاوتی در اینترنت وجود دارد که شاید مشهورترین آن Verisign باشد. به هر حال قرار نیست شما همیشه با توجه به تراکنش خود، به تمام CAها (یا به عبارت بهتر گواهینامه‌های آنها) اعتماد کنید. یک راه مناسب برای تشخیص این موضوع، مبلغی است که گواهینامه موردنظر شما تراکنش شما را بیمه می‌کند. بطور مثال حداکثر مبلغی که Iran SSL تراکنش شما را بیمه می‌کند، ۱۰۰۰۰ دلار می‌باشد. اما Verisign گواهینامه‌ای دارد که تا ۲۵۰/۰۰۰ دلار تراکنش شما را بیمه می‌نماید. (بسیار مشابه شرکت‌های بیمه)
- پروتکل SSL براساس میزان امن بودن دسته‌بندی می‌شوند. این دسته‌بندی براساس مقدار Bitهای تولیدی به ازای هر بخش از داده‌ای است که رمزگذاری می‌شود. مسلماً هرچه تعداد این بیت‌های تولیدی بیشتر باشد، رمزگشایی آن بدون کلید بسیار سخت‌تر و استفاده از کلید نیز زمان‌برتر خواهد بود. بعنوان نمونه یک SSL با ۴۰ یا ۵۶ بیت (که یک رمزگذاری ضعیف می‌باشد) می‌تواند توسط یک هکر با ابزار کافی، در عرض چند دقیقه شکسته شود. اما همین هکر برای مقابله با یک SSL ۱۲۸ بیتی نیاز به 2^{88} بار زمان بیشتر دارد. این به این معنی است که SSL ۱۲۸ بیتی نسبت به حالت ۴۰ یا ۵۶ بیتی یک تریلیون تریلیون بار امن‌تر و غیرقابل نفوذتر است.
- یک بحث در اینجا مطرح می‌شود و آن اینکه اگر یک هکر در میان راه، کلید عمومی خود را جایگزین کلید عمومی سرور کرد، در این حالت عملاً هکر به راحتی به اطلاعات کاربر دسترسی خواهد داشت. درواقع همان جایی است که لزوم وجود CAها در پروتکل SSL مطرح می‌شود. درواقع CAها کلید عمومی سرور را با کلید خصوصی خود امضاء می‌کنند. مرورگر هم CAهای قابل اعتماد را می‌شناسند (کلیدهای عمومی آنها را دارد) این کلید عمومی سرور که توسط کلید خصوصی CA رمزگذاری شده است، همان گواهینامه می‌باشد. از آنجا که سرور می‌بایست گواهینامه خود را ارسال کند، در سمت مرورگر سعی می‌شود که توسط کلیدهای عمومی CAهایی که می‌شناسند، آن گواهینامه را رمزگشایی نماید، اگر موفق شد و نتیجه با کلید عمومی یکسان بود، درواقع گواهینامه قابل اعتماد است، در این صورت امکان استفاده از گواهینامه‌های دیگران هم وجود ندارد (که دقیقاً همان بحث امضای دیجیتالی است).

فصل ۶

بانکداری اینترنتی^۱ و جایگاه بانک

کشاورزی در تراکنش های مالی بر خط^۲

^۱ . Internet Banking
^۲ . Transaction
^۳ . Online

امروزه اینترنت با سرعت هرچه تمام‌تر در همه‌ی امور زندگی مردم نفوذ کرده و تمام فعالیت‌های آنان را به گونه‌ای تحت‌تأثیر خود قرار داده است. ثبت‌نام اینترنتی آزمون‌های مختلف، خرید اینترنتی بلیط قطار و هواپیما، رزرو اینترنتی هتل، خرید اینترنتی، نظرسنجی‌های اینترنتی و ... از جمله این تأثیرپذیری‌ها هستند که هرچند در ابتدا مقبولیت آنها از سوی عموم جامعه مورد تردید بود ولی هم‌اکنون بخوبی جایگاه خود را در بین مردم پیدا کرده‌اند.

در سیستم بانکداری نیز تحت‌تأثیر اینترنت، پدیده‌ای با عنوان بانکداری اینترنتی بوجود آمده است. هرچند که بانکداری اینترنتی و تراکنش‌های مالی بر خط در سال‌های اخیر بیش از ۸۰ تا ۹۰ درصد فعالیت‌های مالی و بانکی را در کشورهای توسعه‌یافته به خود اختصاص داده است ولی در کشورهای کمتر توسعه یافته و در حال توسعه همانند ایران به تازگی به عنوان یک پدیده‌ی قابل توجه مطرح گشته است.

بانکداری اینترنتی هرچند که مزایای زیادی چون کاهش مراجعات فیزیکی، صرفه‌جویی در زمان مشتریان و کارمندان بانک و ارزان‌تر شدن خدمات بانکی را به همراه دارد، نقاط ضعفی نیز دارد و همواره از دیدگاه امنیتی به عنوان منفذی خطرناک برای خرابکاران و نفوذگران سیستمی^۴ به شمار می‌آید.

در این مقاله سعی شده است که با بررسی تاریخچه مختصری از بانکداری اینترنتی در ایران و جهان به بررسی اجمالی نقاط ضعف و قوت آن پرداخته و جایگاه بانک کشاورزی به عنوان یکی از قدیمی‌ترین و معتبرترین بانک‌های ایران را در این زمینه بررسی گردد.

تفاوت بانکداری الکترونیکی و بانکداری اینترنتی:

بسیاری از افراد بین این دو اصطلاح تفاوتی قائل نمی‌شوند، حال آنکه بانکداری الکترونیکی و بانکداری اینترنتی دو مقوله جدا از هم هستند که شباهت‌ها و تفاوت‌هایی باهم دارند.

بطور کلی، بانکداری الکترونیکی اشاره به هرگونه فعالیت بانکی دارد که توسط ابزارهای الکترونیکی انجام می‌شود. بانکداری الکترونیکی استفاده از ابزارهای الکترونیکی جهت انجام تراکنش‌های مالی می‌باشد

^۴ . Hackers

که این ابزارها شامل نرم‌افزار مورد استفاده بانک برای پردازش، ذخیره و بایگانی تراکنش‌ها و ابزارهای دراختیار مشتریان جهت انجام این امور شامل کارت‌های برداشت هوشمند و مغناطیسی، دستگاه‌های خودپرداز، دستگاه‌های خرید فروشگاه‌ی و ... می‌باشد. در بانکداری الکترونیکی مراجعات فیزیکی به شعبات بانک کم‌تر از حالت غیرالکترونیکی و دستی می‌باشد ولی کاملاً این مراجعات حذف نمی‌شوند و هنوز محدودیت زمانی و مکانی برای استفاده از خدمات بانک برای مشتریان وجود خواهد داشت.

بانکداری اینترنتی استفاده از اینترنت جهت انجام تراکنش‌های مالی بصورت برخط می‌باشد که در این نوع بانکداری مراجعات فیزیکی به شکل قابل ملاحظه‌ای کاهش و محدودیت‌های زمانی و مکانی برای استفاده از خدمات بانکی وجود نخواهد داشت ولی مسائل و مشکلاتی همچون امنیت داده‌های برخط و تراکنش‌های لزوماً فیزیکی (مانند دریافت نقدی پول (اسکناس)) مطرح می‌شوند. تاریخچه بانکداری اینترنتی در کشورهای توسعه یافته:

اینترنت در سال ۱۹۷۰ توسط متخصصین دانشگاهی با هدف به اشتراک گذاشتن اطلاعات و داده‌ها توسعه یافته و به سرعت محبوبیت قابل ملاحظه‌ای را کسب کرد.

در سال ۱۹۹۵، بانک‌ها که موج مکانیزه شدن را پشت سر گذاشته بودند، شروع به کاوش در اینترنت کردند تا بتوانند یک سیستم تحویل‌داری بر خط، جایگزین تحویل‌داری فیزیکی جهت ارائه خدماتشان به مشتریان پیدا کنند که از آن به بانکداری اینترنتی یاد می‌شود.

اینترنت برای اولین بار در سال ۱۹۹۵ توسط بانک SFNB به کار گرفته شد و تا اواسط سال ۱۹۹۵ فقط ۲۴ بانک بر روی شبکه اینترنت وجود داشت. شاید کم بودن تعداد بانک‌ها بر روی وب تا آن زمان به دلیل تردید مسئولین بانک‌ها در مورد امنیت اطلاعات بر خط و عدم اعتماد مشتریان به این سیستم جدید بود، لذا بعد از حل این مسائل و جلب اعتماد بانک‌ها و مشتریان آنها، فقط به فاصله یک سال ۸۰۰ بانک دیگر نیز بر روی اینترنت ظاهر شدند.

موج اینترنتی شدن بانک‌ها به سرعت ادامه داشت به گونه‌ای که در سال ۱۹۹۸ اینترنت بانک به عنوان بخشی مجزا در بانک رویال کانادا با دارایی حدود ۱۸۰ میلیارد دلار درآمد بود که در حدود ۵/۹

میلیون نفر را پوشش می‌داد. فقط بانک‌های شمال آمریکا تا سال ۲۰۰۰ حدود ۱۵۰۰ سایت ارائه خدمات به مشتریان بر روی وب راه‌اندازی کردند. تعداد مشتریان استفاده کننده از بانکداری اینترنتی در اروپا از ۵/۴ میلیون نفر در سال ۱۹۹۹ به ۲۱ میلیون نفر در سال ۲۰۰۴ افزایش یافت.

به موازات رشد تعداد بانک‌های اینترنتی که امکان تراکنش‌های مالی بر خط را بوجود می‌آوردند، مشتریان این گونه بانکداری نیز روز به روز افزایش یافت و حجم تراکنش‌های مالی بر خط به میلیاردها دلار در روز رسید.

در حال حاضر که در سال ۲۰۰۸ میلادی به سر می‌بریم بانکداری اینترنتی در کشورهای توسعه یافته به یک اصل در بانکداری تبدیل گشته است به گونه‌ای که متخصصان علوم بانکی معتقدند که بانک بدون تراکنش‌های مالی بر خط یک بانک واقعی محسوب نمی‌شود بلکه بیشتر شبیه به یک فروشگاه سنتی است که مشتریان آن مجبورند ساعت‌ها در صف برای دریافت و خرید اجناس، وقت صرف کنند.

تاریخچه‌ی بانکداری اینترنتی در ایران:

بسترهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری استفاده از اینترنت از سال ۱۹۹۴ کم کم در دانشگاه‌های کشور بوجود آمد و سپس در طی زمان کوتاهی در سراسر کشور و در تمام قشرها نفوذ کرد.

بانک‌های ایران در ابتدا از اینترنت به عنوان ابزاری جهت اطلاع‌رسانی استفاده کردند یعنی بیشتر شبیه یک تابلو اعلانات که آخرین اخبار و اطلاعات خود را در آن قرار دادند که بصورت استاتیک بودند.

با افتتاح بانک‌های خصوصی و توجه ویژه‌ی مدیران این بانک‌ها به استفاده از فناوری روز دنیا در بانکداری، کاربرد اینترنت در سیستم بانکداری ایران تخصصی تر شد.

بانک سامان، پارسیان، اقتصاد نوین از جمله پیشروترین بانک‌های ایران در بانکداری اینترنتی هستند.

بانک سامان به عنوان اولین بانک الکترونیکی ایران در سال ۱۳۸۱ اولین اینترنت بانک را در ایران با امکان انتقال وجه راه‌اندازی کرد و توانست گواهینامه‌ی SSL^۵ را که استاندارد جهانی در زمینه‌ی امنیت در ارتباطات اینترنت است را اخذ نماید. راه‌اندازی خدمات پرداخت الکترونیک^۶ برای اولین بار در کشور برای

^۵ . Secure Socket Lager

^۶ . E.Payment

مبالغ خرد و کلان از جمله خدمات بانکداری اینترنتی بانک سامان که هم‌اکنون سایت‌های تجاری زیادی برای انجام تراکنش‌های مالی برخط خود از آن استفاده می‌کنند.

در یکی دو سال اخیر بانک‌های دولتی و غیردولتی که در این زمینه ضعیف‌تر عمل کرده بودند به تکاپو افتاده‌اند و در حال آماده کردن بسترهای لازم برای پیاده‌سازی و اجرای کامل سامانه بانکداری اینترنتی خود هستند.

در بین بانک‌های دولتی، بانک ملی با راه‌اندازی «سیستم بانکداری اینترنتی بانک ملی ایران» که به «سیبا» شهرت دارد، پیشرو می‌باشد و مشتریان این بانک نیز استقبال قابل ملاحظه‌ای از این سیستم اینترنتی نموده‌اند بگونه‌ای که تا پایان اردیبهشت ماه سال جاری مشتریان بانک ملی، ۶۷۵۶۹ تراکنش مالی اینترنتی به مبلغ ۱۲۵۵۴۵۹۹۶ ریال انجام داده‌اند و در حال حاضر ۴۰۰۰۰ نفر عضو این سیستم می‌باشند.

تفاوت وب سایت اطلاع‌رسانی بانک‌ها و سایت‌های بانکداری اینترنتی:

ما باید لزوماً بین وب سایت اطلاع‌رسانی بانک‌ها و وب‌سایتی که خدمات بانکداری اینترنتی را ارائه می‌دهد تمایز قائل شویم. تفاوت بارز آنها در استاتیک و دینامیک بودن آنها می‌باشد. وب سایت اطلاع‌رسانی اطلاعات ثابتی را در خود جای داده است که در بهترین حالت روزی چند بار توسط مدیر سایت بروزرسانی می‌شود و ترافیک بالایی بر روی اینگونه وب‌سایت‌ها نمی‌باشد.

ولی یک وب‌سایت که درگاه^۷ ارائه خدمات اینترنتی یک بانک می‌باشد و قرار است تراکنش‌های برخط ارائه دهد ممکن است در هر روز چند هزار تراکنش را سرویس دهد و ترافیک بالایی را تحمل خواهد کرد لذا باید علاوه بر توجه به طراحی ظاهری سایت، رعایت اصول امنیتی و پشتیبانی مناسب از مشتریان و تحمل ترافیک وارده را دارا باشد به همین دلیل است که سرویس بانکداری اینترنتی بانک‌ها معمولاً در یک آدرس اینترنتی مجزا از آدرس اینترنتی وب‌سایت اطلاع‌رسانی آن بانک قابل دستیابی است.

^۷ . Portal

خدمات قابل ارائه در بانکداری اینترنتی:

با بررسی اجمالی سایت‌های بانکداری اینترنتی بانک‌های ایرانی و خارجی می‌توان عمده خدماتی که در این سایت‌ها به مشتریان ارائه شود را به شرح ذیل عنوان نمود:

اعلام موجودی، صورت‌حساب، انتقال موجودی بین حساب‌های مشتری، انتقال موجودی از حساب خود به حساب سایرین، پرداخت موجودی از حساب خود به حساب سایرین، پرداخت قبوض، فکس صورتحساب، تقاضای دسته چک، پیغام روی حساب، تغییر کلمه عبور، اطلاع‌رسانی خوش‌حسابی، مشاوره برای دریافت وام، اعلام مفقودی کارت، درخواست صدور کارت، ثبت مبلغ چک‌های صادره قبل از وصول، ارسال گزارش از طریق پست الکترونیک^۸ و پیام کوتاه^۹، خدمات پرداخت الکترونیک، پرداخت مالیات، پرداخت اقساط، پرداخت حقوق کارکنان، گزارش چک‌های صادر شده، وصول شده و برگشت خورده، مسدود نمودن برگه‌های دسته چک، مسدود نمودن کارت‌های مفقودی یا سرقتی و ...

نقاط مثبت بانکداری اینترنتی:

اینترنت بانک یا بانکداری اینترنتی در واقع شعبه مجازی و ۲۴ ساعته بانک محسوب می‌شود که به مشتری امکان می‌دهد فارغ از قید زمان و مکان اقدام به تراکنش‌های مالی برخط نماید.

اطلاعات بروز و برخط، راحتی کار و تراکنش‌های بدون کارمزد از دیگر مزیت‌های بانکداری اینترنتی برای مشتریان می‌باشد.

علاوه بر مزایایی که شامل حال مشتریان می‌شود بانک‌ها نیز از بانکداری اینترنتی منافع زیادی می‌برند. باقی ماندن در در چرخه رقابت بین بانک‌ها، کم شدن مراجعات فیزیکی مشتریان به شعبات در نتیجه آن کاهش هزینه‌ها و ریسک‌های کلی بانک، افزایش حجم معاملات و تراکنش‌های مالی و عدم جابجا شدن فیزیکی اسکناس از دیگر منافع است که بانک‌ها از بانکداری اینترنت بدست می‌آورند.

^۸ . Email

^۹ . SMS

از دیگر مزیت‌ها و نقاط مثبت بانکداری اینترنتی امکان گزارش‌گیری برخط از تراکنش‌های مالی صورت گرفته در هر محدوده‌ی زمانی است که این امکان به مدیران بانک‌ها این توانایی را می‌دهد که در هر لحظه و در هر مکانی که اراده کنند گزارش‌های برخط و به روز از وضعیت بانک داشته باشند.

نقاط ضعف بانکداری اینترنتی:

بانکداری اینترنتی هرچند که رشد و توسعه زیادی پیدا کرده است ولی هنوز نقاط ضعف فراوانی دارد که تعدادی از آنها عبارتند از:

- ۱- نداشتن راهکاری برای واریز پول نقد به حساب.
- ۲- عدم وجود بعضی خدمات ویژه بر روی اینترنت همچون چک مسافرتی و ... که ارائه اینگونه خدمات بصورت برخط غیرممکن است.
- ۳- هنوز اینترنت نتوانسته است خود را در جای یک کارمند بانک در نقش مشاور مالی مشتریان قرار دهد و مشتریان برای انجام این امور حضور فیزیکی را ترجیح می‌دهند.
- ۴- ضرورت آشنایی با فناوری اطلاعات و کار با رایانه و اینترنت از سوی مشتریان.
- ۵- امنیت داده‌ها بر روی اینترنت نیز از مباحثی است که اگر به آن توجه کافی نشود، می‌تواند بعنوان یکی از نقاط ضعف بانکداری اینترنتی محسوب می‌شود.
- ۶- برعکس عملیات فیزیکی بانک که امضای مشترک ملاک اعتبارسنجی وی در انجام عملیات مالی است، در بانکداری اینترنتی کلمه رمز و کلمه عبور این وظیفه را بر عهده دارند. یعنی دو کلمه جایگزین امضاء یا اثر انگشت مشتری شده‌اند که این می‌تواند به خودی خود خطرناک باشد. البته با جایگزینی امضای دیجیتال این مشکل مرتفع می‌شود ولی هنوز به دلیل مشکلات فنی و ارتباطی و کمبود تجهیزات لازم، حداقل در کشور ما، این امکان فراهم نشده است.

جایگاه بانک کشاورزی در بانکداری اینترنتی و تراکنش‌های مالی بر خط:

بانک کشاورزی از بانک‌های پیشرو و دولتی در بانکداری الکترونیک به شمار می‌آید و در سال‌های اخیر فعالیت‌های بسیار خوبی را از سوی این بانک در جهت توسعه خدمات بانکداری الکترونیک شاهد بوده-

ایم که از جمله آنها می‌توان به گسترش دستگاه‌های خودپرداز، دستگاه‌های فروش فروشگاه‌ها، گسترش سیستم مهر، راه‌اندازی سیستم مهرگستر بعنوان اولین سیستم متمرکز بانکداری^{۱۰} در کشور، صدور کارت‌های هوشمند و مغناطیسی برداشت از حساب بسیار در سطح کشور اشاره کرد.

یکی دیگر از ویژگی‌های بارز این بانک در حوزه فناوری اطلاعات^{۱۱} داشتن یک سایت اینترنتی جامع برای اطلاع‌رسانی به مخاطبان و مشتریان بانک است که تحت آدرس اینترنتی www.Agri-Bank.com قابل دسترسی است و در سال ۱۳۷۷ به عنوان نخستین سایت دوزبانه در نظام بانکی کشور طراحی، پیاده‌سازی و راه‌اندازی شده است و هم‌اکنون در وب با رتبه جستجوی^{۱۲} بسیار خوب قابل دسترسی است. شاید مهمترین ویژگی این نشانی پایداری و عدم تغییر آن در طول زمان، کوتاه بودن طول و انگلیسی بودن آن باشد.

اما آیا موارد فوق برای قرارگرفتن در باشگاه بانک‌های اینترنتی کافی است؟

بانک کشاورزی هم‌اکنون یک بانک الکترونیکی است ولی نمی‌توان آن را جزء بانک‌های اینترنتی که تراکنش‌های مالی اینترنتی را در اختیار مشتریان قرار می‌دهند، به حساب آورد. همانطور که در مباحث قبلی بیان شد؛ بانکداری اینترنتی مشتری را از حضور فیزیکی در بانک بی‌نیاز می‌کند وی می‌تواند در هر ساعت شبانه‌روز حداقل تعدادی از تراکنش‌های مالی انتقالی خود را از منزل انجام دهد این امکان هم‌اکنون در بانک کشاورزی وجود ندارد.

هرچند سیستم جدید مهرگستر قابلیت‌های بسیاری دارد ولی با توجه به نوپا بودن آن و اینکه هنوز در سراسر کشور اجرایی نشده است نمی‌تواند به عنوان ابزاری برای بانکداری اینترنتی محسوب شود.

در تمام دنیا بانک‌های اینترنتی ساییت را با آدرس اینترنتی مجزا و مستقل از سایت اطلاع‌رسانی خود در اختیار مشتریان خود قرار می‌دهند و مشتریان با ارائه کلمه عبور و رمز عبور که از طریق پست الکترونیکی خود و یا با حضور فیزیکی در بانک دریافت می‌کنند از خدمات بانکداری اینترنتی آن بانک استفاده می‌کنند. ولی در بانک کشاورزی هنوز این امکان فراهم نشده است و متأسفانه شاهد آن هستیم که

^{۱۰} . Core Banking

^{۱۱} . Information Technology

^{۱۲} . Page Rank

همان سایت اطلاع‌رسانی بانک نیز به جز بخش اخبار و صفحات نخستین، در سایر بخش‌ها مدت‌هاست که بروز رسانی نشده است.

یکی از پارامترهای مهم در بانکداری اینترنتی کاربران یا در حقیقت همان مشتریان هستند که باید از توانایی استفاده از فناوری اطلاعات برخوردار باشند. بعضی از افراد علت اصلی عقب‌افتادگی بانک کشاورزی را در زمینه بانکداری اینترنتی پائین بودن توانایی‌های استفاده از فناوری اطلاعات از سوی مشتریان بانک مطرح کرده‌اند که البته یک نظر کارشناسانه نمی‌تواند باشد زیرا بانک کشاورزی حتی برای آن درصد از مشتریان مطلع و آگاه از فناوری خود نیز در زمینه‌ی اینترنتی شدن قدمی برداشته است و این برای هر بانکی در وضعیت فعلی رقابت بانک‌ها و مؤسسات مالی خطرناک است. یک بانک باید بتواند به نیازهای متنوع مشتریان خود پاسخ دهد و گرنه به مرور مشتریان خود را از دست خواهد داد.

نتیجه‌گیری:

همانطور که دیدیم در عرصه رقابت، بانک‌ها قدم به حیطه فناوری اطلاعات گذاشته‌اند و هرکدام در این زمینه امکاناتی را فراهم آورده‌اند که بانکداری اینترنتی جزو جدیدترین و درعین حال جالب‌ترین این امکانات می‌باشد. بانک‌ها بعد از اینکه خود و سازمان درونی خود و فرایندهای داخل سازمان خود را الکترونیکی کرده‌اند هم‌اکنون به فکر الکترونیکی و اینترنتی کردن مشتریان افتاده‌اند.

هرچند که هنوز در ایران بسترهای کافی برای این مسئله بطور کامل فراهم نمی‌باشد ولی درحال حاضر چندین بانک مخصوصاً بانک‌های خصوصی توانسته‌اند مشتریان زیادی را در بانکداری اینترنتی جذب نمایند.

بانک کشاورزی نیز بعنوان یکی از بزرگ‌ترین بانک‌ها در شبکه بانکی کشور باید هرچه زودتر در حیطه‌ی بانکداری اینترنتی و تراکنش‌های اینترنتی بر خط با قدرت وارد شود تا هم عقب‌افتادگی فعلی را جبران نماید و هم بتواند در این زمینه به یک الگو تبدیل شود که البته با توجه به پتانسیل نیروی انسانی متخصصی که در بدنه بانک هم اکنون درحال خدمت هستند و دراختیار داشتن تجهیزات فنی موردنیاز و از

همه مهم‌تر حمایت مدیران عالی بانک به نظر می‌رسد پیاده شدن بانکداری اینترنتی در بانک کشاورزی در آینده‌ای نزدیک، دور از انتظار نخواهد بود.

فصل ۷

تکنولوژی VOIP و IP Telephony

و چگونگی بهره‌گیری از آنها در بانک

چکیده

در گذشته‌ای نه چندان دور مفهومی به نام اینترنت وجود نداشت و ارتباطات محاوره‌ای تنها از طریق شبکه عمومی تلفن (PSTN) انجام می‌شد. با مطرح شدن اینترنت داده‌ها ابتدا به صورت متن و تصویر و سپس به صورت صوت و ویدئو بر روی این شبکه ارسال شدند. با استفاده از تکنولوژی VOIP در آینده نزدیک شبکه عمومی تلفن دچار تحول اساسی خواهد شد.

کلمات کلیدی:

VOIP.ATA.IR Telephony. IP Phone. Call Manager, Soft Phone

VOIP چیست؟

VOIP سرواژه Voice over Internet Protocol می‌باشد که بیانگر انتقال صوت از طریق بستر IP و مشخصاً اینترنت است. IP Telephony مجموعه کاملی از سرویس‌های در دسترس VOIP شامل ارتباطات تلفنی داخلی و خارجی، سرویس‌های مرتبط مانند: دریافت صورتحساب و برنامه تماس‌ها، ویدئو کنفرانس، مدیریت بسیار پیشرفته و همچنین امکانات پایه‌ای مانند: کنفرانس، انتقال دادن مکالمه، forward و ... با امکانات بسیار پیشرفته‌تر از سیستم‌های سانترال قدیمی (PBX) می‌باشد.

اگرچه اصطلاح IP Telephony و VOIP، مترادف هم هستند. ولی اصطلاح VOIP معمولاً به عنوان سرویس انتقال مکالمات صوتی روی بستر اینترنت برای کاهش هزینه‌های مکالمات راه دور یا بین-المللی شناخته می‌شود. در صورتی که IP Telephony جایگزینی برای شبکه مخابراتی داخلی شرکت‌ها (سانترال یا PBX) می‌باشد.

VOIP چگونه کار می‌کند؟

صوت درحقیقت سیگنالی آنالوگ است. برای ارسال صوت در مبدأ از طریق یک مبدل آنالوگ به دیجیتال (ADC) آن را به یک سیگنال دیجیتال و درنهایت به صورت بسته‌های دیتا (Packets) تبدیل می‌نمایند. Packetها سپس از طریق شبکه IP انتقال یافته و پس از دریافت در مبدأ، توسط یک مبدل دیجیتال به آنالوگ به سیگنال آنالوگ یا همان صوت اولیه تبدیل می‌شوند. سیگنال دیجیتال بسیار ساده‌تر

از سیگنال آنالوگ قابل کنترل است. فشرده‌سازی، مسیریابی، تبدیل آن به فرمتی مناسب و مقاومت در برابر نویز از دیگر مزایای سیگنال دیجیتال است. البته لازم به ذکر است که برای داشتن یک ارتباط از نوع VOIP یک بستر شبکه‌ای مطمئن بر مبنای پروتکل IP نیاز می‌باشد. بنابراین دو نقطه متصل به شبکه اینترنت می‌توانند یک ارتباط VIOP برقرار نمایند. به شرط آنکه پهنای باند مناسبی داشته باشد. ارائه دهنده خدمات VOIP یک شماره اختصاصی به متقاضی می‌دهد که این شماره همیشه همراه وی بوده و برخلاف تلفن‌های ثابت به محل زندگی یا کار او وابسته نمی‌باشد. بنابراین شخصی که مدام در سفر است می‌تواند از هر نقطه دنیا تنها با اتصال به اینترنت و یک گوشی مخصوص یا از Laptop خود با محل موردنظر تماس حاصل نماید بدون آنکه با مشکلاتی از قبیل عدم آنتن‌دهی موبایل، رومینگ یا هزینه مکالمات راه دور مواجه شود.

مزایای VOIP :

- کاهش هزینه‌های تماس راه دور
- استفاده از امکانات اینترنتی و تجارت الکترونیک
- یکپارچگی شبکه‌های دیتا و تلفن
- اشتراک منابع و کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری

مشکلات VOIP:

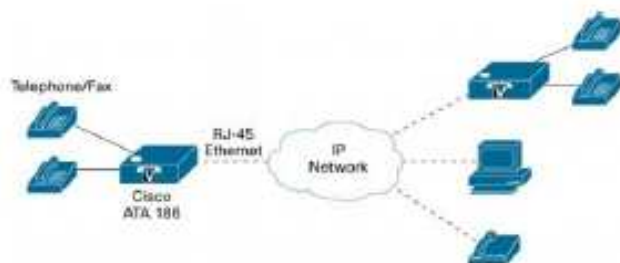
- چون کیفیت صوت باید قابل مقایسه با شبکه عمومی تلفن باشد در صورت کاهش پهنای باند کیفیت صدا کاهش می‌یابد.
- Packet loss که به معنای از بین رفتن بسته‌های دیتا می‌باشد. اگر میزان Packet loss بیش از ۱۰٪ باشد کیفیت صدا مناسب نخواهد بود. برای رفع این معضل می‌بایست در شبکه QOS(Quality of Service) راه‌اندازی گردد که این امر باعث کاهش Packet loss می‌گردد.

- Delay یا تأخیر. این مشکل زمانی رخ می‌دهد که تأخیر مبدأ تا مقصد از ۵۰ میلی‌ثانیه بیشتر شود.

- Jitter، تفاوت در زمان‌های رسیدن بسته‌های صوت را Jitter می‌گویند. جهت رفع آن از بافر استفاده می‌شود تا با ذخیره‌سازی و ارسال مجدد بسته‌ها، توالی بسته‌ها رعایت شود.

روش‌های بهره‌گیری از VOIP:

ساده‌ترین روش برقراری ارتباط VOIP استفاده از Analog Telephone Adaptor می‌باشد. ATA که از یک سو به گوشی تلفن و از سوی دیگر به شبکه (بستر اینترنت مثلاً ADSL) متصل می‌گردد درحقیقت نوعی مبدل آنالوگ به دیجیتال و برعکس می‌باشد که سیگنال‌های صوتی آنالوگ را از گوشی دریافت و پس از تبدیل آنها به سیگنال‌های دیجیتال از شبکه IP و یا بستر اینترنت به سمت مقصد ارسال می‌کند.

Phone to Phone

در این روش که به آن IP Telephony نیز گفته می‌شود از IP Phone استفاده می‌شود. لحاظ ظاهری کاملاً شبیه گوشی‌های استاندارد معمولی است. با این تفاوت که بجای کانکتور RJ ۱۱ دارای کانکتور RJ ۴۵ (Ethernet) می‌باشد. IP Phone

که نرم‌افزار و سخت‌افزار لازم برای برقراری ارتباطات VOIP را به صورت built-in دارا می‌باشد، مستقیماً به نود شبکه وصل می‌شود و یک ورودی سریع و مقرون به صرفه به دنیای VOIP را فراهم می‌نماید.

: PC to PC

این روش آسانترین و کم‌هزینه‌ترین روش استفاده از تکنولوژی VOIP است. استفاده از امکانات رایانه شخصی به همراه سرویس‌های اینترنتی وب، پست الکترونیکی و مسنجر از دیگر مزایای این روش است. تجهیزات مورد نیاز این روش یک کامپیوتر شخصی مجهز به میکروفون، بلندگو، کارت صدا و یک ارتباط اینترنت با سرعت مناسب می‌باشد و تماس‌ها چه دور و چه نزدیک هیچ هزینه اضافی دیگری را به مشتری تحمیل نمی‌نماید. تنها مبلغی که باید ماهیانه پرداخت کند فقط هزینه ISP است.

البته روش‌هایی مانند PC to Phone & Phone to PC نیز مطرح می‌باشد که تقریباً مشابه روش PC to PC بوده با این تفاوت که چون یکسر ارتباط، شبکه PSTN می‌باشد هزینه ارتباط با یک سرویس دهنده نیز اضافه می‌شود.

بسته‌های VOIP و چگونگی انتقال آنها:

معمولاً هر ۱۰ تا ۲۰ میلی‌ثانیه صوت در یک بسته با طول کمتر از ۱۰۰ بایت قرار می‌گیرد. در هر بسته ۲۰ تا ۴۰ بایت ابتدایی حاوی IP مقصد، ۷ بایت حاوی صوت، ۱۲ بایت از نوع پروتکل RTTP و ۳۳ بایت انتهایی شامل اطلاعاتی درخصوص کدگذاری و کدگشایی (Codec) می‌باشد. Codec که به معنای Coder-Decoder می‌باشد اساس VOIP بوده و تبدیل سیگنال آنالوگ به دیجیتال را به صورت نمونه-برداری از صوت انجام می‌دهد. بعنوان مثال استاندارد G.۷۱۱, ۶۴۰۰۰ بار در ثانیه از صدا نمونه‌برداری کرده سپس هر نمونه کوچک را فشرده سازی و آماده ارسال می‌نماید. پس از ارسال نیز نمونه‌ها را به صوت تبدیل می‌نماید. نکته قابل توجه اینکه در این پروسه تکه‌های گم شده صدا آنقدر کوچکند که گوش انسان تفاوتی احساس نمی‌کند. نرخ نمونه‌برداری استاندارد G.۷۲۹ نیز ۸۰۰۰ بار در ثانیه می‌باشد. انتخاب نوع Codec بستگی به عواملی دارد که مهمترین آنها پهنای باند می‌باشد. استاندارد G.۷۱۱, ۶۴kbps و استاندارد

G.۷۲۹, ۸kbps پهنای باند نیاز دارد. ناگفته نماند که کاهش پهنای باند موردنیاز در استاندارد G.۷۲۹ عملاً به معنای کاهش کیفیت صوت می‌باشد.

مقایسه دو شبکه مخابراتی سنتی (PSTN) و IP Based:

- برقرارکننده ارتباط در شبکه‌های تلفنی VOIP پروتکل‌ها و بسته‌های داده هستند (Packet Switching) درحالی که در شبکه‌های PSTN یک مدار اختصاصی بین مبدأ و مقصد ایجاد می‌شود که طول زمان مکالمه این مدار اشغال خواهد بود (Circuit Switching).
- شبکه‌های VOIP از پیچیدگی‌های داخلی بسیار کمتری نسبت به یک شبکه‌ی مخابراتی سنتی برخوردار هستند. همین امر سبب می‌شود که نگهداری این گونه شبکه‌ها بسیار آسان‌تر و کم‌هزینه‌تر باشد.
- در شبکه‌های مخابراتی، سرویس‌های مخابراتی درون تجهیزات نصب شده در مرکز مخابراتی مستقر می‌شوند، یعنی برای داشتن یک سرویس خاص باید مرکز مخابراتی، پشتیبانی کننده آن سرویس باشد. اما در شبکه‌های مخابراتی سنتی بر IP، سیستم‌های نهایی (مثلاً گوشی IP Phone) در صورتی که یک سرویس را پشتیبانی کنند، می‌توانند با یکدیگر (بدون نیاز به تغییر در شبکه مخابراتی) از طریق آن سرویس ارتباط برقرار کنند.
- معمولاً شرکت‌های مخابراتی سنتی هزینه سرویس‌های اضافی همانند ذیل را در صورتحساب مشترکین می‌گنجانند:

Caller ID

Call Waiting

Call Waiting

Call Transfer

Three- Way Dialing

Call Pickup

درصوتی که در یک سیستم IP Telephony این سرویس‌ها استاندارد به حساب می‌آیند. ضمن

اینکه امکان ارائه سرویس‌های دیگری نیز به سادگی برای سرویس‌دهنده میسر است. سرویس‌هایی مانند:

Voice Mail ارسال مستقیم تماس به

ارسال پیغام اشغال به تماس گیرنده

کنفرانس‌های سه نفره یا بیشتر

ضبط مکالمات

- سیستم‌های IP Telephony بعنوان زیرمجموعه‌ای از علم کامپیوتر و فناوری دیجیتال مشمول قانون مور می‌شوند. به بیان دیگر باید حدود هر ۱۸ ماه منتظر پیشرفتی در ابعاد دوبرابر سابق در اینگونه سیستم‌ها بود، درحالی که شبکه‌های مخابراتی قدیمی مدت زیادی است که همان شکل سابق را حفظ کرده‌اند و به ندرت دستخوش تغییرات می‌شوند.
- سرعت برقراری ارتباط VOIP به مراتب سریع‌تر از برقراری ارتباط در شبکه‌های PSTN است.

دورنمای VOIP:

در حال حاضر شرکت‌های مخابراتی پیشرو در دنیا پس از مطالعات وسیع و شناخت کامل امکانات این تکنولوژی، درحال تأسیس مراکز VOIP در سراسر دنیا هستند و فروش سیستم‌های مبتنی بر VOIP روز به روز درحال گسترش است. نتایج یک تحقیق نشان می‌دهد که در سال ۲۰۰۴، VOIP تنها ۴٪ از تماس‌های تلفنی را شامل می‌شده که در سال ۲۰۰۸ این میزان به ۴۴٪ رسیده است. در سال ۲۰۰۲، ۷۵٪ از سازمان‌های بزرگ آمریکا برنامه‌ریزی برای تغییر سیستم تلفنی خود از حالت سنتی به IP را آغاز نمودند. به علاوه ۹۰٪ از شرکت‌هایی که دارای دفاتری در نقاط مختلف جغرافیایی بودند. راه‌اندازی VOIP را در برنامه ۵ سال آتی خود قراردارند. گسترش VOIP در دنیا به گونه‌ای است که پیش‌بینی می‌شود تا دو دهه آینده آخرین شماره تلفن سنتی بازنشسته شود. توسعه‌ی شبکه‌های VOIP از دو دیدگاه اهمیت دارد:

۱- از نظر کاربران: سرویس VOIP امکاناتی را جهت ارائه خدمات صوتی با قیمتی ارزان فراهم می‌کند. همچنین امکان انتقال انواع داده‌ها را نیز مهیا می‌کند که امکان ارائه آن از طریق شبکه‌های PSTN وجود ندارد.

۲- از نظر صنعت: مزیت اصلی تکنولوژی VOIP همگرا کردن سرویس‌های مختلف صوت، دیتا و تصویر و ارائه همزمان خدمات مختلف و همچنین، تعریف سرویس‌های جدید برای کاربران است. به این ترتیب، شرکت‌های پیشرو در این زمینه، می‌توانند با سرمایه‌گذاری اندک مجموعه وسیعی از سرویس‌ها را در اختیار مشترکین خود قرار دهند. تاکنون چندین اپراتور بین‌المللی مخابرات اعلام کرده‌اند که همه ترافیک‌های بین‌المللی خود را به ساختار مبتنی بر IP منتقل خواهند کرد و به منظور انجام این تغییر، سرمایه‌گذاری لازم را نیز انجام داده‌اند. یکی از دلایل اصلی این تغییر و تحول، هزینه پائین انتقال ترافیک از طریق شبکه‌های مبتنی بر IP است. برخی برآوردها نشان می‌دهد که با استفاده از این تکنولوژی، انتقال ترافیک با هزینه‌ای برابر با یک هشتم هزینه انتقال از طریق شبکه PSTN امکانپذیر است.

IP Telephony

(این بخش از مقاله عمدتاً براساس راه‌حل IP Telephony شرکت سیسکو تهیه شده است)

سیستم IP Telephony از دو نوع پروتکل یکی برای سیگنالینگ و دیگری برای انتقال صوت استفاده می‌کند. سیگنالینگ برای برقراری و یا اتمام ارتباط و قابلیت‌هایی نظیر انتظار مکالمه، کنفرانس، انتقال مکالمه و غیره استفاده می‌شود. پروتکل‌های مختلفی از قبیل: SIP, MGCP, H.۳۲۳, Skinny... برای سیگنالینگ استفاده می‌شوند.

IP Telephony اجزاء عمده تشکیل دهنده

IP Phones: این گوشی‌ها که قبلاً آنها را معرفی کردیم مانند یک نود در شبکه می‌باشند و مستقیماً به سوئیچ‌های شبکه متصل می‌شوند. بعضی از مدل‌های IP Phone دارای پورت اترنت اضافی هستند تا بتوان

اتصال گوشی و کامپیوتر به سوئیچ از یک نود شبکه استفاده کرد. در نتیجه نیازی به کابل کشی جداگانه و یا اختصاص پورت جداگانه سوئیچ برای IP Phone نیست.

نرم افزار پردازش تماسها (جایگزین سانترال):

این نرم افزار بر روی یک سرور نصب می شود (مانند نرم افزار Callmanager Cisco). این نرم افزارها قادر به کنترل و سرویس دهی هزاران گوشی IP Phone هستند. همچنین برای شبکه های کوچک تر امکان استفاده از نرم افزار Call Manager Express وجود دارد. این نرم افزار (IOS) روی روترهای سیسکو نصب می شود.

:Voice Gateway

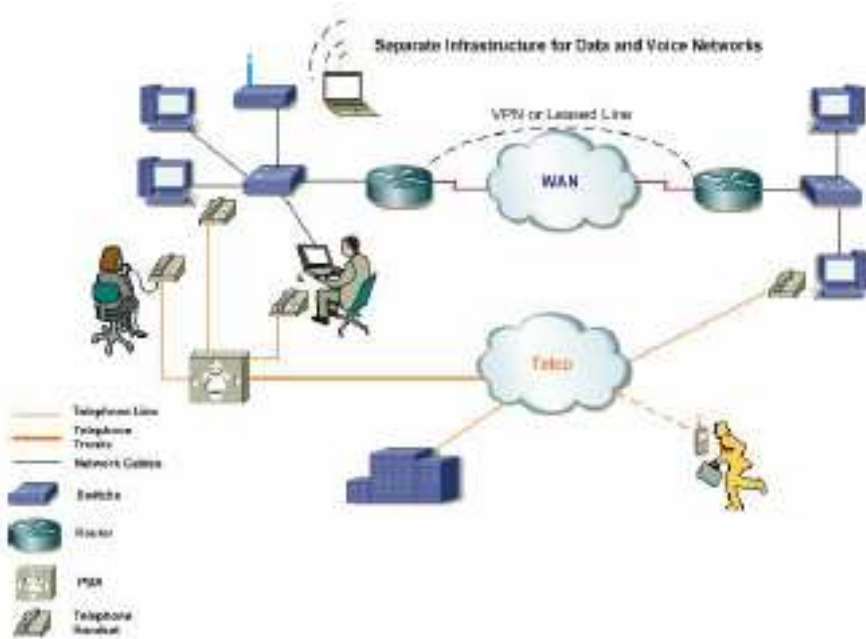
که برای ارتباط بین شبکه IP Telephony و شبکه PSTN به کار می رود، روتر سیسکو با نرم افزار و ماژول مناسب Voice باشد. با استفاده از این تجهیزات می توان بین شبکه IP Telephony و سیستم تلفن سانترال و یا شبکه عمومی مخابرات (PSTN) ارتباط برقرار نمود.

چگونگی بهره‌گیری از **IP Telephony** در سازمان‌ها:

برای درک بهتر مزیت استفاده از **IP Telephony** در سازمان به مثال‌های زیر توجه نمایید.

الف) سازمان بدون **IP Telephony**

شکل فوق سازمانی را نشان می‌دهد که از دو بستر مجزا برای ارتباطات تلفنی و ارتباطات داده‌ای شبکه استفاده می‌کند. در چنین سازمانی سیستم تلفنی کاملاً مستقل از شبکه (هم از نظر تجهیزات و کابل-کشی و هم از نظر مدیریت و نگهداری) می‌باشد. در این حالت مکالمات داخلی توسط سیستم سانترال (PBX) و کابل‌کشی‌های خاص آن انجام می‌شود. همچنین مکالمات بین شعب و یا مکالمات بین‌المللی از طریق همین تجهیزات و توسط شرکت مخابرات برقرار می‌شود. در نتیجه هزینه مکالمات بین شعب مستقر در شهرستان‌های مختلف قابل توجه می‌باشد.

ب) سازمان مجهز به **IP Telephony** (دارای یک ساختمان):

امروزه وجود شبکه LAN در هر سازمان امری عادی محسوب می‌شود. بنابراین با استفاده از شبکه

LAN موجود و سایر تجهیزات لازم که قبلاً عنوان شد می‌توان سیستم تلفن داخلی سازمان را بر مبنای IP Telephony ایجاد نمود. در این حالت به هر گوشی یک شماره اختصاص می‌یابد که در صورت جابجایی گوشی در سازمان شماره آن همواره ثابت می‌باشد. هر گوشی علاوه بر تماس با گوشی‌های دیگر می‌تواند با شماره‌های خارج از سازمان تماس بگیرد. تا اینجا تمامی امکانات سیستم تلفن داخلی مشابه سوئیچ PBX می‌باشد. اما اگر سازمان دفتری در نقطه‌ی دیگری از دنیا داشته باشد می‌تواند براحتی و همانند یک تلفن داخلی از طریق بستر اینترنت با آن دفتر تماس برقرار نماید. مدیران سازمان می‌توانند همواره شماره تماس خود را همراه داشته باشند. یک مدیر در مأموریت‌های خارجی می‌تواند از طریق نرم‌افزار بر روی Laptop خود با سایر داخلی‌های سازمان بصورت رایگان در تماس باشد.

ج) سازمان مجهز به *IP Telephony* (دارای چندین ساختمان)

طرح ب را در حالی که سازمان دارای چندین ساختمان باشد توسعه می‌دهیم. در صورت وجود شبکه گسترده (WAN) در سازمان با نصب تجهیزات خاص سوئیچینگ، سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای مورد نیاز، سیستم تلفن داخلی و خارجی سازمان بر بستر شبکه گسترده ارتباطی موجود ایجاد می‌گردد. در این حالت سازمان بطور کامل از شبکه‌های تلفنی متداول (شامل کابل‌کشی، سیستم مرکزی سوئیچینگ تلفن و ...) بی‌نیاز بوده و از یک شبکه واحد رایانه‌ای جهت سرویس‌های دیتا و مخابراتی استفاده می‌نمایند. ضمن اینکه مدیریت خطوط و کاربران، بسیار قوی‌تر و سریع‌تر از حالت رایج بوده و سرویس‌های مختلفی در سازمان قابل ارائه می‌باشد. در هر ساختمان کلیه خطوط تلفن شهری به یک نقطه (Gateway) وارد شده و سپس از طریق شبکه داخلی سازمان (LAN) بین کاربران توزیع می‌گردد. تماس‌های تلفنی با شماره‌های داخلی مثلاً ۴ رقمی بین تمام دفاتر برقرار می‌شود. درحالی‌که مکان جغرافیایی مبدا و مقصد و بعد مسافت هیچگونه تأثیری در کیفیت و هزینه برقراری ارتباط دارد. گویی همه نقاط در یک فضای واحد اداری (یک ساختمان) قرار دارند. از طرفی اگر هنوز در ساختمانی از سوئیچ PBX استفاده می‌شود امکان اتصال سیستم داخلی‌های سازمان (PBX) به سیستم IP Telephony وجود دارد.

تجهیزات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مورد نیاز:

• نرم‌افزار Cisco Call Manager

• یک دستگاه سرور

• یک دستگاه Voice Gateway

• گوشی‌های IP Phone

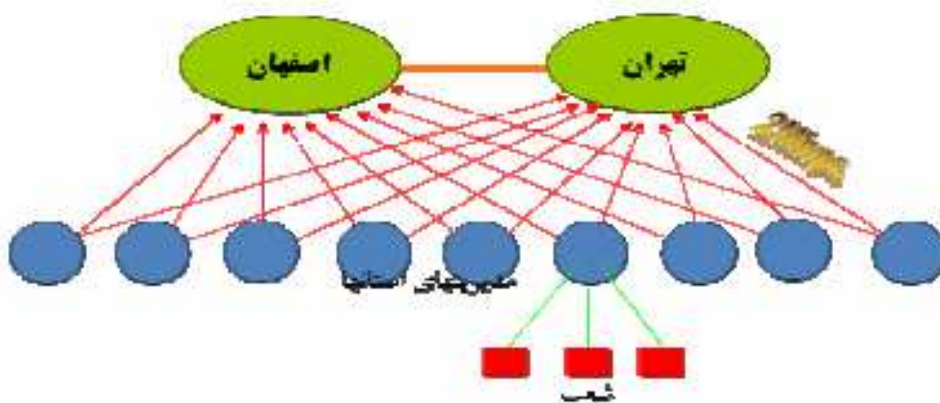
قابلیت‌ها و مزایای طرح:

- کاهش هزینه‌های مکالمات تلفنی بین شعب.
- کاهش هزینه‌های نگهداری و مدیریت سیستم تلفن داخلی.
- عدم نیاز به تیم جداگانه برای سرویس‌های مخابراتی در سازمان (سرویس‌ها توسط تیم شبکه انجام خواهد شد).
- عدم نیاز به کابل کشی جداگانه برای تلفن در سازمان و استفاده از بستر شبکه موجود.
- امکان داشتن سیستم پیامگیر صوتی و لینک کردن این سیستم با سیستم ایمیل در شبکه Voice Mail یا دریافت پیام‌های صوتی به صورت Email).
- داشتن قابلیت‌هایی مانند انتقال مکالمات براساس تماس‌های داخلی یا خارجی، زمان تماس، تماس گیرنده ...
- پشتیبانی از انتقال فکس روی بستر شبکه IP.
- نداشتن محدودیت مکانی برای شماره تلفن (داشتن شماره تلفن ثابت بدون محدودیت مکانی و امکان تماس با کاربران شرکت از طریق اینترنت).
- بجای استفاده از گوشی (IP Phone)، امکان بکارگیری نرم‌افزار Soft-Phone نیز وجود دارد. این نرم‌افزار گوشی تلفن را بطور کامل و با تمام ویژگی‌ها بصورت نرم‌افزاری شبیه‌سازی نموده و در اختیار کاربران قرار می‌دهد. به این ترتیب اکثر کاربران در مجموعه داخلی شرکت نیازی به استفاده از IP Phone نخواهند داشت که بالطبع باعث کاهش هزینه خرید گوشی می‌گردد.

- برخی از انواع IP Phone امکان برقراری تماس ویدئویی را نیز دارند (Video Call)، لذا امکان کنفرانس ویدئویی علاوه بر کنفرانس صوتی نیز وجود دارد.
- محدود کردن شماره‌های قابل تماس براساس گروه‌های کاری.
- امکان تعریف سطوح مختلف دسترسی بر روی شماره تلفن‌ها و رمزگذاری مکالمات برای امنیت بیشتر.
- در صورت وجود عرض باند اینترنت مناسب در سازمان می‌توان با عقد قرارداد با یک شرکت سرویس دهنده معتبر به راحتی تماس‌های بین‌المللی سازمان را از طریق اینترنت و بر روی گوشی‌های مجاز انجام داد.
- سهولت و سرعت در مدیریت خطوط داخلی و شهری. برای مثال کلیه اقدامات لازم برای جابجایی خطوط داخلی و اختصاص خطوط شهری به افراد خاص بصورت نرم‌افزاری انجام شده و هیچگونه فعالیت فیزیکی مانند کابل‌کشی و تغییر سوئیچینگ که در روش‌های متداول امری ضروری است، موردنیاز نمی‌باشد.
- سهولت در افزایش ظرفیت خطوط در صورت نیاز.
- امکان تهیه انواع گزارش‌ها از فعالیت خطوط.
- امکان ضبط مکالمات (مخصوص مراکز Help Desk)
- برای ارتباطات بیسیم در شبکه می‌توان از گوشی‌های بیسیم سیسکو و یا گوشی‌های موبایل با قابلیت پشتیبانی Cisco Call Manager استفاده نمود. درمورد گوشی‌های موبایل، شرکت Nokia و Cisco با همکاری یکدیگر این قابلیت را فراهم کرده‌اند. در حال حاضر گوشی‌های سری Nokia E۶۰, E۶۱, E۷۰ این قابلیت را دارند که با نرم‌افزار مربوطه با Cisco Call Manager بعنوان یک گوشی IP Phone کار کند.

ساختار فعلی شبکه گسترده بانک کشاورزی و چگونگی بکارگیری *IP Telephony* در آن:

شبکه گسترده بانک کشاورزی به صورت سلسله مراتبی طراحی شده است. به غیر از شعبی که امکان برقراری ارتباط از طریق دیتا (MPLS , PTMP) را ندارند اکثر شعب بانک با خطوط ارتباطی ۶۴kbps به مدیریت مربوطه وصل می‌شوند. هر مدیریت نیز با خطوط ارتباطی ۲Mbps به ساختمان مرکزی بانک وصل می‌شود.

با توجه به محدود بودن پهنای باند خطوط بین مدیریت‌ها و ساختمان مرکزی، پهنای باند اختصاص یافته به هر شعبه عملاً کمتر از ۶۴kbps می‌باشد. اما با توجه به ماهیت اطلاعات مبادله شده در این شبکه و نرم‌افزار اصلی شعب (مهرگستر)، این پهنای باند کفایت می‌کند. درعین حال امکان برقراری VOIP در این شبکه وجود ندارد چون باعث کند شدن شبکه و اختلال جدی در اجرای برنامه‌های اصلی و کاربردی شعب خواهد شد.

نتیجه‌گیری:

در آینده و در صورت تأمین پهنای باند مناسب بین شعب و مدیریت‌ها، امکان طراحی و راه‌اندازی شبکه ۴VOIP رقمی اختصاصی وجود دارد. در این شبکه که بستر IP مسیر اصلی ترافیک صوتی می‌باشد در فاز اول از گوشی‌های معمولی استفاده شده و تماس یک شماره با شماره‌ی دیگر در ساختمان جداگانه بدون استفاده از شبکه PSTN انجام می‌گردد. همچنین در صورت بروز مشکل در شبکه IP شبکه PSTN بعنوان مسیر دوم استفاده می‌شود. برآورد اولیه نشان می‌دهد با سرمایه‌گذاری تقریبی ۱۵۰ میلیون تومان و با در نظر گرفتن هزینه ماهیانه اجاره پهنای باند خطوط ارتباطی، سالیانه حدود ۲۰۰ میلیون تومان در هزینه مکالمات بین مدیریت‌ها و ساختمان مرکزی صرفه‌جویی خواهد شد. در فاز بعدی با توسعه شبکه و خرید تجهیزات لازم امکان استفاده از گوشی‌های IP Phone نیز فراهم می‌گردد.

همچنین در ساختمان مرکزی بانک با توجه به خرید تجهیزات لازم امکان راه‌اندازی IP Telephony وجود دارد. هم‌اکنون این کار بعنوان پایلوت در اداره‌ی کل رایانه و ارتباطات داده‌ای آغاز شده است. پس از بررسی‌های لازم فنی و اقتصادی احتمالاً در آینده نزدیک در کل ساختمان مرکزی پیاده‌سازی خواهد شد. در مدیریت‌ها نیز می‌توان به جای نصب و راه‌اندازی سوئیچ PBX معمولی از IP Telephony استفاده نمود (بخصوص در زمان تجدید بنای ساختمان مدیریت). بدین ترتیب و در طی چند سال کلیه سوئیچ‌های داخلی معمولی (PBX) جای خود را به IP Telephony خواهد داد.

کلمات کلیدی:

Individual Messages

Authenticate

Handshaking

Cipher Preference

Master Key

Public Key

Challenge

Public – Key Certificate

Transport Layer Security

Wireless TLS

Wireless Application Protocol

Certificate

Certificate Authority (CA)

Symmetric Key

Private Key

Certificate Path

Sniffing

Hash Codes

Key Ring

Verisign

گواهینامه

پروتکل

رمزنگاری

رمزنگاری نامتقارن

منابع:

۱. <http://atalebi.com/articles>
۲. <http://www.academist.ir>
۳. <http://www.heerad.com/forum/computer/articles/html>
۴. <http://www.mydocument.ir/articles>
۵. <http://www.rsasecurity.com/rsalabs/node.asp?id=۲۲۹۳>
۶. <http://www.tldp.org/HOWTO/SSL-Certificates-HOWTO/x۶۴.html>
۷. <http://www.verisign.com/roducts-services/ssl/sslinformation-center/faq/index.html>
۸. <http://www.webopedia.com/TERM/S/S-HTTP.htm>
۹. <http://www.webopedia.com/TERM/S/SSL.html>
۱۰. www.Agri-Bank.com
۱۱. www.bmi.ir
۱۲. www.cbi.ir
۱۳. www.cisco.com
۱۴. www.howstuffworks.com
۱۵. www.itpaper.ir
۱۶. www.novinbank.ir
۱۷. امینی - منصور - روش‌های پرداخت در تجارت الکترونیک و نقش آن در کاهش سفرهای درون شهری.
۱۸. تذهیبی، فریده، پولشویی و سیستم بانکی، نشر زعیم، تهران ۸۴
۱۹. جزایری، مینا. جزوات آموزشی پولشویی
۲۰. خدایوردیان - مایسا - پایان‌نامه دوره کاردانی - پرداخت الکترونیکی e-Payment : دانشگاه آزاد اسلامی گنبد کاووس.
۲۱. قدیرپور رستم، مدل‌های اعتماد بر بستر کلید عمومی، کتاب مقالات چهارمین همایش ملی دانشجویی انجمن کامپیوتر ایران.

۲۲. نادری - محمد - پایان نامه کارشناسی - بانکداری الکترونیکی e-Banking: دانشگاه پیام نور مرکز گنبد کاووس.
۲۳. نشریه بورس شماره ۵۸۸ مورخ ۱۳۸۳/۱۰/۲۴
۲۴. نشریه پیام مهر بانک کشاورزی
۲۵. نشریه تازه‌های اقتصاد
۲۶. الهیاری فرد - خدمات بانکداری الکترونیک و نیازهای اجرایی آن و مقایسه تطبیقی هزینه عملیاتی خدمات مختلف بانکی.